

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Õiguse instituut

Krista Talvar

**RIIGIHANKE ÜLDPÕHIMÕTETELE VASTAVUS ALLA
LIHTHANKE PIIRMÄÄRA JÄÄVATE HANGETE
MENETLEMISEL MINISTEERIUMIDES**

Magistritöö

Õppekava HAJM08/08e, peeriala Eesti avalik ja eraõigus

Juhendaja: Uno Feldschmidt, MA

Tallinn 2022

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 19811 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Krista Talvar 04.01.2022

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 084287HAJM

Üliõpilase e-posti aadress: krista_ala@hotmail.com

Juhendaja: Uno Feldschmidt, MA

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	5
LÜHENDITE LOETELU.....	6
SISSEJUHATUS	7
1. ALLA LIHTHANKE PIIRMÄÄRA JÄÄVAD RIIGIHANKED JA NENDE LÄBIVIIMISE PÕHIMÕTTED	10
1.1. Riigihangete õiguslik korraldatus ja regulatsioon Euroopa Liidus.....	12
1.2. Riigihanke olemus ja eesmärk	14
1.3. Hanke piirmäärad ja hanke esemelised valdkonnad	17
1.4. Riigihanke korraldamise üldpõhimõtted.....	20
1.4.1. Läbipaistvus, kontrollitavus ja proportsionaalsus	21
1.4.2. Võrdse kohtlemise põhimõte	25
1.4.3. Konkurentsi efektiivne ärakasutamine	28
1.4.4. Huvide konflikti vältimine.....	30
1.4.5. Rahaliste vahendite säästlik ja otstarbekas kasutamine, hankelepingu parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte alusel sõlmimine ning riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimine	33
1.5. Hankekorra võimalik regulatsioon alla lihthanke piirmäära jäävate hangete osas	34
2. ÜLDPÕHIMÕTETE RAKENDAMINE MINISTEERIUMIDE HANKEKORDADES ALLA LIHTHANKE PIIRMÄÄRA JÄÄVATES HANGETES.....	39
2.1. Hankekordade analüüs alla lihthanke piirmäära jäävate hangete osas	39
2.1.1. Hankekordade regulatsiooni vastavus läbipaistvuse, kontrollitavuse ja proportsionaalsuse põhimõttele	39
2.1.2. Hankekordade regulatsiooni vastavus võrdse kohtlemise põhimõttele.....	49
2.1.3. Hankekordade regulatsiooni vastavus konkurentsi efektiivse ärakasutamise põhimõttele	52
2.1.4. Hankekordade regulatsiooni vastavus huvide konflikti vältimise põhimõttele.....	55
2.1.5. Hankekordade regulatsiooni vastavus põhimõttele rahaliste vahendite säästlik ja otstarbekas kasutamine, parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte alusel hankelepingu sõlmimine ning riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimine	58
2.2. Analüüsi tulemused alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisest ministriumides ja ettepanekud menetlusreeglitiku parendamiseks	61
KOKKUVÕTE.....	70
SUMMARY	74

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	77
LISAD	Error! Bookmark not defined. 3
Lisa 1. Tabel 1. Hankeplaanis kajastuvad hanked.....	Error! Bookmark not defined.
Lisa 2. Tabel 2. Läbipaistvus, kontrollitavus, proportsionaalsus.....	Error! Bookmark not defined.
Lisa 3. Tabel 3. Võrdne kohtlemine	Error! Bookmark not defined. 6
Lisa 4. Tabel 4. Konkurents	Error! Bookmark not defined. 8
Lisa 5. Tabel 5. Huvide konflikt.....	90
Lisa 6. Tabel 6. Säästlikkus ja otstarbekus, hinna ja kvaliteedi suhe, aeg	93
Lisa 7. Lihtlitsents	95

LÜHIKOKKUVÕTE

17.04.2014. a võeti Euroopa Liidus vastu kolm riigihankeid reguleerivat direktiivi, mis implementeeriti riigisisesele õigusele uue riigihangete seadusega (RHS) jõustudes 01.09.2017. a. Sellest tulenevalt olid kõik hankekorra kehtestamise nõudega hankijad kohustatud koostama RHS-i arvestavad uued asutusesised hankekorrad. RHS-st tulenevalt sisustavad alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlusreeglid avaliku sektori hankijad ise ja võrdlemisi uuest õigusraamistikust lähtuvalt tekib küsimus, et kas hankijad on hankekorras vastavaid menetlusreegleid kehtestades rakendanud RHS §-st 3 tulenevaid riigihanke korraldamise üldpõhimõtteid õiguspäraselt. Autor otsustas, et magistritöö eesmärgiks on uurida Eesti Vabariigi kõikide ministeeriumide hankekordades alla lihthanke piirmäära jäävate hangete käsitlemist ja menetlusreegleid ning kas need reeglid tagavad RHS §-st 3 tulenevate riigihanke korraldamise üldpõhimõtetele vastavuse. Püstitatud eesmärgi saavutamiseks kasutas autor töös deduktiivset uurimismeetodit ehk üldiselt üksikule uurimisstrateegiat, mille kaudu mõtestati kõigepealt lahti RHS §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtted, selgitati nende olemust ja mõju alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisele. Seejärel analüüsis autor üksikult kõikide 11 ministeeriumi hankekordasid ja nendes kehtestatud menetlusreegleid alla lihthanke piirmäära jäävate hangete läbiviimiseks ning kontrollis, kas kehtestatud reeglid vastavad RHS §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetele.

Uurimuse tulemusena selgus, et ministeeriumide hankekordades kehtestatud menetlusreeglid alla lihthanke piirmäära jäävate hangete läbiviimisel võimaldavad RHS §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtteid tagada üldjuhul osaliselt. Uurimistulemustest järeldub, et teatud ministeeriumide hankekordi tuleb muuta, et need vastaksid alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisel RHS §-s 3 sätestatud üldpõhimõtetele. Vastavad hankekorra muutmise ettepanekud on autor iga ministeeriumi osas teinud töö alapeatükis 2.2.

Võtmesõnad: Riigihange, üldpõhimõtted, hankija, hanke ese, piirmäärad, hankekord, ministeeriumid

LÜHENDITE LOETELU

alap – alapunkt

DHS – dokumendihaldussüsteem

hk – hankekord (lühendit kasutatud ainult tabelites)

HTM – Haridus- ja Teadusministeerium

JuM – Justiitsministeerium

KaM – Kaitseministeerium

KaM VA – Kaitseministeeriumi valitsemisala

KeM – Keskkonnaministeerium

KuM – Kultuuriministeerium

MaM – Maaeluministeerium

MKM – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

RaM – Rahandusministeerium

RKIK – Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus

RR – riigihangete register

RTK – Riigi Tugiteenuste Keskus

SiM – Siseministeerium

SoM – Sotsiaalministeerium

TPIS – tööplaani infosüsteem

VäM – Välisministeerium

SISSEJUHATUS

Teema valiku aktuaalsus on seotud asjaoluga, et alla lihthanke piirmäära jäävate riigihangete menetlusreeglid kehtestab iga hankija ise oma asutusesiseses hankekorras, seejuures tuleb järgida riigihangete seaduses (RHS) kehtestatud üldpõhimõtteid ja RHS-i 1. peatükis kehtestatud nõudeid, kui RHS-i 1. peatüki konkreetses sättes ei ole ette nähtud teisiti. Kuna alla lihthanke piirmäära jäävate riigihangete puhul ei ole kohustust avaldada neid ja nende teateid riigihangete registris (RR) ning nende eeldatav maksumus on asjade ostmise ja teenuste tellimise hankelepingu korral alla 30 000 euro ilma käibemaksuta ning ehitustööde tellimise korral alla 60 000 euro ilma käibemaksuta, siis jäävad viidatud hanked ning nende menetlus lihthanke piirmäärast kõrgemal olevate riigihangete läbiviimisega võrreldes tagaplaanile.

17.04.2014. a võeti vastu Euroopa Liidu (EL) kolm uut riigihankeid reguleerivat direktiivi, mis tuli riigisisisesse õigusesse üle võtta ja selle tulemusena koostati uus RHS, mis jõustus 01.09.2017. a, sellest tulenevalt pidid kõik hankekorra kehtestamise nõudega hankijad koostama RHS-i arvestavad uued asutusesisesed hankekorrad. Kuna RHS-st tulenevalt sisustavad alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlusreeglid avaliku sektori hankijad ise ja hankekordade aluseks on RHS-st tulenev võrdlemisi uus õigusraamistik, siis võib menetlusprotsess erinevate hankijate osas üksteisest erineda. Samuti tekib küsimus, et kas hankijad on hankekorras alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlusreegleid kehtestades rakendanud RHS §-st 3 tulenevaid riigihanke korraldamise üldpõhimõtteid õiguspäraselt. Autor otsustas, et magistritöö eesmärgiks on uurida Eesti Vabariigi kõikide ministriumide hankekordades alla lihthanke piirmäära jäävate hangete käsitlemist ja menetlusreegleid ning kas need reeglid tagavad RHS §-st 3 tulenevate riigihanke korraldamise üldpõhimõtetele vastavuse.

Analüüsi käigus leiab autor vastuse järgmisele uurimisküsimusele:

kas ministriumide hankekorras kehtestatud menetlusreeglid alla lihthanke piirmäära jäävate hangete osas vastavad RHS §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetele?

Püstitatud eesmärgi saavutamiseks kasutab autor töös deduktiivset uurimismeetodit ehk üldiselt üksikule uurimisstrateegiat, mille kaudu mõtestatakse kõigepealt lahti RHS §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtted, selgitatakse nende olemust ja mõju alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisele. Seejärel analüüsib autor üksikult kõikide 11 ministeeriumi hankekordasid ja nendes kehtestatud menetlusreegleid alla lihthanke piirmäära jäävate hangete läbiviimiseks ning kontrollib, kas kehtestatud reeglid alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemiseks vastavad RHS §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetele.

Uurimuse objektiks on RHS §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtted ja riigihanke korraldamist reguleerivates ministri käskkirjades või käskkirjadega kinnitatud ministeeriumide hankekordades kehtestatud menetlusreeglid alla lihthanke piirmäära jäävate hangete läbiviimiseks. Töö koostamisel on keskselks allikateks RHS, EL riigihankedirektiivid, erialakirjandus teadusraamatute ja -artiklite näol, Eesti ja Euroopa Kohtu lahendid, ministeeriumide hankekorrad.

Töö koosneb kahest peatükist. Töö esimeses, teoreetilises peatükis, antakse ülevaade riigihangete õiguslikust korraldusest nii EL-is kui Eestis riigisiselt, riigihanke mõistest ja eesmärgist ning lihthanke piirmäärdest. Autor tutvustab RHS §-st 3 tulenevaid riigihanke korraldamise üldpõhimõtteid, mis omavad suurt tähtsust kõikide riigihangete, sh alla lihthanke piirmäära jäävate hangete läbiviimisel, seejuures pööratakse tähelepanu üldpõhimõtete rakendamise olemusele, tõlgendusele ning ülesannetele ja nende võimalikele rikkumistele riigihangete läbiviimisel. Lisaks käsitletakse hankijate poolt hankekordades reguleerimist väärivatest asjaoludest alla lihthanke piirmäära jäävate hangete osas.

Töö teine peatükk seob teoreetilises osas käsitletud üldpõhimõtted tegelikkuses hankijate poolt rakendatavate menetlusvahendite kasutamisega hanke eesmärkide täitmisel. Antud juhuks on autor uurinud ja analüüsinud kõikide Eesti Vabariigi 11 ministeeriumi hankekorras kehtestatud alla lihthanke piirmäära jäävate riigihangete menetlusreegleid. Välja tuuakse iga ministeeriumi konkreetsed alused alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisel, millest samuti selgub kuidas kehtestatud menetlusreeglid üksteisest erinevad. Autor selgitab välja kas asutusesiseses hankekorras kehtestatud reeglid järgivad hangete läbiviimise üldpõhimõtteid ehk analüüsi käigus kontrollitakse alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlusreeglite vastavust RHS §-le 3. Hankekordade omavahelise võrdlemise tulemusel on võimalik leida parimat praktikat ning võtta seisukoht kordades toodud reeglite vajalikkuse, sobivuse, mõõdukuse osas.

Töö teise peatüki alapeatükis teeb autor kokkuvõtteid alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisest ministeeriumides, selgeks saab asjaolu, kas nimetatud hangete menetlusprotsess vastab RHS-is kehtestatud üldpõhimõtetele või on vajakajäämisi. Autor annab hinnangu, kas nimetatud reegleid hankekorras oleks mõistlik täiendada ja kuidas. Vajadusel teeb autor iga ministeeriumi osas omapoolseid ettepanekuid alla lihthanke piirmäära jäävate riigihangete menetluse parendamiseks tulenevalt hankekordades sisalduvatest puudustest ja toetudes töös eelnevate osade käsitlusele.

1. ALLA LIHTHANKE PIIRMÄÄRA JÄÄVAD RIIGIHANKED JA NENDE LÄBIVIIMISE PÕHIMÕTTED

Riigihanked moodustavad olulise osa majandustegevusest ning riigihangete turgude toimivusel on suur mõju ressursside tõhusale jaotamisele ja kodanike heaolule majanduses, lisaks hõlmavad riigihanked sageli kaupu ja teenuseid, millel on eriline majanduslik, sotsiaalne või arenguline tähtsus.¹ Märkimisväärne osa hankeid viiakse läbi tegevuste puhul, mida rahastatakse EL Ühtekuuluvuspoliitika fondidest (endiselt nimetatud struktuurifondid). Vastavalt perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seadusele² (samuti ka perioodi 2007-2013³ ja 2004-2006 struktuuritoetuse seadusele⁴) on toetuse saaja kohustatud projekti läbiviimisel toetavate tegevuste kasutamisel korraldama hankemenetluse vastavalt riigihangete seadusele. Ettevalmistamisel on EL Ühtekuuluvuspoliitika fondide uue programmiperioodi vahendite planeerimine aastateks 2021-2027 üldsummas ligikaudu 3,37 miljardit eurot⁵ ning toetuste jagamise jätkumisest tulenevalt on hankijal kohustus toetustest rahastavate tegevuste tellimisel rakendada riigihangete seadusest tulenevaid nõudeid. Ühtekuuluvuspoliitika toetuste puhul kontrollitakse sh riigihanke läbiviimist ja võimalike eksimuste korral rakendatakse hankija suhtes sanktsioone ning seetõttu on oluline RHS-i ja kõikide hanke üldpõhimõtete rakendamine, sh läbipaistvuse tagamine säilitades kogu hankemenetluse dokumentatsiooni.⁶

RHS ei sisalda mõistet väikehange, aga Rahandusministeerium on oma kodulehel väikehanke mõistena sisustanud lähtudes hanke eseme valdkonnast ja piirmäärast.⁷ Lihtsustatult on

¹ Anderson, R. D., Kovacic, W. E. (2009). Competition Policy and International Trade Liberalisation: Essential Complements to Ensure Good Performance in Public Procurement Markets. – Public Procurement Law Review. No. 18, lk 100.

² Vt STS2014_2020 § 26 lg 1.

³ Vt STS2007_2013 § 22 p 11

⁴ Vt STS2004_2006 § 4¹ lg 3 p 9.

⁵ Riigi Tugiteenuste Keskuse koduleht. Euroopa Liidu välisvahendid. Kättesaadav: <https://rtk.ee/toetusfondid-ja-programmid/euroopa-liidu-valisvahendid/2021-2027-planeerimine>, 29.12.2021.

⁶ Vt STS2014_2020 § 35, § 45.

⁷ Rahandusministeeriumi koduleht. Korduma kippuvad küsimused. Väikehange. Kättesaadav <https://www.rahandusministeerium.ee/et/kkk/1841>, 03.11.2021.

väikehanked alla lihthanke piirmäära jäävad hanked ja lisaks lihthanke piirmäära puudumisel alla riigihanke piirmäära jäävad hanked.

Täpsemalt on väikehanked:

1. alla lihthanke piirmäära jääva soetusega hanked, mille hanke eseme valdkonnad ja mille piirmäärad on nimetatud RHS § 14 lg-s 1;
2. eriteenuste hanked, mille eeldatav maksumus jääb alla RHS § 14 lg 2 p-s 1 sätestatud riigihanke piirmäära;
3. sotsiaalteenuste hanked, mille eeldatav maksumus on alla RHS § 14 lg 2 p-s 3 sätestatud riigihanke piirmäära.⁸

Autor ei keskendu töös kõikide väikehangete läbiviimisel neile kohaldatavatele reeglitele, vaid piirab teemat ja seab uurimuse alla avaliku sektori ehk nn klassikalise sektori hankijate poolt alla lihthanke piirmäära jäävad hanked ja nende läbiviimise nõuded. Autor peab silmas asjade ostmise, teenuste ja ehitustööde tellimise alla lihthanke piirmäära jäävaid hankeid ning jätab tähelepanuta kontsessiooni puudutava temaatika.

Alla lihthanke piirmäära jäävate riigihangete menetlusreeglid kehtestab iga hankija ise oma asutusesiseses hankekorras, seejuures tuleb järgida RHS §-s 3 kehtestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtteid ja RHS-i 1. peatükis kehtestatud nõudeid, kui RHS-i 1. peatüki konkreetses sättes ei ole ette nähtud teisiti. Autor asetab töös rõhu RHS-is kehtestatud üldpõhimõtetele ja nende järgimisele alla lihthanke piirmäära jäävates riigihangetes ja jätab uurimisalast välja RHS-i 1. peatükist tulenevad muud nõuded, millele samuti alla lihthanke piirmäära jäävate riigihangete menetlus vastama peab.

Euroopa Kohtu kujundatud õigus on sealhulgas kohaldatav allapoole siseriiklikult sätestatud lihthanke piirmäära jäävates riigihangetes ja riigihangete all tuleb mõista kõiki hankija poolt ostetavaid asju ja tellitavaid teenuseid ning ehitustöid alates esimesest eurosendist.⁹ Kõikide hangete korral on hankija seotud RHS §-s 3 sätestatud riigihangete korraldamise üldpõhimõtetelega, peaaegjalikult peab hankija tagama konkurentsi, pakkujate võrdse kohtlemise ning riigihanke

⁸ *Ibid.*, 03.11.2021.

⁹ Vt RHS § 4 p 16.

läbipaistvuse ja kontrollitavuse.¹⁰ RHS-is sätestatud menetlusreeglid on üles ehitatud EL riigihankedirektiividele ja direktiivide aluseks olevale kohtupraktikale, tagades *ipso iure*¹¹ riigihanke üldpõhimõtetest kinnipidamise.¹²

1.1. Riigihangete õiguslik korraldatus ja regulatsioon Euroopa Liidus

Riigihangete kaudu liikuvate avaliku sektori vahendite osa majanduses on järjepidevalt moodustanud EL-i summaarsest sisemajanduse kogutoodangust¹³ ligikaudu 17-18%, seetõttu on avalike vahendite otstarbekas kasutamine EL-i tasandil erilise tähelepanu all ning piiriülese kaubanduse tõkete kõrvaldamine on hangete valdkonnas olnud ajalooliselt üks põhiaspekte,¹⁴ millest lähtuvalt on liikmesriikide seaduste ühtlustamiseks vastu võetud mitmeid direktiive. Seega, kui Eestis tuleb riigihankemenetluse puhul lähtuda eeskätt RHS-st, peab Eesti õigust tõlgendama kooskõlas EL-i asjakohaste direktiividega ja Euroopa Kohtu praktikaga.

Nii Eestist pärit pakkuja kui ka hankija on riigihangete korraldamist reguleeriva normistikuga seotud kolmel eri tasemel, millel kõigil võib sõltuvalt konkreetsest hankest olla nende suhtes otsene mõju. Esimesel madalaimal tasemel on Eesti enda regulatsioon RHS-is, mis mõjutab pakkujat kõige vahetumalt, kuna esmajoones kuuluvad kõigi Eestis korraldatavate riigihangete puhul kohaldamisele need normid. Teisel tasemel on EL-i riigihankeid puudutavad õigusaktid, mis reguleerivad riigihangete korraldamist EL-i siseselt. Kolmandal tasemel on Maailma Kaubandusorganisatsiooni ehk GPA riigihankelepung ning Euroopa Majanduspiirkonna ehk EEA leping, mis reguleerivad riigihangetega seonduvaid suhteid väljaspool EL-i asuvate riikidega.

EL-i liikmelisus paneb Eestile kohustuse õigussüsteemi üle võtta Euroopa Ühenduse õiguse, sh riigihankeid puudutava regulatsiooni. 2017. a 1. septembril jõustunud RHS-ga võeti üle uued 26.02.2014. a vastuvõetud riigihankemenetluse koordineerimise direktiivid, mis on nimetatud

¹⁰ Rahandusministeerium. (2014) Hankekordade analüüs: näited heast ja halvast hankepraktikast. lk 13. Kättesaadav: [Hankekordade analüüs: näited hankepraktikast](#), 06.11.2021.

¹¹ Ladinakeelne fraas, eesti keeles „õiguse enese põhjal“.

¹² Rahandusministeerium (2014), *supra nota* 10, lk 14, 06.11.2021.

¹³ SKT ehk GDP (inglise keeles *gross domestic product*).

¹⁴ de Mars, S. (2013). The limits of general principles: a procurement case study. – European Law Review. Vol. 38, No. 3, lk 316, 317.

järgnevas lõigus. Lisaks võeti sama RHS-ga üle kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihankeid reguleeriv direktiiv¹⁵ ja nn õiguskaitsemeetmete direktiiv¹⁶.

Uute direktiivide jõustumisega 17.04.2014. a muutusid seni kehtinud riigihangete direktiivid¹⁷ kehtetuks. Uued EL riigihangete direktiivid, millega riigihangete õigust edasi arendati on järgmised:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/23/EL, 26. veebruar 2014, kontsessioonilepingute sõlmimise kohta;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/24/EL, 26. veebruar 2014, riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta;
- 3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/25/EL, 26. veebruar 2014, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ.

Uute direktiivide eesmärgid on muuhulgas suurendada avaliku sektori kulutuste tõhusust, hõlbustades eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate riigihangetes osalemist ning võimaldades hankijatel kasutada riigihankeid tulemuslikumalt ühiste ühiskondlike eesmärkide toetamiseks.¹⁸ Lisaks vajasis selgitamist põhimõisted ja -kontseptsioonid, et tagada õiguskindlus ning võtta arvesse Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktika teatavaid aspekte.¹⁹ Sealjuures tuleb tõdeda asjaolu, et EL-i õiguses pakutud lahendustele tuginemine ja Euroopa Kohtu praktikaga arvestamine on riigihankeõiguse valdkonnas praktiseerides kohustus ja reegel.²⁰

Ent mõju hangetele ei piirdu ainult direktiivide ja Euroopa Kohtu otsustega, sest Euroopa Kohus on korduvalt rõhutanud, et isegi siis, kui teatud riigihanked jäävad riigihankedirektiivide kohaldamisalast välja, nagu nt direktiivide piirmääradest väiksema väärtusega riigihangete puhul, peavad hankijad ikkagi kinni pidama EL-i toimimise lepingu (ELTL) põhimõtetest, mis tähendab,

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/81/EÜ, 13.07.2009.

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2007/66/EÜ, 11.12.2007, millega muudeti nõukogu direktiive 89/665/EMÜ, 21.12.1989 ja 92/13/EMÜ, 25.02.1992.

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivid 2004/18/EÜ, 31.03.2004; 2004/17/EÜ, 31.03.2004.

¹⁸ Minumets, D., Kulm. P. (2014). Riigihangete õigus. Tallinn: Juura, lk 22.

¹⁹ Vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/24/EL, 26.02.2014, riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta, preambuli p 2.

²⁰ Simovart, M. A. (2014). Arvustus. D. Minumets, P. Kulm. Riigihangete õigus. – Juridica. Nr. 10, lk 784.

et nimetatud hanked ei jää EL-i õiguse kohaldamisalast väljapoole.²¹ Eelkõige on siinkohal silmas peetud ELTL-i alusvabadusi, st kaupade ja teenuste vaba liikumist ja asutamisvabadust ning nendest tulenevaid põhimõtteid nagu mittediskrimineerimine, võrdne kohtlemine, vastastikune tunnustamine, proportsionaalsus ja läbipaistvus.²²

Lisaks eelpool nimetatule on olulised ka Euroopa Komisjoni poolt kord kahe aasta jooksul uuendatavad määrused, millega kehtestatakse direktiivides viidatud riigihangete rahvusvahelised piirmäärad.²³ Nimetatud piirmäärad avaldatakse vastavalt nii Rahandusministeeriumi kui ka RR-i veebilehel. Alla rahvusvahelise piirmäära jäävad riigihanked reguleeritakse liikmesriikide poolt riigisisese õiguse ja menetlusreeglitega, mis on künnise alla jäävate hangete puhul tavaliselt lihtsustatud. Kuigi lihtsustamise aste on liikmesriigiti erinev, siis üldjuhul tähendab see lühemaid tähtaegu taotluste või pakkumuste esitamisel ning vähemnõudlikke reegleid avaldamise ja pakkujate valiku osas.²⁴

Eesti on EL-i kõik riigihankeid puudutavad direktiivid üle võtnud ühe ja sama õigusaktiga ehk riigihangete korraldamist reguleerib riigisisesele RHS, mis kehtib hangetele nii üle kui ka alla rahvusvahelise piirmäära. Järgnevalt uurib autor RHS kontekstis riigihanke tähendust ja toob paralleele direktiivides sätestatuga ning esitleb riigihanke eesmärki nii seaduse kui õiguskirjanduse vaatest lähtuvalt.

1.2. Riigihanke olemus ja eesmärk

Eesti kehtiv õigus defineerib riigihanget asjade ostmise, teenuse tellimise, ideekavandi saamise, ehitustöö tellimise või kontsessioonilepingu sõlmimisena hankija poolt.²⁵ EL-i kehtiva õiguse

²¹ Kuusmann, T. (2019). Riigihankedirektiivide piirmääradest väiksema maksumusega riigihanked Euroopa Liidu õiguses. – *Juridica*. Nr. 4, lk 265 viidatud EK C-59/00, ECLI:EU:C:2001:654, p 19-21; EK C-264/03, ECLI:EU:C:2005:620, p 32, 33; EK C-220/06, ECLI:EU:C:2007:815, p 71-73.

²² Dragos, D. C., Vornicu, R. (2015). Public Procurement below Thresholds in the European Union: EU Law Principles and National Responses. – *European Procurement and Public Private Partnership Law Review*. Vol. 10, No. 3, lk 195.

²³ Euroopa Komisjoni delegeeritud määrused 30. oktoobrist 2019 (EL) 2019/1827; (EL) 2019/1828; (EL) 2019/1829; (EL) 2019/1830.

²⁴ Dragos, Vornicu, lk 206.

²⁵ Vt RHS § 4 p 16.

kohaselt mõeldakse hangete all ehitustööde, asjade või teenuste hankimist riigihankelepingu alusel avaliku sektori hankijate valitud ettevõtjatelt, olenemata sellest, kas kõnealused ehitustööd, asjad või teenused teenivad avalikke huve.²⁶ Mõistetest saab järeldada, et riigihange hõlmab hankijapoolset menetlust, mille eduka läbiviimise tulemusena sõlmitakse hankeleping.

Minumets ja Kulm on riigihanke sisu selgitanud järgmiselt: „... olemuselt on riigihange hankelepingu sõlmimisele eelnev menetlus, mille käigus selgitatakse välja sobiv lepingupartner ja parim pakkumus, kusjuures hankija valikuvabadust on piiratud riigihangete üldpõhimõtetest tulenevate menetlusreeglitega.“²⁷ Nimetatud käsitlusega ei ole täielikult nõus Simovart, kes lisab, et riigihange ei piirdu vaid hankelepingu sõlmimise eelsete suhetega, vaid hõlmab ka hankelepingu täitmise faasi, mistõttu lõpeb riigihange tellitud soorituse saamisega, aga hankemenetlus hankelepingu sõlmimisega.²⁸ Sellest tulenevalt ei ole riigihange ja hankemenetlus mõistetena samatähenduslikud. Hankemenetlus on hankelepingu partneri valiku eesmärgil korraldatav kindlatele reeglitele allutatud formaliseeritud elementidega protsess,²⁹ mille kohta on Riigikohus lisanud, et hankemenetlus toimub RHS-is määratud avalik-õiguslike toimingute kaudu³⁰.

RHS § 2 kohaselt on seaduse eesmärgiks tagada hankija rahaliste vahendite läbipaistev, otstarbekas ja säästlik kasutamine, isikute võrdne kohtlemine ning konkurentsi efektiivne ärakasutamine riigihankel,³¹ lisaks tuleb riigihangete planeerimisel ja korraldamisel arvestada sotsiaalsete kaalutluste, innovatsiooni rakendamise ning keskkonnasäästlike lahendustega.³² Nimetatud eesmärk RHS-is ei võta otseselt üle EL riigihankealaste direktiivide sätteid, kuid osutab nimetatud direktiivide üldistele eesmärkidele – RHS § 2 lg 1 tuleneb EL riigihankeõiguse primaarsetest eesmärkidest, v.a rahaliste vahendite otstarbekas ja säästlik kasutamine, mis on Eesti seaduseandja enda valikul siseriiklik eesmärk ning lg 2 põhineb sekundaarsetel eesmärkidel.³³

²⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/24/EL, 26.02.2014, riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta, art 1 p 2.

²⁷ Minumets, Kulm, lk 19.

²⁸ Simovart (2014), *supra nota* 20, lk 783.

²⁹ *Ibid.*

³⁰ RKHKo 3-3-1-48-99, p 3; 3-3-1-69-00, p 1; 3-3-1-58-06, p 12.

³¹ Vt § 2 lg 1.

³² Vt § 2 lg 2.

³³ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. (2019). /Koost. M. A. Simovart, M. Parind. Tallinn: Juura, lk 42.

Hankemenetluse korraldamine täidab oma eesmärgi, kui hanke tulemusena saavutatakse parim hinna ja kvaliteedi suhe.³⁴ Ka õiguskirjanduses³⁵ on viidatud just kulutuste ja nende abil saavutatavate tulemuste suhet (*value for money*), kui liikmesriikide riigihankeõiguse levinud eesmärki.³⁶ Sánchez Graells on nimetanud lausa üheksa peamist riigihankesüsteemi eesmärki: konkurents, terviklikkus, läbipaistvus, hankesüsteemi tõhusus, kliendi rahulolu, parim hinna ja kvaliteedi suhe, jõukuse jaotus, riskide vältimine, reeglite ühtsus.³⁷ Samas tõdeb Sánchez Graells, et kõiki nimetatud eesmärke pole võimalik saavutada samaaegselt, seega nõuab nende järgimine kompromisse.³⁸

Sekundaarsete või horisontaalsete eesmärkide kandjana saab hanked jaotada kahte rühma: keskkonnahoidlikud hanked ja sotsiaalselt vastutustundlikud hanked.³⁹ Keskkonnasäästlik või nn rohehange tähendab minimaalse keskkonnamõjuga toodete ostmist või teenuste valikut,⁴⁰ seejuures saab keskkonnamõudeid arvesse võtta hanketegevuse eri etappides ja nt hindamiskriteeriumina arvestada lisaks peale hinna ja kvaliteedi ka keskkonnaaspekte.⁴¹ Keskkonnahoidlike hangete eesmärk on vähendada toodetest või teenustest põhjustatud negatiivset keskkonnamõju, mis tuleneb kogu toote või teenuse olulusringi jooksul.⁴² Sotsiaalseid väärtusi edendavate hangete puhul tuleb sotsiaalseid kaalutlusi mõista laialt hõlmates töötajate kaitsega seonduvat, sh soolise võrdõiguslikkuse edendamist, tööturul alaesindatud rahvastikurühmade tööhõive suurendamist ja nt ka õiglase kaubanduse toetamist.⁴³ Nende eesmärkide kandmist peetakse jätkusuutliku hanketegevuse üldiseks arusaamaks.⁴⁴

³⁴ Minumets, Kulm, lk 20.

³⁵ Semple, A. (2015). *A Practical Guide to Public Procurement*. 1st ed. Oxford: Oxford University Press, lk 143; Sánchez Graells, A. (2011). *Public Procurement and the EU Competition Rules*. Oxford, UK; Portland, USA: Hart Publishing, lk 101; Bovis, C. H. (2012). *EU Public Procurement Law*. 2nd ed. Cheltenham, UK; Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing Limited, lk 67.

³⁶ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 43, 44.

³⁷ Sánchez Graells (2011), *supra nota* 35, lk 98 viidatud SL Schooner, *Fear of Oversight: The Fundamental Failure of Businesslike Government*, (2001) 50, *American University Law Review* 627, 709-10, ja *ibid* (n 112) 104 – 09; ja SL Schooner et al, *Public Procurement Systems: Unpacking Stakeholder Aspirations and Expectations* (George Washington University Law School, Public Law and Legal Theory Working Paper, Legal Studies Research Paper, 2008), CE Delpiazzo, *Los principios generales en la contratación pública* in JC Cassagne ja E Rivero Ysern (eds), *La contratación pública* (Buenos Aires, Hammurabi, 2007), 543.

³⁸ *Ibid.*

³⁹ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 45.

⁴⁰ Minumets, Kulm, lk 28.

⁴¹ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 45.

⁴² Minumets, Kulm, lk 28.

⁴³ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 45.

⁴⁴ *EU Public Contract Law: Public Procurement and Beyond*. (2014). /Eds. M. Trybus, R. Caranta, G. Edelstam. Brüssel: Cork Bruylant, lk 165.

Tuginedes Cerqueira Gomes`e väljatoodule on sekundaarse eesmärgina arvestatav innovatsiooni rakendamine tegelikkuses tänases olukorras juba kategoriseeritud kui EL-i terviklik katuse- või nn vihmavarjupoliitika (*holistic/umbrella policy*).⁴⁵ Cerqueira Gomes arutleb, et tuleks luua efektiivne Euroopa innovatsiooniökosüsteem, mis saavutatakse läbi õige suhtluse erinevate osapoolte vahel, et muuta idee lahenduseks ja tuua toode või teenus turule.⁴⁶ Eesti varasem poliitika innovatsiooni ja riigihangete suhtes on olnud selline, mida saab kirjeldada inglisekeelse väljendiga „no policy“ ehk riiklikult puudus teadlik suund soodustamiseks innovaatiliste lahenduste väljatöötamist ja rakendamist,⁴⁷ kuid 2017. a kehtima hakanud uues RHS-is pöörati innovatsioonile erilist rõhku ning loodi lausa uue menetlusliigina innovatsioonipartnerlus.⁴⁸

Riigihanke mõiste ja hankeõiguse primaarsed eesmärgid ei ole palju muutunud võrreldes eelnevalt kehtinud hankedirektiividega ning 2007. a jõustunud RHS redaktsioonis sätestatuga. Samas uue 2017. a jõustunud RHS-i kohaselt on seaduses uuendatud sekundaarsete eesmärkide saavutamist ehk lisaks keskkonnanõuete arvestamisele on esile tõstetud sotsiaalseid väärtusi, sh ka positiivset diskrimineerimist ja rõhku on pööratud innovaatiliste lahenduste edendamisele ning rakendamisele. Järgnevalt keskendub autor RHS-st tulenevatele madalaimatele hanke piirmääradele ehk millest allapoole jäävad hanked on väiksemad lihthanke piirmäärast ning millises sõltuvuses on need riigihanke üldpõhimõtetest.

1.3. Hanke piirmäärad ja hanke esemelised valdkonnad

Avaliku sektori ehk nn klassikalise sektori hankijate osas tulenevad lihthanke piirmäärad RHS § 14 lg-st 1:

⁴⁵ Cerqueira Gomes, P. (2021). EU public procurement and innovation: the innovation partnership procedure and harmonization challenges. Northampton: Edward Elgar Publishing, lk 1, 6 viidatud C Edquist, Striving Towards a Holistic Innovation Policy in European Countries – But Linearity Still Prevails! (2014) 5(2) Science Technology and Innovation Policy Review 1-19; J Elder ja J Fangerber, Innovation Policy: What, Why and How (2017) 33(1) Oxford Review of Economic Policy 2-23.

⁴⁶ *Ibid.*, lk 7 viidatud High Level Group on Innovation Policy Management, Report and Recommendations, Juuni 2013, lk 12-18; K Gretchmann, S Schepers, Revisiting Innovation: Revolutionising European Innovation Policy by Means of an Innovation Ecosystem in K Gretchmann, S Schepers (Eds) Revolutionising EU Innovation Policy (Palgrave Macmillan, 2016), lk 1-27.

⁴⁷ Public procurement, Innovation and Policy: International Perspectives. (2014). /Eds. V. Lember, R. Kattel, T. Kalvet. Berlin; Heidelberg: Springer, lk 137.

⁴⁸ Vt §-d 57-62.

- 1) asjade või teenuste hankelepingu korral 30 000 eurot;
- 2) ehitustööde hankelepingu, teenuste kontsessioonilepingu korral 60 000 eurot.

Piirmäärad on kehtestatud ilma käibemaksuta ja alla lihthanke piirmäära jäävad hanked on need riigihanked, mis klassikalises sektoris viidatud hanke esemelistes valdkondades ehk asjade ostmisel ning teenuste või ehitustööde tellimisel või teenuste kontsessiooni andmisega jäävad alla nimetatud piirmäärasid. Autor võtab vaatluse alla asjade ostmise ja teenuste ning ehitustööde tellimise hanked alla lihthanke piirmäära jäävas osas ja jätab tööst välja kontsessiooni puudutava temaatika.

Piirmääradest sõltub, milliste menetlusreeglite järgi tuleb riigihange läbi viia ning alla lihthanke piirmäära jäävate hangete puhul on hanked otseses sõltuvuses üldpõhimõtetest ja otsustamist vajab, kui rangelt või leebelt riigihanke üldpõhimõtteid tõlgendada ja rakendada.⁴⁹ Väiksema maksumusega hangetes ei kohaldu üldpõhimõtted sama rangusastmega kui suurema maksumusega hangetes, seda eriti juhul, kui maksumus jääb nii alla riigihanke kui ka lihthanke piirmäära.⁵⁰ Sellest tulenevalt saab järeldada, et mida väiksem on hankelepingu maksumus, seda leebemad ja mitteformaalsemad on hankelepingu sõlmimisele kohaldatavad menetlusreeglid ja sama kehtib ka üldpõhimõtete rakendamise kohta, mis muidugi ei tähenda seda, et alla lihthanke piirmäära jäävate hangete korral võib mõne üldpõhimõtte üldse rakendamata jätta. Piirmäära ja menetlusreeglite kohaldamine on omakorda sõltuv hanke esemest ehk objektist, nt kas tegemist on asjade ostmise, teenuste või ehitustööde tellimisega.⁵¹ Piirmäärad on vajalikud, et tagada tasakaal menetlusele tehtavate kulude ja menetlusest saadava tulu ning hankijate töökoormuse ja pakkujate huvide vahel,⁵² sealhulgas võttes arvesse hangete läbipaistvust ja kontrollitavust korruptsiooniohu vältimiseks, hankelepingute maksumusi ning eri valdkondades toimuvaid hinnakõikumisi.⁵³ Riigihangete seaduse eelnõu väljatöötamisel seisti sama dilemma ees, et millisel tasemel määratleda riigisiseseid hangete piirmäärad, et arvesse võtta eelnevalt nimetatud asjaolusid. Inflatsioon ja kõrged administratiivsed kulud õigustasid küll piirmäärade tõstmist, aga hirm kaotada läbipaistvust ja kontrolli avalike kulutuste üle oli peamiseks argumendiks, et hoida

⁴⁹ RKHKo 3-3-1-51-16, p-d 15, 17.3.

⁵⁰ Simovart, M. A., Parrest, N. (2018). Põhimõttest *lex specialis derogat legi generali* riigihankeõiguse näitel. – *Juridica*. Nr. 4, lk 232.

⁵¹ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 185.

⁵² *Ibid.*

⁵³ Riigihangete seaduse eelnõu (450 SE) seletuskiri, lk 40. Kättesaadav: <https://eelnou.valitsus.ee/RHSeelnou/seletuskiri>, 29.12.2021.

riigisisesed piirmäärad suhteliselt madalad.⁵⁴ Piirmäärasid küll tõsteti, kuid need on kordi madalamad, kui vastavad EL piirmäärad ja nii on olnud ka vahetult eelnevalt kehtinud RHS redaktsiooni kohaselt, mis tähendab, et Eesti avaliku sektori hankijad on mõnevõrra rohkem piiratumad kui mõne teise EL liikmesriigi hankijad.⁵⁵ Kui riigisisesed piirmäärad jäävad tunduvalt madalamad, siis peab arvestama, et tarbetu bürokraatia ja mõtestamata formalism võib põhjustada omakorda ebamõistlikke kulusid ning ressursside raiskamist.⁵⁶

Rahandusministeeriumi riigihangete valdkonna 2020. a ülevaatest selgub, et RR-is aasta jooksul läbiviidud lihthangete arv koos väikehangete arvuga moodustasid kokku 44%.⁵⁷ See on pea pool kogu riigihangete aastasest arvulisest mahust, kuid vaid ca kümnendik riigihangete rahalisest mahust.⁵⁸ Sellest tulenevalt saab järeldada, et lihthangete ja väikehangete arv on küll suur, kuid avalikku raha nimetatud hangete eduka läbiviimise kaudu kasutatakse pigem vähe. Samuti peab rõhutama, et arvestuse aluseks on RR-is läbiviidud väikehanked, aga kuna väikehangete läbiviimine registris on võimalus, mitte kohustus, siis esineb kindlasti palju neid alla lihthanke piirmäära jäävaid hankeid, mis RR-sse ei jõua.

Väikehanke läbiviimise võimalus loodi RR-sse 2018. a sügisel ja see võimaldab hankijal lihtsa vaevaga jõuda erinevate pakkujateni. Väikehanke on seejuures hea võimalus hankijale läbipaistvalt ja avatult alla lihthanke piirmäära ning selle puudumisel alla riigihanke piirmäära jäävate riigihangete läbiviimiseks ning ettevõtjate, eelkõige väike- ja mikroettevõtjate, hankesse kaasamiseks.⁵⁹

Nüüd kui RHS-st tulenevad madalaimad piirmäärad on nimetatud ja samuti alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisel üldpõhimõtete järgimise kohustuse tähtsus, siis tekib küsimus, et millised on need konkreetsed riigihanke korraldamise üldpõhimõtted, mille järgimist hankijal tagada tuleb. Järgnevalt toob autor viidatud üldpõhimõtted eraldi välja ning selgitab õiguskirjandusest ja teadusartiklitest ning Euroopa Kohtu lahenditest lähtuvalt nende sisu.

⁵⁴ Modernising public procurement: the approach of EU member states. (2018). /Eds. S. Treumer, M. Comba. Cheltenham, UK; Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing, lk 43; riigihangete seaduse eelnõu (450 SE) seletuskiri, lk 36-40, 29.12.2021.

⁵⁵ Public procurement, Innovation and Policy: International Perspectives, lk 136, 137.

⁵⁶ Simovart, Parrest, lk 232.

⁵⁷ Rahandusministeerium. (2021) Riigihangete valdkonna 2020. a ülevaade, lk 30. Kättesaadav: [Riigihangete valdkonna 2020 ülevaade](#), 08.11.2021.

⁵⁸ *Ibid.*, lk 26, 08.11.2021.

⁵⁹ *Ibid.*, lk 30, 08.11.2021.

1.4. Riigihanke korraldamise üldpõhimõtted

Hankija on kohustatud alla lihthanke piirmäära jäävate riigihangete menetlemisel järgima RHS §-st 3 tulenevaid riigihanke korraldamise üldpõhimõtteid, milleks on:

- 1) hankija tegutseb riigihanke korraldamisel läbipaistvalt, kontrollitavalt ja proportsionaalselt;
- 2) hankija kohtleb kõiki isikuid, kelle elu- või asukoht on Eestis, mõnes muus EL-i liikmesriigis, muus Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis või Maailma Kaubandusorganisatsiooni riigihankelepinguga ühinenud riigis, võrdselt ja jälgib, et kõik isikutele seatavad piirangud ja kriteeriumid oleksid riigihanke eesmärgi suhtes proportsionaalsed, asjakohased ja põhjendatud;
- 3) hankija tagab konkurentsi efektiivse ärakasutamise riigihankel, kusjuures avalik-õigusliku juriidilise isiku või avalikke vahendeid kasutava eraõigusliku isiku osalemine riigihankes ei tohi moonutada konkurentsi tema poolt avalike vahendite kasutamise tõttu;
- 4) hankija väldib konkurentsi kahjustavat huvide konflikti;
- 5) hankija kasutab rahalisi vahendeid säästlikult ja otstarbekalt, sõlmib hankelepingu parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte alusel ning viib riigihanke läbi mõistliku aja jooksul.⁶⁰

Riigihanke korraldamise üldpõhimõtted kuuluvad kohaldamisele sõltumata hankelepingu eeldatavast maksumusest või kohaldatavast menetlusliigist, millest tulenevalt peab hankija hanke läbiviimisel riigihanke korraldamise üldpõhimõtteid alati järgima ja seda ka juhul, kui hankijal ei ole asjade ostmise või teenuste või ehitustööde tellimise hangete eeldatava maksumuse soodsuse tõttu kohustust järgida konkreetseid RHS-s sätestatud menetlusreegleid, samuti tuleb juhendada üldpõhimõtetest formaalse menetluseta toimuvates suhetes.⁶¹ Eraldi tuleb rõhutada, et riigihanke üldpõhimõtetest juhendumise kohustus ei piirdu ainult hankemenetlusega, vaid üldpõhimõtted on

⁶⁰ Vt § 3 p-d 1-5.

⁶¹ Minumets, Kulm, lk 23.

siduvad ka hankelepingu sõlmimise järel,⁶² millest tulenevalt on hankeõigusel tähendus nii lepingueelsetes suhetes, hankelepingu sõlmimisel, sisustamisel kui ka täitmisel.⁶³ Samas ei kehti nõue hankevajaduse väljaselgitamise kohta, mis tähendab, et hankijal ei ole üldpõhimõtteid vaja järgida selleks, et kindlaks teha, kas mingit kaupa, teenust või tööd on üldse vaja.⁶⁴

Järgmistes alapeatükkides tutvustab autor kõiki üldpõhimõtteid täpsemalt tuues iga põhimõtte osas välja kõige olulisema.

1.4.1. Läbipaistvus, kontrollitavus ja proportsionaalsus

RHS § 3 p 1 sätestab nõude, et riigihanke menetlusprotsess tuleb hankija poolt läbi viia läbipaistval viisil. Sánchez Graells toob välja, et läbipaistvus tagab avaliku järelevalve kontrolli hankija tegevuse üle, suurendab vastutustundlikkust ning piirab korrupsioonide ja muude pettuste ulatust.⁶⁵

Läbipaistvuse põhimõtte nõue avaldub kahel moel: vajalik on riigihanke enda läbipaistvus ja hanke menetlusprotsessi läbipaistvus.⁶⁶ Seega tuleneb hankijale läbipaistvuse kohustusest esiteks riigihanke avalikustamise nõue⁶⁷ ja teiseks avatus ning läbipaistvus hanke menetlusprotsessi läbiviimisel.⁶⁸

Avalikustamise esimeseks abinõuks on hankeplaan, mis peab RHS § 9 lg 6 kohaselt olema avalik ning hankijal tuleb plaan peale kinnitamist avaldada viivitamata oma veebilehel.⁶⁹ RHS ei sätesta hankeplaani sisu, aga RHS kommenteeritud väljaandes tõlgendab Härginen, et plaanis peavad

⁶² Ginter, G., Parrest, N., Simovart, M. A. (2013). Ärisaladuse kaitse ja hankelepingute avalikustamise nõue riigihankeõiguses. – *Juridica*. Nr. 9, lk 659, 661.

⁶³ Minumets, Kulm, lk 23.

⁶⁴ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 53.

⁶⁵ Sánchez Graells (2011), *supra nota* 35, lk 107 viidatud Jèze, *Principes généraux du Droit administratif* (1934) vol III, Part I, lk 73.

⁶⁶ EU Public Procurement Law. Brussels Commentary. (2018). /Eds. M. Steinicke, P. L. Vesterdorf. 1st ed. Baden-Baden: Nomos; München: C.H.Beck; Oxford: Hart, lk 319, 320.

⁶⁷ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 53.

⁶⁸ EU Public Procurement Law. Brussels Commentary, lk 320.

⁶⁹ Vt § 9 lg 8.

loendina kajastuma hankija kõik järgneva eelarveaasta jooksul planeeritavad hanked.⁷⁰ Seega saavad ettevõtjad end juba ette kurssi viia tegevustega, mida riik potentsiaalselt plaanib turult aasta jooksul hankida ja mille elluviimisel neil võib olla huvi osaleda. Avalikustamise teise abinõuna tuleb lähtuda põhimõttest, et hankija on kohustatud riigihankest huvitatud isikutele hankega seotud asjaoludest eelnevalt teada andma, et viimased teaksid riigihankel osaleda.⁷¹ Bovis on välja toonud, et selleks abinõuks on avalik-õiguslike hangete süsteemi juurutamine EL-i liikmesriikides, mis tähendab riigihangete ja nende alusdokumentide avalikustamist ühtses süsteemis ning sellega kaasneb ka süsteemis esitatav hilisem aruandekohustus.⁷² Piiriüleste hangete puhul on EL-is selleks elektrooniline süsteem TED (*Tenders Electronic Daily*), mis aitab lisaks läbipaistvuse põhimõtte tagamisele kaasa ka eesmärgile kõrvaldada võimalik otsene diskrimineerimine kodakondsuse alusel.⁷³ Eestisestest hangete puhul on selliseks elektrooniliseks andmekoguks RR⁷⁴, muidugi avaldatakse seal ka Eesti hankijate rahvusvahelised hanked, mis omakorda tuleb avalikustada registri kaudu TED-is. Läbipaistvuse põhimõtte teise poole eesmärk on tagada, et riigihangete menetlusprotsess oleks avatud ja läbiviidud parimate tavade kohaselt, eriti oluline on see pakkujate poolele, kuna neil on ennetavam roll nõudluse poole vajadustele.⁷⁵ Kuusmann toob RHS kommenteeritud väljaandes esile, et läbipaistvuskohustuse täitmiseks peab avaldatud teave hankelepingu eseme ja hanketingimuste kohta olema sõnastatud selgelt, täpselt ning üheselt mõistetavalt.⁷⁶ See on vajalik, et potentsiaalsed pakkujad saaksid arvutada õige pakkumuse maksumuse, hinnata hankes osalemisega kaasnevat riski ja tulu ning teha kaalutletud otsus pakkumuse esitamise osas.⁷⁷

Vastavalt Georgieva vaatele on läbipaistvusel mõlemad järgmised omadused: avalik roll ja kontrollifunktsioon.⁷⁸ Sellest tulenevalt on läbipaistvuse põhieesmärk avalikustamisega piisaval määral muuta turg konkurentsile avatuks ja valikumenetlused kontrollitavaks.⁷⁹ Avalikustamist on eelpool käsitletud, järgnevalt ülevaatlikult läbipaistvuse põhimõttega seonduvast riigihanke

⁷⁰ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 123.

⁷¹ *Ibid.*, lk 53 viidatud Euroopa Üldkohtu otsusele T-258/06, p-d 78-79.

⁷² Bovis (2012), *supra nota* 35, lk 65.

⁷³ *Ibid.*, lk 65, 66.

⁷⁴ Vt RHS § 181; RR-i koduleht www.riigihanked.riik.ee.

⁷⁵ Bovis (2012), *supra nota* 35, lk 65.

⁷⁶ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 55.

⁷⁷ EU Public Contract Law: Public Procurement and Beyond. (2014), lk 42.

⁷⁸ Georgieva, I. (2017) Using transparency against corruption in public procurement: a comparative analysis of the transparency rules and their failure to combat corruption. Cham: Springer, lk 13.

⁷⁹ Usai, A. (2014). Caught Between the Public Procurement Principles and the 'Public Procurement Function' of Directive 2006/123/EC. – European Procurement and Public Private Partnership Law Review. Vol. 9, No. 4, lk 232.

kontrollitavuse nõudest. Pakkujatel peab olema võimalik veenduda hankijate otsuste õiguspärasuses, et neid vajadusel vaidlustada, seetõttu on hankijal kohustus säilitada riigihanke menetlusega seotud oluline teave, sh hankija langetatud otsused ning otsuste nn tagapõhi kaalutluste ja argumentide näol.⁸⁰ Hankija otsuste vorminõuet alla lihthanke piirmäära jäävate hangete puhul ei ole RHS hankijatele ette kirjutatud ja hankijal endal on võimalik see kehtestada hankekorras⁸¹ ning alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes võib hankija hanketulemustest ja valikute põhjendustest teavitada pakkujaid kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ehk näiteks e-kirja teel, kui hankija hankekorras pole sätestatud teisiti.⁸² E-kirja puhul on riigihankega seotud teave talletatud ja taasesitatav ning seetõttu kontrollitavuse nõue tagatud.⁸³

Kuna töös keskendutakse ministriumidele kui avaliku sektori hankijatele ja ministriumid on haldusorganid, siis peavad nimetatud hankijate riigihankes tehtud otsused olema kooskõlas haldusmenetluse seadusega (HMS).⁸⁴ Riigihankemenetlus ei ole haldusmenetlus HMS-i tähenduses, kuid hankija tehtud otsustele kohaldatakse samasuguseid nõudeid nagu haldusaktidele, seega peavad hankija otsused olema põhjendatud ning sisaldama õiguslikku ja faktilist alust.⁸⁵ Alla lihthanke piirmäära jäävate riigihangete läbiviimisel võib arvestada asjaoluga, et läbipaistvuse ja kontrollitavuse nõue on vähem rangem lihthanke piirmäära ületavate hangetega võrreldes ning otsuse põhjendused võib hankija esitada pakkujale ka tagantjärgi pakkuja nõudmisel.⁸⁶ Kuna läbipaistvuse ja kontrollitavuse nõuded ei ole absoluutsed ja nendes on võimalik teha mööndusi ärisaladuse, avaliku huvi või teiste seadusega tagatud õigushüvede kaitseks,⁸⁷ siis nt läbipaistvuse põhimõtte osas saab teha järeleandmisi juhul, kui põhimõtte järgimine võib kahjustada konkurentsi ning seetõttu on pakkumused kuni nende edukaks tunnistamiseni konfidentsiaalsed^{88, 89}.

Eelnevalt kehtinud riigihankedirektiivides ei olnud proportsionaalsuse põhimõtet selgesõnaliselt mainitud, aga Euroopa Kohus on leidnud, et põhimõtte sisaldus varjatult ning proportsionaalsust

⁸⁰ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 56.

⁸¹ Vt RHS § 9 lg 4 p 3.

⁸² Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 57.

⁸³ *Ibid.*

⁸⁴ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 56.

⁸⁵ Minumets, Kulm, lk 19.

⁸⁶ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 56.

⁸⁷ Vt RHS § 47 lg 5, § 83 lg 6.

⁸⁸ Vt RHS § 110 lg 5.

⁸⁹ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 57.

tuleb riigihankemenetluses kohaldada üldiselt.⁹⁰ Kehtivas direktiivis 2014/24 artiklis 18(1) on proportsionaalsus nõudena selgelt väljendatud ja põhimõtte järgimise kohustus seisneb selles, et igasugune hanketegevus peab olema proportsionaalne sellega taotletava eesmärgiga ehk riigihankereeglite kohaldamisel ei tohi väljuda sellest, mis on reeglitega taotletud eesmärkide ja üldpõhimõtete saavutamiseks mõistlikult vajalik.⁹¹ Seega võib kokku võtta, et proportsionaalsuse põhimõtte avaldub avaliku võimu tegevust raamivas mõistlikkuses.⁹²

Bogojević, Groussot ja Hettne toovad välja, et proportsionaalsuse põhimõtet peetakse sageli kaalutlusõiguse kontrollimehhanismiks EL riigihankeõiguses, kui ka EL-i õiguses laiemalt.⁹³ Bovis peab kaalutlusõigust riigihankeõiguses lausa proportsionaalsuse põhimõtte asendajaks.⁹⁴

Proportsionaalsuse printsiip sisaldab endas kolme elementi, mida hankija peab kaaluma:

- 1) hindab meetme sobivust eesmärgi saavutamiseks;
- 2) hindab meetme vajalikkust;
- 3) hindab meetme mõõdukust, sest meede ei tohi olla eesmärgi suhtes ebaproportsionaalselt koormav.⁹⁵

Meede on kohane, kui ta aitab kaasa eesmärgi saavutamisele; vajalik, kui konkreetse eesmärgi saavutamiseks ei esine leebemat meedet, mis on sama efektiivne; mõõdupärane, mis tähendab kaalumist, kas avalikes huvides rakendatud meetme kasulikkus kaalub üles isikute õiguse piiramise⁹⁶.⁹⁷ Proportsionaalsuse põhimõtte järgimine eeldab, et hankija uurib ja hindab hankega seotud faktilisi asjaolusid ja selgitab välja, milline toimise viis on konkreetsel juhul riigihanke üldpõhimõtete täitmiseks sobiv ja vajalik.⁹⁸ Proportsionaalsusprintsiipi tuleb samuti järgida hanke eseme kitsendamisel, hanke eseme tehnilise kirjelduse ja spetsifikatsioonide koostamisel, pakkujate sobivuse hindamisel, spetsifikatsioonidele vastavuse hindamisel ja kõigis teistes

⁹⁰ EK C-171/15, p 32; Arrowsmith, S. (2014). *The Law of Public and Utilities Procurement: Regulation in the EU and UK*. 3rd ed. London: Sweet & Maxwell/Thomson Reuters, lk 631, 632.

⁹¹ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 58.

⁹² Triipan, M. (2006). Proportsionaalsuse põhimõtte Euroopa Liidu õiguses. – *Juridica*. Nr. 3, lk 151.

⁹³ Discretion in EU public procurement law. (2019). /Eds. S. Bogojević, X. Groussot, J. Hettne. Oxford: Hart Publishing, lk 267.

⁹⁴ *Ibid.*, lk 76.

⁹⁵ EU Public Procurement Law. Brussels Commentary, lk 9.

⁹⁶ Triipan, lk 155 viidatud Schwarze, J. (1992). *European Administrative Law*. Oxford: Sweet and Maxwell, lk 859.

⁹⁷ *Ibid.*, lk 154, 155.

⁹⁸ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 58.

olukordades, kus hankija määrab tingimused.⁹⁹ Samas on ebaproportsionaalsete tingimuste küsimust tõstatada soovivate pakkujate ja potentsiaalsete pakkujate võimalused piiratud, sest selliste väidete põhjendamis- ja tõestamiskohustus lasub neil endil.¹⁰⁰

Käsitletud üldpõhimõtte osad omavad alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes olulist rolli, sest tekib küsimus, et kas hankijad on avalikustamise osas kajastanud nimetatud hanked hankeplaanis, kas neid avaldatakse väikehanke läbiviimise võimalust kasutades RR-is või kasutatakse muud võimalust alla lihthanke piirmäära jäävate hangete läbiviimiseks, kas kontrollitavuse osas viiakse läbi menetlus kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis või mitte, milliseid toiminguid ja otsuseid tehakse ning kuidas need vormistatakse ning säilitatakse. Samuti omab läbipaistvuse osas tähtsust, millised on alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes nõuded hanke eseme kirjeldamisele, vajadusel kvalifitseerimistingimustele ja hindamiskriteeriumidele ning kas kehtestatud nõuded on proportsionaalsed.

1.4.2. Võrdse kohtlemise põhimõte

Üks keskne riigihanke korraldamise üldpõhimõtte on võrdse kohtlemise ehk mittediskrimineerimise põhimõtte.¹⁰¹ Võrdse kohtlemise põhimõtte nõuab, et võrreldavaid olukordi ei tohi kohelda eri viisil ega eri olukordi võrdväärsetena, v.a juhul, kuid teatud kohtlemine on objektiivselt põhjendatud.¹⁰² Semple on märkinud, et võrdsuse rakendamine hangete kontekstis võib tunduda isegi paradoksaalsena, sest üldjuhul saab riigihanke konkursil olla ainult üks võitja, kuid hankepoliitika eesmärk võib olla saavutada sisuline võrdsus erinevate rühmade vahel tervikuna, nii et riigihankelepingutest saadav kogukasu jaguneks ühiskonna eri rühmade vahel ühtlasemalt.¹⁰³

⁹⁹ EU Public Procurement Law. Brussels Commentary, lk 10.

¹⁰⁰ Hebly, J. M., Meesters, J. (2014). Netherlands: The Proportionality Principle in the Dutch Public Procurement Act. – European Procurement and Public Private Partnership Law Review. Vol. 9, No. 4, lk 266.

¹⁰¹ Vt RHS § 3 p 2.

¹⁰² Simovart, M. A., Koroljov, D. (2016). Leppetrahvi tingimuste sisustamine hankelepingutes – Juridica. Nr. 1, lk 48.

¹⁰³ Semple, lk 43.

Euroopa Kohtu praktikast tuletub, et võrdse kohtlemise põhimõtte eesmärk on soodustada riigihankes osalevate ettevõtjate vahelise terve ja tegeliku konkurentsi arengut, seega ei ole võrdne kohtlemine riigihanke eesmärk iseenesest, vaid seda peab tõlgendama teenuste vaba liikumise ning avatud ja ausa konkurentsi tagamise eesmärgist lähtuvalt.¹⁰⁴ Sánchez Graells toob välja, et Euroopa Kohus on viimastes sellesisulistest lahendites rõhutanud, et EL-i riigihankeõiguse põhieesmärk on kaupade ja teenuste vaba liikumine ning moonutusteta konkurentsi avamine kõigis liikmesriikides.¹⁰⁵ Samuti seda, et EL-i riigihangete eeskirjad võeti vastu justnimelt ühtse turu loomise eesmärgil, mis omakorda põhineb liikumisvabaduse tagamisel ja konkrentsi piirangute kaotamisel.¹⁰⁶ Seega siseturu toimise vaatest on hädavajalik, et ettevõtjatel oleks võimalik tegeleda majandustegevusega igas EL-i liikmesriigis.¹⁰⁷

Võrdse kohtlemise põhimõtte järgi tuleb hankijal anda riigihankest huvitatud isikutele võrdsed võimalused hankes osalemiseks, seega tuleb hankijal potentsiaalseid pakkujaid kohelda võrdväärsena juba pakkumuste ettevalmistamisel, mis tähendab, et kõigile huvitatud isikutele tagatakse pakkumuse koostamisel võrdsed võimalused ning kõigi pakkujate esitatud pakkumustele kehtivad samad tingimused.¹⁰⁸ Pakkujate kvalifitseerimistingimused ja pakkumuste hindamiskriteeriumid peavad olema juba ette kehtestatud objektiivselt,¹⁰⁹ mille eesmärgiks on vältida hankija omavoli riski ja diskrimineerimise ohtu otsuste tegemise protsessis.¹¹⁰ Alla lihthanke piirmäära jäävate hangete kontekstis, saab võrdse kohtlemise näitena tuua olukorra, et kui üks huvitatud isik küsib hanketingimuste kohta selgitust, siis vastus tuleb edastada nii küsijale, kui kõigile teistele potentsiaalsetele pakkujatele, samuti tuleb hanketulemused edastada kõigile pakkumuse esitanud pakkujatele, mitte ainult minna tehingusse eduka pakkumuse esitanud pakkujaga.

Võrdse kohtlemise põhimõtte täitmiseks tuleb hankijal pakkumuste läbivaatamise käigus kaalutusõiguse kasutamisel kohelda riigihankes osalevaid isikuid võrdselt ja lojaalselt nii, et menetluse lõppedes ja selle tulemust arvestades ei näiks, et ühte või mitut ettevõtjat on alusetult

¹⁰⁴ EK C-131/16, p 25; C-496/99, p 110; C-538/13, p 33; C-336/12, p-d 28-29.

¹⁰⁵ Discretion in EU public procurement law, lk 79 viidatud EK C-553/15, p 28.

¹⁰⁶ *Ibid.*, lk 79 viidatud EK C-144/17, p 33.

¹⁰⁷ *Semple*, lk 39.

¹⁰⁸ EK C-27/15, p 36; C-331/04, p 22; C-19/00, p 34; C-87/94, p 54; C-470/99, p 93; C-14/17, p 29; C-131/16, p 26; C-538/13, p 33.

¹⁰⁹ *Usai*, lk 230.

¹¹⁰ *Bovis* (2012), *supra nota* 35, lk 72.

koheldud teistest soodsamalt või ebasoodsamalt.¹¹¹ Võrdse kohtlemise põhimõtte kohaselt tuleb hankijal pidada täpselt kinni enda poolt riigihankes seatud kriteeriumidest, sest riigihankest huvitatud isik peab saama olla kindel selles, et samad nõuded kehtivad kõikide konkurentide kohta.¹¹²

RHS § 3 p-s 2 on nimetatud välismaiste isikute ring, kelle suhtes tuleb diskrimineerimise keeldu kohaldada kodakondsuse alusel, nendeks on EL-i liikmesriigid, Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigid või Maailma Kaubandusorganisatsiooni riigihankelepinguga ühinenud riigid. Sättest järeldeb, et kolmandatest riikidest¹¹³ pärit isikute suhtes on hankijal lubatud kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeldu eirata. Sotsiaalselt nõrgemal positsioonil olevate isikute (näiteks pikaajaliste töötute, töökogemuseta noorte, puuetega inimeste) kaitseks on riigihankedirektiivi kohaselt nn positiivne diskrimineerimine lubatud.¹¹⁴ RHS § 13 kohaselt võib hankija piirata riigihanke alusdokumentides riigihankes osalevate ettevõtjate ringi, lubades riigihankes osaleda üksnes kaitstud töö keskustel ja ettevõtjatel, kelle peamine põhikirjaline eesmärk ja igapäevane põhitegevus on puuetega, vähenenud töövõimega või ebasoodsas olukorras olevate inimeste sotsiaalne ja kutsealane integreerimine, või näha ette hankelepingu täitmise erivajadustega isikute tööhõiveprogrammi raames.

Hankija on kohustatud jälgima, et kõik isikutele seatavad piirangud ja kriteeriumid oleksid riigihanke eesmärgi suhtes proportsionaalsed, asjakohased ja põhjendatud.¹¹⁵ Hanketingimus on proportsionaalne, kui see on kohane ja vajalik. Tingimus on kohane, kui see soodustab sellele seatud eesmärgi saavutamist, ning vajalik, kui eesmärki ei saa saavutada mõne teise, vähem koormava, kuid vähemalt sama efektiivse abinõu või tingimusega.¹¹⁶ Asjakohased on sellised riigihankes esitatud tingimused, mis on hankelepingu eseme, sh selle mahu ja eesmärgiga seotud.¹¹⁷

Võrdse kohtlemise põhimõttest lähtudes tuleb ka alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes sisustada hanke ese olenevalt objektist võimalikult täpse tehnilise kirjeldusega, lisaks vajadusel kehtestada nõuded pakkuja kvalifitseerimiseks ja kriteeriumid pakkumuse hindamiseks, mis võib

¹¹¹ EK C-324/14, p 65; C-336/12, p 37; C-599/10, p 41.

¹¹² EK C-27/15, p 39; C-42/13, p-d 42-43; C-336/12, p 40; C-496/99, p 115; C-171/15, p 39.

¹¹³ Vt RHS § 4 p 11.

¹¹⁴ Vt direktiivi 2014/24/EL põhjendus 36.

¹¹⁵ Vt RHS § 3 p 2.

¹¹⁶ Simovart, Koroljov, lk 48.

¹¹⁷ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 63.

toimuda nii madalaima hinna alusel kui ka kvaliteedinäitajaid arvesse võttes, oluline on, et hankija nendest tingimustest pakkumusi läbi vaadates kinni peab. Samuti peavad hindamise aluseks olevad kriteeriumid olema objektiivsed st, et pakkujad peaksid oma pakkumuse alusel hindepunktide jagamisel enda punktid suutma ise välja arvutada ning need peavad klappima hankija hanketulemustega. See omakorda tähendab võrdse kohtlemise kontekstis seda, et hanketulemused tuleb pakkumuse esitanud pakkujatele edastada, välja saata.

1.4.3. Konkurentsi efektiivne ärakasutamine

Konkurentsi efektiivse ärakasutamise põhimõtte viitab, et konkurentsipoliitika kaitseb konkurentsi, mitte konkurente. Põhimõtte lähtub sellest, et oluline ei ole see, mida individuaalne pakkuja turul saavutab, vaid oluline on see, mida konkurents kui protsess turul saavutab.¹¹⁸ Selleks, et rääkida turukonkurentsis, peab protsessis olema vähemalt kaks iseseivat turuosalist, kes teevad autonoomseid otsuseid ja kelle huvid on printsiipsiaalselt lahknevad.¹¹⁹

RHS § 3 p 3 sätestab konkurentsi efektiivse ärakasutamise põhimõtte. RHS kommenteeritud väljaandes selgitab Kuusmann, et antud põhimõttest lähtuvalt peab hankija korraldama riigihanke selliselt, et pakkujate vahel tekiks võistlus hankelepingu saamise pärast, mille tulemusena pakuvad ettevõtjad kaupu ja teenuseid hankijale soodsatel tingimustel.¹²⁰

Sánchez Graells nimetab konkurentsi edendamist traditsiooniliseks vahendiks, millega tagatakse, et avalik-õiguslik ostja hangib talle vajalikud kaubad ja teenused parimatel võimalikel turutingimustel, seega on konkurents vahend, millega tagatakse riiklikel ostudel raha eest tasuvus või lausa selle parim väärtus (*best value for money*).¹²¹ Efektiivse konkurentsi areng riigihangetes

¹¹⁸ Snider Smith, J. J. (2008). Competition and Transparency: What works for Public Procurement Reform. – Public Contract Law Journal. Vol. 38, No. 1, lk 112.

¹¹⁹ Kuźma, K., Hartung, W. (2020). Combating Collusion in Public Procurement. Legal Limitations on Joint Bidding. Cheltenham, UK; Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing, lk 90.

¹²⁰ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 63.

¹²¹ Sánchez Graells (2011), *supra nota* 35, lk 101.

on lähedalt seotud võrdse kohtlemise põhimõttega ehk tagades õiglastel tingimustel turule juurdepääsu ja vältides seejuures konkurentsimoonutusi on võimalik anda alus turul valitseva konkurentsi efektiivseks ärakasutamiseks.¹²²

Konkurentsi efektiivseks ärakasutamiseks on vajalik, et riigihankes esitatud pakkumusi oleks palju, aga samas ei nõua põhimõtte seda, et konkurentsi peab tekitama iga hinna eest ja ei nõua pakkumuste maksimaalse paljususe tagamist, samas on hankijal keelatud seada piiranguid, mis põhjendamatult konkurentsi kitsendavad.¹²³ Hankija peab siiski meeles pidama, et mõistlik on kehtestada sellised majandusliku ja finantssuutlikkuse miinimumtaseme nõuded, mille eesmärk on tagada, et ettevõtjatel on piisavalt ressursse, et püsida turul kogu hankelepingu perioodi jooksul ja tegeleda mistahes tekkida võiva vastutusega.¹²⁴ See tähendab, et kuigi hankija valib hangitava eseme omal äranägemisel vastavalt vajadusele, ei tohi hanke eset kirjeldavad tehnilised tingimused või muud nõuded tekitada vastuolu riigihanke üldpõhimõtetega, eeskätt ei tohi tehniline kirjeldus või kvalifitseerimistingimused olla meelevaldsed, vaid peavad olema objektiivselt põhjendatud.¹²⁵ Siit järeldub, et konkurentsi üldpõhimõtte on subjektiivselt seotud korrupsiooni ennetamise ja huvide konflikti vältimisega võimalike konkurentsimoonutuste kaudu.¹²⁶

Konkurentsimoonutused pärsivad konkurentsi efektiivset ärakasutamist ja Sánchez Graells on lausa seisukohal, et tuleb kehtestada karmim ja ühtsem konkurentsiõiguse rikkujate peatamise süsteem, mis aitaks tugevdada riigihangete konkurentsi soodustavat suunitlust ja piirata erasektori tekitatud konkurentsimoonutusi.¹²⁷ Konkurentsimoonutused on olukorrad, kus konkurents on tagatud paljude pakkumustega, kuid konkurents ei ole aus, õiglane või tegelik ja eeskätt on konkurents moonutatud juhul, kui hankeleping sõlmitakse ettevõtjaga, kes tegelikkuses lepingut täita ei suuda, sh nt olukord, kus edukaks tunnistatakse nn alapakkumus.¹²⁸ Avalik-õigusliku juriidilise isiku või avalikke vahendeid kasutava eraõigusliku isiku osalemine riigihankes ei tohi moonutada konkurentsi tema poolt avalike vahendite kasutamise tõttu, kuid see ei tähenda, et

¹²² Sánchez Graells, A. (2015). *Public Procurement and the EU Competition Rules*. 2nd ed. Oxford, UK; Portland, USA: Hart Publishing, lk 227.

¹²³ EK C-538/07, p 26; TlnHKo 3-17-2743, p 22.

¹²⁴ Arrowsmith, lk 1190.

¹²⁵ Simovart, M. A. (2012). Riigihanke üldpõhimõtetest tulenevad hankelepingu sisupiirangud. Näiteid vaidlustuskomisjoni praktikast. – *Juridica*. Nr. 2, lk 89.

¹²⁶ Sánchez Graells, A. (2015). The Continuing Relevance of the General Principles of EU Public Procurement Law After the Adoption of the 2014 Concessions Directive. – *European Procurement and Public Private Partnership Law Review*. Vol. 10, No. 3, lk 136.

¹²⁷ Sánchez Graells (2015), *supra nota* 122, lk 299.

¹²⁸ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 64.

pakkujat võiks üksnes seepärast riigihankest kõrvale jätta, et ta saab avalikest vahenditest toetust, mis võib võimaldada tal teha tunduvalt madalama maksumusega pakkumusi.¹²⁹ Kõrvaldamine on võimalik RHS §-s 95 nimetatud kõrvaldamise alustel ja toetusi saava pakkuja pakkumust, kui selle maksumus on põhjendamatult madal, on võimalik tagasi lükata vastava tagasilükkamise mehhanismi kaudu.¹³⁰

Kokkuvõttes võib märkida, et konkurentsil on mitmeid positiivseid mõjusid: võimalusega vabalt hankes osaleda ja kokkumängu puudumisega juhitakse hinnad alla piirkuludeni; pakkujad minimeerivad kulud ise, kuna ettevõtted võistlevad ellujäämise nimel; konkurents on innovatsiooni oluliseks tõukejõuks; konkurents võimaldab hankes osalevatel ettevõtetel üksteiselt õppida ja seeläbi oma tooteid pidevalt täiustada, lisaks parendada oma turundus-, tootmis- ja juhtimistehnikaid.¹³¹

Eelpool nimetatud positiivsed mõjud toimivad hästi ka alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes, kuid konkurentsi ärakasutamise põhimõttest lähtuvalt tõstatub küsimus, et mitu võrreldavat pakkumust peab minimaalselt olema, et seda saab hankes lugeda efektiivseks konkurentsiks, sest alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes tõusetud eredalt ka halduskoormuse küsimus. Seega tuleb selgeks teha, millised meetmeid rakendatakse alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes konkurentsi soodustamiseks ja nendele küsimustele otsib autor vastuseid töö analüüsi osas.

1.4.4. Huvide konflikti vältimine

RHS § 3 p 4 kohaselt peab hankija vältima konkurentsi kahjustavat huvide konflikti. Huvide konflikt on olukord, kus hankija või tema nimel tegutseva isiku töötajal, ametnikul, juhatuse liikmel või muul pädeval esindajal, kes on kaasatud riigihanke ettevalmistamisse või

¹²⁹ EK C-538/13, p-d 41-44; C-94/99, p-d 25-27.

¹³⁰ EK C-538/13, p 41.

¹³¹ Anderson, Kovacic, lk 70 viidatud US Federal Trade Commission (2003). To Promote Innovation: The Proper Balance of Competition and Patent Law and Policy; US Department of Justice and Federal Trade Commission (2007). Antitrust Enforcement and Intellectual Property Rights: Promoting Innovation and Competition; Anderson, R. D., Gallini, N. T. (1998) Competition Policy and Intellectual Property Rights in the Knowledge-based Economy. Calgary: University of Calgary Press for the Industry Canada Research Series; Carlton, D. W., Perloff, J. M. (2004). Modern Industrial Organization. Addison-Wesley.

korraldamisse või kes võib muul moel mõjutada selle riigihanke tulemust, on otseselt või kaudselt finantsalaseid, majanduslikke või muid isiklikke huvisid, mida võib käsitleda tema erapooletust ja sõltumatust kahjustavatena.¹³² Seega on huvide konflikt olukord, mis võib hõlmata organisatsioonilist või muud sidet pakkuja ja hankija vahel ning see omakorda võib kaasa tuua ohu, et hankija hankega seotud otsus ei ole erapooletu ja annab pakkujale eelise.¹³³ Teiste sõnadega tähendab huvide konflikt ohtu, et hankija laseb end mõjutada muudel kui asjaomase riigihankega seotud kaalutlustel ja seetõttu eelistab ühte pakkujat ning selline olukord kujutab endast Euroopa Kohtu hinnangul läbipaistvuse tagamise kohustuse rikkumist.¹³⁴ Huvide konflikti vältimise kontseptsioon lähtub eesmärgist kindlustada maksimaalne läbipaistvus ja võrdne kohtlemine avaliku võimu rakendamise protsessis.¹³⁵

Riigihangetes tasub eristada kahte erinevat tüüpi huvide konflikte. Esimene on see, kus on mõni tegur, mis mõjutab hankija poolel hankega seotud isiku erapooletust või hindamiskomisjoni liikme sõltumatust.¹³⁶ Teine huvide konflikti tüüp on see, kus on mingi tegur, mis mõjutab ettevõtja suutlikkust esitada pakumuse või täita lepingut vastavalt tellija kehtestatud nõuetele.¹³⁷ Näiteks võib tal olla muid lepingulisi kohustusi, mis segavad tema võimet lepingut täielikult täita, näiteks on pakkuja advokaadibüroo või muu professionaalne nõustaja, kes esindab vastandlike huvidega kliente või on tegemist arendajaga, kes omab maad, mis külgneb alaga, millel tuleb hankelepingu raames teostada ehitustöid.

Hankija peab kontrollima võimalike huvide konfliktide olemasolu ja võtma tarvitusele meetmed nende ennetamiseks, tuvastamiseks ja heastamiseks.¹³⁸ Selleks on hankija kohustatud sätestama hankekorras või muus dokumendis meetmed huvide konflikti ennetamiseks, tuvastamiseks ja kõrvaldamiseks riigihankel.¹³⁹ Kuigi huvide konflikti tuleb riigihankes vältida, siis ei saa üksnes lähtuda oletustes ja kahtlustest, mis tähendab, et hankija peab erapoolikuse tuvastama faktiliste

¹³² Vt RHS § 4 p 8.

¹³³ EU Public Procurement Law. Brussels Commentary, lk 361.

¹³⁴ EK C-538/13, p 35.

¹³⁵ Soloveičik, D., Simanskis, K. (2017). The Evolving Concept of Conflict of Interests in the EU Public Procurement Law. – European Procurement and Public Private Partnership Law Review. Vol. 12, No. 2, lk 113.

¹³⁶ Semple, A., Andrecka, M. (2015). Classification, Conflicts of Interest and Change of Contractor: A Critical Look at the Public Sector Procurement Directive. – European Procurement and Public Private Partnership Law Review. Vol. 10, No. 3, lk 181.

¹³⁷ *Ibid.*

¹³⁸ EK C-538/13, p 43.

¹³⁹ Vt RHS § 9 lg 4 p 6 ja lg 5.

asjaolude ja tõendite hindamisega.¹⁴⁰ Väga oluline on märkida, et hankijal tuleb huvide konflikti vältida mööndusteta, see tähendab, et sealhulgas ka alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes.¹⁴¹

¹⁴⁰ TlnHKo 3-12-2350, p 14; EK C-538/13, p-d 37, 45.

¹⁴¹ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 65.

1.4.5. Rahaliste vahendite säästlik ja otstarbekas kasutamine, hankelepingu parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte alusel sõlmimine ning riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimine

Põhimõtte koondab endasse mitu nõuet: hankija rahaliste vahendite säästlik ja otstarbekas kasutamine, parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte alusel hankelepingu sõlmimine ning riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimine.¹⁴² Selles raamistikus on kulud ja kokkuvõid üldise hankeprotsessi tõhususe peamised meetmed, kuid tegemist on suure väljakutsega, sest samal ajal tuleb arvesse võtta ka aja- ja kvaliteeditegureid.¹⁴³ Spagnolo toob välja, et kui otsida kiiret kulude kokkuvõidu, siis võib see suurendada kulusid pikas perspektiivis,¹⁴⁴ eriti olukorras, kus tänapäeva tehnilise arengu võimaluste raames tegeleb tark ettevõtja kvaliteediparenduste ja tootmismeetodite innovatsiooniga, aga hanke kiireloomulise läbiviimise käigus ei pruugi hankija seda arvesse võtta, seega tuleb riigihangete planeerimise käigus tegeleda kulude ja kokkuvõidu arvutamisega ning vajadusel hanke ettevalmistamisel turu-uuringu läbiviimisega.¹⁴⁵

Hankija rahaliste vahendite säästliku ja otstarbekas kasutamise põhimõtte järgi tuleb riigihankeid korraldada majanduslikult otstarbekalt, mis tähendab, et teatud juhtudel võib olla otstarbekas mastaabiefektist tuleneva säästu ja seeläbi hankijale soodsa hankelepingu saamiseks korraldada üks suuremahuline riigihangete pikaajalise hankelepingu saamiseks kui mitu väiksemahulist riigihanget. Samuti peab hankija kaaluma, et mõningatel juhtudel võib olla otstarbekas hankida teatud kaupu ja teenuseid koos, teisi kaupu ja teenuseid aga eraldi, seetõttu leiab hankija riigihanke korraldamisel kõige otstarbekama viisi arvestades asjaomase äri sektori iseärasusi.¹⁴⁶

Parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte ehk *value for money* saavutamise eesmärgiks on sõlmida hankelepingu parimatel võimalikel tingimustel.¹⁴⁷ Riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõtte tähendab seda, et hankija ei tohi põhjendamatult viivitada riigihanke menetluse lõpuleviimisega.¹⁴⁸

¹⁴² Vt RHS § 3 p 5.

¹⁴³ The Challenges of Public Procurement Reforms. (2021). /Eds. A. Castelli, G. Piga, S. Saussier, T. Tátrai. Oxon, UK; New York, USA: Routledge, lk 67.

¹⁴⁴ Spagnolo, G. on väljendanud olukorda inglisekeelse fraasiga „if you buy cheap, you buy twice“ viidatud The Challenges of Public Procurement Reforms. (2021). /Eds. A. Castelli, G. Piga, S. Saussier, T. Tátrai. Oxon, UK; New York, USA: Routledge, lk 67.

¹⁴⁵ The Challenges of Public Procurement Reforms, lk 69.

¹⁴⁶ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 66.

¹⁴⁷ *Ibid.*

¹⁴⁸ *Ibid.*, lk 67.

Alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes käesoleva põhimõtte sisu osas lähtub hankija ökonoomsusest, hankijatel tuleb hinnata enda halduskoormust, sh aja-, raha- ja tööjõukulu ning läbiviidava hanke rahalist väärtust, et saavutada parim tulemus.

1.5. Hankekorra võimalik regulatsioon alla lihthanke piirmäära jäävate hangete osas

Kuna eelnevast käsitlusest on kõik riigihangete korraldamise üldpõhimõtted saanud tähenduse ja seda ka alla lihthanke piirmäära jäävate hangete kontekstis, siis järgnevalt vaatleb autor millised meetmed, nõuded, tingimused ja reeglid on mõistlik hankijatel kehtestada, et alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes eelpool esitatud üldpõhimõtted tagatud saaksid.

Kui avaliku sektori hankija poolt ühes eelarveaastas planeeritavate asjade ja teenuste riigihangete eeldatav maksumus ületab 80 000 eurot või ehitustööde riigihangete eeldatav kogumaksumus ületab 500 000 eurot, on hankija kohustatud kehtestama asutusesisese hankekorra.¹⁴⁹ Kõik Eesti Vabariigi ministriumid vastavad nimetatud tingimusele ning on asjakohase hankekorra kehtestanud.

RHS § 9 lg 4 p 3 sätestab hankijale kohustuse hankekorras reguleerida alla lihthanke piirmäära jäävate asjade ostmine ning teenuste ja ehitustööde tellimine. RHS viidatud hangete puhul menetlusreegleid ei sätesta ja seaduseandja on taotluslikult jätnud selle osa hankija enda kujundada. RHS kohustab hankijaid korraldama kõiki riigihankeid, sh alla lihthanke piirmäära jäävaid hankeid kooskõlas riigihanke korraldamise üldpõhimõtetega, kuid ei reguleeri seda, kuidas hankija selleni jõudma peaks. Seega tuleb igal hankijal hankekorras kehtestada hanke läbiviimise tingimused, menetlusreeglid ja dokumenteerimisnõuded, mille järgimisel täidaks hankija allapoole lihthanke piirmäära jäävates riigihangetes RHS §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtteid.¹⁵⁰

¹⁴⁹ Vt RHS § 9 lg 1.

¹⁵⁰ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 124.

Allapoole lihthanke piirmäära jäävate riigihangete korraldamisel tuleb hankijal üldpõhimõtted hankekorrast sisustada lähtudes aruka ja mõistlikult hoolsa hankija vaatevinklist.¹⁵¹ Hankekorrast peab selguma selliste riigihangete läbiviimisele sisemiselt kehtestatud menetlus ja protseduuriline korraldus,¹⁵² et määrata kindlaks, kuidas tagatakse riigihanke üldpõhimõtete järgimine igapäevases hankepraktikas. Sellest tulenevalt ei piisa, kui hankija piirdub hankekorrast üldsõnalise tõdemusega, et allapoole lihthanke piirmäära jäävate riigihangete korraldamisel järgitakse RHS §-s 3 sätestatud üldpõhimõtteid.¹⁵³

Hankekorrast võib olla asjakohane sätestada, et isik, kes vastutab alla lihthanke piirmäära jäävate riigihangete korraldamise eest, esitaks päringu vähemalt kolmele potentsiaalsele pakkujale ning registreeriks dokumendihaldussüsteemis (DHS) kõik pakkumuse esitamise ettepanekud ja nendele antud vastused ehk pakkumused.¹⁵⁴ Samuti võib kirjeldada seda, kas ja kuidas tuleb ost kooskõlastada eelarve täitmise eest vastutava isikuga või eeldab juba hinnapäringu väljasaatmine vastava isiku kooskõlastust.¹⁵⁵ Lisaks võib vajada reguleerimist kuidas ja milliste meetoditega moodustatakse ning kellega kooskõlastatakse potentsiaalsete pakkujate ring.¹⁵⁶ Allapoole lihthanke piirmäära jäävate soetuste puhul usaldatakse tavaliselt otsustus pakkumuse esitamise ettepaneku adressaatide üle hankespetsialistile või muule hanke läbiviimise eest vastutavale isikule, kuid praktikas on juhtumeid, kus vastutav isik esitab hinnapäringu iseendaga seotud ettevõtjale ja sellisel juhul viiakse läbi näiline konkurss, mille korral hange ei ole läbiviidud õiguspäraselt ja tegemist on riigihanke üldpõhimõtete rikkumisega.¹⁵⁷ Väljatoodud näited ei pruugi sobida kõikide hankijate alla lihthanke piirmäära jäävate hangete reguleerimiseks, sõltuvalt konkreetsetest asjaoludest ja hankeesemest võivad üldpõhimõtete sisustamiseks olla asjakohased rangemad või paindlikumad reeglid.¹⁵⁸

Allapoole lihthanke piirmäära jäävate ostude puhul ei ole soovitatav kohaldada RHS-st tulenevat lihthanke reeglistikku ega üle riigihanke piirmäära ulatava hankemenetluse (nt avatud hankemenetluse) reegleid, sest lähtuvalt ostu maksumusest võib nii rangete reeglite rakendamine

¹⁵¹ Rahandusministeerium (2014), *supra nota* 10, lk 12, 06.11.2021.

¹⁵² *Ibid.*, lk 11, 06.11.2021.

¹⁵³ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 124, 125.

¹⁵⁴ *Ibid.*, lk 125.

¹⁵⁵ *Ibid.*

¹⁵⁶ Rahandusministeerium (2014), *supra nota* 10, lk 14, 19.12.2021.

¹⁵⁷ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 125.

¹⁵⁸ Rahandusministeerium (2014), *supra nota* 10, lk 12, 19.12.2021.

tuua kaasa liiga suure halduskoormuse võrreldes soetuse väärtusega.¹⁵⁹ Riigihankele kohalduvad menetlusreeglid sõltuvad ostu summast ehk mida soodsam ost, seda leebemad menetlusreeglid ja mida suurem ost, seda formaalsemad menetlusreeglid.¹⁶⁰ Lähtuda tuleb sellest, et mida kõrgem on hankelepingu eeldatav maksumus, seda suurem on ettevõtjate huvi tehingu vastu ja seda enam on õigustatud detailsemad menetlusreeglid, aga mida madalam on hankelepingu väärtus, seda enam võib hankija lihtsustada ostude menetlusreegleid halduskoormuse vähendamise kasuks.¹⁶¹ RHS eesmärgiks ei ole mistahes väärtusega ostude puhul rakendada rangeimat konkurentsi ärakasutamise korda ja mõistlik ettevõtjaskonna kaasamine menetlusse tuleb tasakaalustada soetuse väärtuse ning kaasneva halduskoormusega.¹⁶² Nii võib olla asjakohane hankekorrastada alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes konkreetne alampiirmäär, millest allapoole jäävate soetuste puhul võib otse pöörduda potentsiaalse pakkuja poole pakkumuse saamiseks ilma konkureerivat pakkumust juurde võtmata.¹⁶³

Härginen on teinud ettepaneku, et juhul kui hankija poolt ühes kalendriaastas läbiviidavad allapoole lihthanke piirmäära jäävad ostud korduvad esemeliselt aastast aastasse (nt lilleseadete ostmine, kontorimööbli täiendamine/väljavahetamine, ajutised ja väikesemahulised heakorratööd vms), võib selliste korduvate ostumenetluste korraldamiseks olla asjakohane seada üles n-ö pakkujate registreerimise süsteem, mille all peetakse silmas olukorda, kus hankija edastab teabe võimalikele pakkujatele ja lisab vastava informatsiooni ka oma veebilehele, milles kutsutakse ettevõtjaid üles end hankija juures nimeliselt registreerima teatud allapoole lihthanke piirmäära jäävatel menetlustel osalemiseks.¹⁶⁴ Selliselt võib hankija endale luua pidevalt vajatavate asjade ja teenuste jaoks nimekirja huvitatud ettevõtjatest, kellele alati hinnapäringu saadab ning hankijal ei tule iga kord uuesti asuda tuvastama ettevõtjaid, kellele oleks asjakohane päring saata.¹⁶⁵ Härginen toob välja, et sellise süsteemi läbi võib olla võimalik allapoole lihthanke piirmäära jäävate ostude puhul vähendada halduskoormust, kuid samas suurendada konkurentsi ärakasutamist ja vältida toimingupiirangu rikkumisteks kvalifitseeritavate huvide konfliktide tekkimist.¹⁶⁶ Siinkohal on autor ettepaneku osas eriarvamusel, sest kui eelpool nimetatud valdkondades hange aastast aastasse kordub, siis tuleks kaaluda raamhanke korraldamise vajalikkust ja maksimaalselt 4-

¹⁵⁹ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 125.

¹⁶⁰ Rahandusministeerium (2014), *supra nota* 10, lk 12, 19.12.2021.

¹⁶¹ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 125.

¹⁶² *Ibid.*

¹⁶³ *Ibid.*

¹⁶⁴ *Ibid.*, lk 126.

¹⁶⁵ *Ibid.*

¹⁶⁶ *Ibid.*

aastase kehtivusega raamlepingu(te) sõlmimist ning kui raamhanke korraldamise kasuks ei otsustata, siis lisaks peab tõdema, et kui viidatud pakkujate registreerimise süsteemi on end üles seadnud väga palju hankest huvitatud isikuid ja hinnapäring tuleb neile kõigile alati saata, siis võib halduskoormuse vähenemise asemel oodata hankijat eest hoopis hanke eeldatavat maksumust silmas pidades liigselt suur halduskoormus väga paljude sarnase maksumusega pakkumuste menetlemise tõttu.

Hankekorras võib reguleerida pakkujatele esitatavate päringute sisu (sh koostada hankekorra lisana hinnapäringu näidistekst ehk hinnapäringu mall) ja esitamise aega, tagamaks, et kõikidele ettevõtjatele esitatakse päring ühel ajal ning samas mahus, samuti osutub oluliseks mõistliku pakkumuse esitamise tähtaja määramine lähtudes hanke esemest, et pakkujatel oleks piisavalt aega jõudmaks hinnapäringule reageerida, lisaks võib hankekorras anda suuniseid selles osas, kas hankija lubab hankemenetluse käigus pidada läbirääkimisi.¹⁶⁷ Hankekorras on soovitatav reguleerida, kas eduka pakkumuse kohta tehakse eraldi otsus või loetakse hankija otsuseks võitjale ning teistele pakkumuse esitanud pakkujatele edastatud e-kirja edukaks tunnistamise kohta.¹⁶⁸ Siinkohal peab märkima, et teade hanketulemuste kohta tuleb kindlasti pakkujatele edastada, see tuleneb läbipaistvuse ja võrdse kohtlemise kohustusest,¹⁶⁹ kuid hankijal on võimalik hankekorras määrata informeerimise vorm ja teate saatmise viis. Hankija võib hankekorras reguleerida ka seda, kas teatud rahalisest väärtusest arvates kohaldatakse hankelepingute sõlmimisele vabatahtlikku lühendatud ooteaega (nt 3-5 tööpäeva), sest seeläbi võib hankija võtta endale ise kohustuse suurendada riigihanke läbipaistvust ja kontrollitavust ning anda pakkujatele ooteaja kaudu täiendav õiguskaitsevõimalus tehtavate otsuste vaidlustamiseks.¹⁷⁰

Allapoolse lihthanke piirmäära jäävate soetuste puhul on kindlasti oluline reguleerida menetlust läbiviivate isikute kohustusi seoses ettevõtjate informeerimise ja menetluse dokumenteerimisega.¹⁷¹ Näiteks võiks hankekorras sätestada kohustuse registreerida kõik edastatud päringud DHS-is teatud aja jooksul pärast päringute edastamist ning pärast pakkumuse esitamise tähtaega registreerida ka kõik laekunud pakkumused, sest vastasel juhul puudub tööandjal võimalus kontrollida hankekorra tegelikku täitmist.¹⁷²

¹⁶⁷ *Ibid.*

¹⁶⁸ *Ibid.*

¹⁶⁹ Rahandusministeerium (2014), *supra nota* 10, lk 12, 19.12.2021.

¹⁷⁰ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 126.

¹⁷¹ *Ibid.*

¹⁷² *Ibid.*, lk 126,127.

Kokkuvõttes tuleb hankijal läbi mõelda alla lihthangete piirmäära jäävate hangete menetlemine oma asutuse hankepraktikast lähtuvalt, et milline on parim viis ja vorm just sel hankijal taoliste hangete läbiviimiseks. Otsustada halduskoormusest tulenevalt, kas on vajadus kehtestada rahaline alampiirmäär, millest alla poole menetletakse alla lihthanke piirmäära jäävaid hankeid leebemate reeglite alusel ja üle nimetatud piirmäära formaalsematest menetlusreeglitest lähtuvalt. Samuti mõelda läbi, kas hanke läbiviimiseks kasutatakse RR-is väikehanke menetluse läbiviimise võimalust või küsitakse hinnapakumusi kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis või on lubatud lausa suuline vorm, kuidas hankedokumentatsiooni säilitatakse, millised on nõuded hanketingimuste kehtestamisele, infovahetusele hankija ja pakkuja vahel (sh hanketulemustest teavitamine), milline peab on võrreldavate pakkumuste arv, et kasutada ära turul valitsevat konkurentsi efektiivselt, millised on meetmed huvide konflikti vältimiseks ning kuidas viia hange läbi nii, et arvestatud oleks ökonoomsust, tõhusust, ajalist raamistikku ning hanke tulemus oleks seejuures parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhtega. Nimetatud asjaolude läbimõtlemine ja otsustamine, kuidas hankekorras reguleerida, annavad hankijale kindluse, et hankekorra menetlusreeglid alla lihthanke piirmäära jäävate hangete osas arvestavad RHS §-st 3 tulenevaid riigihanke korraldamise üldpõhimõtteid.

2. ÜLDPÕHIMÕTETE RAKENDAMINE MINISTEERIUMIDE HANKEKORDADES ALLA LIHTHANKE PIIRMÄÄRA JÄÄVATES HANGETES

Üldpõhimõtete tähtsust on rõhutanud nii EL riigihankedirektiivid, kui ka RHS, kuid oluline on see, kui hästi ja tõhusalt põhimõtete järgimist hangete korraldamisel tagatakse, kuna alla lihthanke piirmäära jäävate hangete osas puuduvad suuresti RHS-st tulenevad menetlusreeglid ja need tuleb hankijal endal sisustada justnimelt lähtuvalt üldpõhimõtetest, siis millised on need meetmed ja toimingud ministeeriumide hankekordades, millega tagatakse üldpõhimõtete järgimine ning kas kehtestatud reeglid on üldpõhimõtete tagamiseks piisavad. Järgnevalt analüüsis autor Eesti Vabariigi kõigi 11 ministeeriumi hankekordasid ning lähtus nendest reeglitest ja nõuetest, mis puudutavad alla lihthanke piirmäära jäävate hangete läbiviimist.

2.1. Hankekordade analüüs alla lihthanke piirmäära jäävate hangete osas

2.1.1. Hankekordade regulatsiooni vastavus läbipaistvuse, kontrollitavuse ja proportsionaalsuse põhimõttele

Eelpool toodu kohaselt on läbipaistvuse üldpõhimõttel kaks poolt - hanke avalikustamine ja hanke läbiviimine läbipaistval viisil. Kõik ministeeriumid koostavad iga-aastase hankeplaani, mis sisaldab loendina järgneva eelarveaasta planeeritavaid hankeid. Hankeplaani on avalik dokument, mis kannab endas eesmärki tagada hanke läbipaistvuse üldpõhimõtte rakendamine ja teavitada ettevõtjaid varakult eelarveaasta jooksul hangitavatest hanke objektidest.¹⁷³ Kuna RHS ei defineeri täpsemalt hankeplaani sisu ja koostamise kord on hankekorras hankija enda kujundada, siis esineb selles ministeeriumide vahel erinevusi.

¹⁷³ *Ibid.*, lk 124.

Autor on selguse huvides alljärgneva analüüsi hankeplaanide osas esitanud ka tabeli (Lisa 1. Tabel 1. Hankeplaanis kajastuvad hanked) kujul, millest nähtub millise väärtusega ja mis hankeid ministereeriumid hankekorra alusel hankeplaanis kajastavad, sh sisalduvad tabelis konkreetseid viited hankekorra vastavatele punktidele.

Välisministeerium (VäM) on selgelt oma hankekorra punktis 4.2 välja toonud, et hankeplaanis kajastatakse hanked alates lihthanke piirmäärast¹⁷⁴ või kui seda ei ole kehtestatud, siis riigihanke piirmäärast, mis tähendab, et hankeplaanis on kajastatud asjade ostmise ja teenuste tellimise hanked alates 30000 eurost ja ehitustööde hanked alates 60000 eurost. Justiitsministeeriumi (JuM), Rahandusministeeriumi (RaM), Sotsiaalministeeriumi (SoM) puhul on hankekordades vastavalt punktides 4.2, 4.2 ja 5.2 märgitud, et hankeplaanis kajastatakse kõik hanked alates 30000 eurost, kuid vastavate kordade punktid 4.3, 4.4, 5.3 täpsustavad, et plaani kantakse need hanked, mis RHS kohaselt nõuavad toiminguid RR-is. Sellest võib järeldada, et hankeplaani kantakse, sarnaselt VäM-le, riigihanked alates lihthanke piirmäärast. JuM, RaM, SoM on hankekordade kohaselt hangete menetlemise alates lihthanke piirmäärast üle andnud Riigi Tugiteenuste Keskusele (RTK), samuti on seda teinud oma hankekorra järgi Keskkonnaministeerium (KeM). KeM puhul tekitab segadust hankekorra punkt 2.1, mis sätestab, et ministeeriumi tööplaani infosüsteemis¹⁷⁵ (TPIS) tuleb hankena märkida hankevajadus, mille eeldatav maksumus on alates 30000 eurot või mis RHS kohaselt nõuab toiminguid RR-is. Seega tingimuse sõnastus tekitab olukorra, kus lause mõlemad osad ei kehti samaaegselt, mis toob omakorda kaasa järelduse, et TPIS-is peavad olema kajastatud lisaks asjade ostmise ja teenuste tellimise hangetele alates 30000 eurost ka ehitustööde hanked eeldatava maksumusega 30000-59999,99 eurot. TPIS-i märgitud hangete põhjal koostatakse ministeeriumi ühtne hankeplaan, mille hankekorra kohaselt kinnitab RTK ning kuna punkti 4.1 alapunktide (alap) kohaselt RTK alla lihthanke piirmäära jäävaid hankeid ei korralda, siis saab järeldada, et tegelikkuses alla lihthanke piirmäära jäävad ehitustööde hanked hankeplaanis ei kajastu. Kuna TPIS on asutusesisene infosüsteem tegevuste planeerimiseks, mis ei ole avalik, siis puudub ülevaade sellest, kas üle 30000 euro, kuid alla lihthanke piirmäära jäävad ehitustööde hanked on TPIS-is planeeritud või mitte. Kultuuriministeeriumi (KuM) hankekorra punkti 5.1 kohaselt kajastatakse hankeplaanis riigihanked alates lihthanke piirmäärast või kui seda ei ole

¹⁷⁴ Kuna kõik hangete piirmäärad on kehtestatud ilma käibemaksuta, siis töös edaspidi nimetatud kõikide määrade puhul on silmas peetud ilma käibemaksuta summasid.

¹⁷⁵ Asutusesisene infosüsteem tegevuste planeerimiseks.

kehtestatud, siis alates riigihanke piirmäärast, aga sama punkt täpsustab, et vajadusel võib hankeplaanis kajastada ka väikehanked (hanked alla lihthanke piirmäära või sotsiaal- ja eriteenuste hanked alla riigihanke piirmäära). Selgusetuks jääb see, millise vajaduse korral viidatud väikehanked plaani lisatakse, aga kuna KuM 2021. a hankeplaanis¹⁷⁶ on kokku ainult 6 hanget (2 ideekonkurssi ja 4 avatud hankemenetlust), siis peab järeldama, et viidatud väikehangete plaani lisamise vajadust ei pruugi esineda ülemäära tihti. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) hankekorra § 7 lg 1 kohaselt kajastatakse hankeplaanis samuti riigihanked alates lihthanke piirmäärast, kuid kuna ministeeriumi tegevusi planeeritakse TPIS-is, siis koostatavas tööplaanis sisalduvad korra § 3 lg 2 kohaselt kõik ostud, sh ostud alla lihthanke piirmäära. Samas peab märkima, et tööplaani on asutusesisene dokument ja seega ka kõik alla lihthanke piirmäära jäävad hanked tööplaanis ei ole avalikkusele nähtavad. Haridus- ja Teadusministeerium (HTM) märgib hankekorra punktis 2.1, et hankeplaanis kajastatakse kõik riigihanked, mille eeldatav maksumus on vähemalt 30000 eurot, seega tuleb HTM hankeplaani märkida asjade ostmise ja teenuste tellimise hanked alates lihthanke piirmäärast. Hankekorra sama punkt täpsustab, et funktsionaalselt koostoimivate või sama eesmärgi saavutamiseks vajalikud hanked, sh ehitustööde tellimised, tuleb summeerida ning (nimetatud) piirmäära ületamisel kajastada hankeplaanis, millest omakorda saab järeldada, et hankeplaanis peavad sisalduma ka alla lihthanke piirmäära jäävate ehitustööde hanked eeldatava maksumusega 30000-59999,99 eurot. Siseministeerium (SiM) toob hankekorra punktis 5.4 välja, et hankeplaanis peavad sisalduma kõik riigihanked alates 10000 eurost, mis tähendab, et SiM hankeplaanis tuleb sh kajastada alla lihthanke piirmäära jäävate asjade ja teenuste hanked eeldatava maksumusega 10000-29999,99 eurot ja ehitustööde hanked eeldatava maksumusega 10000-59999,99 eurot. Maaeluministeeriumi (MaM) hankekorras ei ole selgelt nimetatud, millised hanked hankeplaanis kajastatakse, kuid punkti 14 kohaselt saab järeldada, et MaM hankeplaanis peavad sisalduma kõik hanked olenemata eeldatavast maksumusest, sest viidatud punktis on välja toodud, et alla lihthanke piirmäära jäävad hanked menetletakse hankeplaanis valitud viisil. Olles tutvunud MaM 2021. a hankeplaaniga¹⁷⁷, siis tõesti kajastuvad plaanis riigihanked, mille juures on märgitud menetlusviisiks nt mitme pakkujaga alla lihthanke piirmäära jääv hange või nt ühe pakkujaga alla lihthanke piirmäära jääv hange. Kaitseministeeriumi (KaM) hankekorra punkti 2.5 kohaselt koostatakse ministeeriumi majandushangete plaan, milles peavad sisalduma sotsiaal- ja eriteenuste ning lihtsustatud korras

¹⁷⁶ Kultuuriministeeriumi kantsleri 10.02.2021. a käskkiri nr 97 (muudetud kantsleri 01.03.2021. a käskkirjaga nr 148, 22.06.2021. a käskkirjaga nr 197, 22.10.2021. a käskkirjaga nr 210) „Kultuuriministeeriumi 2021. a hankeplaani kinnitamine“.

¹⁷⁷ Maaeluministeeriumi kantsleri 05.03.2021. a käskkirjaga nr 4 kinnitatud „Maaeluministeeriumi 2021. a hankeplaani“.

tellitavad hanked eeldatava maksumusega alates 60000 eurot ja raamlepingute alusel teostatavad minikonkursid eeldatava maksumusega alates 30000 eurot, millest tulenevalt alla lihthanke piirmäära jäävaid hankeid KaM hankeplaanis kajastada ei tule. KaM valitsemisala (VA) hankekorra punkti 3.1 kohaselt on Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus (RKIK) määratud kohustuslikuks keskseks hankijaks, kes teostab ministeeriumi vajadusteks hanked eeldatava maksumusega alates 30000 eurot, mis tähendab ka alates selle maksumusega alla lihthanke piirmäära jäävaid ehitustööde hankeid, mis kajastatakse RKIK vastavates hankeplaanides tulenevalt KaM VA hankekorra punktist 5.15. Punkti kohaselt peavad RKIK hankeplaanides sisalduma kõik RKIK poolt teiste asutuste vajadusteks teostatavad riigihanked olenemata riigihanke eeldatavast maksumusest.

Eelpool toodust selgub, et 11-st ministeeriumist ainult kaks (MaM ja SiM) on võtnud omale kohustuse kajastada alla lihthanke piirmäära jäävaid asjade ostmise ja teenuste tellimise riigihanked hankeplaanis ja SiM teeb seda ka osaliselt ehk hangetes eeldatava maksumusega alates 10000 eurot.¹⁷⁸ Alla lihthanke piirmäära jäävad ehitustööde hanked peavad sisalduma MaM hankeplaanis, SiM plaanis alates 10000 eurost, kahes ministeeriumis alates 30000 eurost (HTM; KaM-i vastavad hanked RKIK hankeplaanis).¹⁷⁹ Sellest tulenevalt saab järeldada, et alla lihthanke piirmäära jäävate hangete kajastamise kohustus ministeeriumide hankeplaanides on esindatud kasinalt, ainult MaM-i hankeplaani on läbipaistvuse põhimõtet silmas pidades eeskujulik, sest seal tuleb kajastada kõik hanked, sealhulgas alla lihthanke piirmäära jäävad riigihanked.¹⁸⁰ Kahes ministeeriumi (KeM, MKM) hankekorras on väljendatud, et eelarveaasta tegevusi planeeritakse TPIS-is, mis ei ole avalik ja isegi kui seda ei tehta eraldi süsteemis, siis kõik ministeeriumid planeerivad hankeplaani tegevusi koostoimes eelarvega, ka alla lihthanke piirmäära jääva riigihanke rahaline kate peab olema eelarves tagatud, see tähendabki alla lihthanke piirmäära jäävate hangete planeerimist. Riigihangete seaduse kommenteeritud väljaandes märgib Härginen, et hankeplaani tuleb käsitleda asutusesisese dokumendina, kuhu on loendina kantud **kõik järgneva eelarveaasta planeeritavad hanked**.¹⁸¹ Kuna hankijad, sh ministeeriumid, planeerivad eelarveaastaks ka alla lihthanke piirmäära jäävaid hankeid, siis RHS § 9 mõtte kohaselt tuleb hankeplaanis kajastada kõik planeeritavad hanked, sealhulgas alla lihthanke piirmäära jäävad hanked. Siinkohal ei saa hankija viidata halduskoormuse suurenemisele, kuna eelarve planeerimise

¹⁷⁸ Vt Lisa 1. Tabel 1 rida 1.

¹⁷⁹ Vt *Ibid.*, rida 2.

¹⁸⁰ Vt *Ibid.*, rida 3.

¹⁸¹ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 123.

käigus tehakse alla lihthanke piirmäära jäävate riigihangete planeerimise töö nii või naa ära. Sellest tulenevalt saab jõuda järeldusele, et ministeeriumid ja laiemalt kõik hankijad peaksid, lähtuvalt hankeplaani eesmärgist ja kantuna läbipaistvuse üldpõhimõttest, lisama ka alla lihthanke piirmäära jäävad hanked hankeplaani, kuid kuna RHS § 9 selleks otsesõnu ei kohusta, siis tõlgendavad hankijad teemat erinevalt ja on hankekordade kohaselt jäänud erinevatele seisukohtadele. Seetõttu peab autor nentima, et kõik analüüsitud hankekordad vastavad hankeplaanide regulatsioonide osas RHS-le, kuid tähelepanu väärib alla lihthanke piirmäära jäävate hangete hankepaanis kajastamise küsimus ja autor on selles osas eriseisukohal ning jõudnud järeldusele, et RHS § 9 mõtte kohaselt peaksid nimetatud hanked hankeplaanis sisalduma, seda enam, et see tagab paremini läbipaistvuse üldpõhimõtte.

Läbipaistvuse põhimõtte teine pool tähendab hankija kohustust viia hange läbi läbipaistvalt ja samuti on sellega tihendalt seotud kontrollitavuse põhimõte. Alla lihthanke piirmäära jäävate hangete puhul ei ole hankijal kohustust menetlustoiminguid läbi RR-i teostada, kuigi selleks võimalus väikehanke läbiviimise näol on registrisse loodud. Kui väikehanke läbiviimise võimalust registris ei kasutata, siis üldjuhul on mõistlik kasutada menetluse läbiviimiseks kirjalikku taasesitamist võimaldavat viisi ehk hinnapäringut küsitakse ja pakkumusi esitatakse e-kirja teel. Kui hankija soovis enne 2018. a sügist alla lihthanke piirmäära jäävat hanget RR-is menetleda, siis tuli selleks registris valida lihthankemenetlus, millega kaasnes kõik RHS-is nimetatud menetlusega seotud toimingud. Hankijale tähendas see suuremat halduskoormust, kui alla lihthanke piirmäära jääv hange seda muidu eeldaks. 2018. a sügisest valmis RR-is väikehanke läbiviimise funktsioon, mis võimaldab hinnapäringut küsida ja pakkumusi esitada läbi elektroonilise RR-i. Nimetatud lahendusega on loodud väga hea võimalus alla lihthanke piirmäära jäävate riigihangete puhul läbipaistvuse, kontrollitavuse, konkurentsi efektiivse ärakasutamise üldpõhimõtete tagamiseks ning kui 2018. aasta lõpuks algatati RR-is 117 väikehanget, siis 2020. aastal juba 1270 väikehanget.¹⁸² Peamiselt on väikehanke läbiviimise võimalust RR-is kasutanud hankekorraldamise kohustusega eraõiguslikud ettevõtjad, kohalikud omavalitsused, kesksed hankijad, ent nimetatud võimalust ei ole kasutanud ministeeriumid. RR-i andmete kohaselt on registris 2020. a viidud ainult üks väikehange läbi ministeeriumi poolt.¹⁸³ Sellisel juhul tekib küsimus, kuidas ministeeriumid alla lihthanke piirmäära jäävaid hankeid läbi viivad, et tagada riigihanke üldpõhimõtetest kinnipidamine.

¹⁸² Rahandusministeerium (2021), *supra nota* 57, lk 30, 03.11.2021.

¹⁸³ RR otsing, <https://riigihanked.riik.ee/rhr-web/#/search>.

Autor on alljärgneva analüüsi läbipaistvuse ja kontrollitavuse osas esitanud ka tabeli (Lisa 2. Tabel 2. Läbipaistvus, kontrollitavus, proportsionaalsus) kujul, millest nähtub milliseid toiminguid hankekordade (viidetega konkreetsetele hankekorra punktidele) kohaselt ministriumides tehakse alla lihthanke piirmäära jäävates asjade ostmise, teenuste ja ehitustööde tellimise hangetes, sh kehtestatud alampiirmäärade lõikes selleks, et tagada läbipaistvust ja kontrollitavust ning autor saab selle alusel alljärgnevas käsitluses hinnata ka toimingute või meetmete proportsionaalsust.

Enamus ministriume on hankekordades kehtestanud alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisel oma alampiirmäärad. MKM on hankekorra kohaselt jaganud alla lihthanke piirmäära jäävate asjade ostmise, teenuste ja ehitustööde tellimise hanked eeldatavast maksumusest lähtuvalt kaheks – üle 15000 euro ja alla 15000 euro.¹⁸⁴ Üle 15000 euro eeldatava eelarvega hangete puhul tuleb kogu hankeprotsess dokumenteerida ja säilitada asutuse DHS-is, kuhu sisestatakse pakkumused, leping ja memo pakkumuse valiku kohta või põhjendus, miks võrreldavaid pakkumusi ei võetud. Sellest tulenevalt võib järeldada, et hankemenetlus toimub kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ning hankeprotsess on seetõttu läbipaistev ja kontrollitav. Kirjalikku taasesitamist võimaldav hankemenetluse protsess meetmena üle 15000 euro eeldatava eelarvega hangetel on sobiv, kuna eeldatava eelarve suhtes on võimalik kontrollida hanke läbiviimist, kontrollitavuse mõttes vajalik ja mõõdukuse mõistes ei ole kirjalikku taasesitamist võimaldav meede hankijale koormav ehk tegemist on proportsionaalse meetmega hanke läbiviimiseks. Hankekorra kohaselt **võib** alla 15000 euro eeldatava eelarvega hangete puhul pakkumusi võtta suuliselt, kohaldades RHS üldpõhimõtteid selliselt, et hanke korraldamisel kaasneks ministriumile võimalikult väike halduskoormus ning aja- ja rahakulu. Siinkohal peab hanke läbiviija mõistma, et mida suurem on eeldatav eelarve, seda suurem on ka töendamiskohustus. Kuna kord lubab võtta pakkumused suuliselt, mitte ei kohusta selleks, siis peab hankija aru saama ja kaaluma, et millal alla 15000 euro eeldatava maksumusega hangete puhul võtta pakkumused siiski kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ja millal suuliselt, sest läbipaistvuse ja kontrollitavuse üldpõhimõtte tagamist ei saa kohaldamata jätta ja hankija nendib seda ka ise hankekorra § 9 lg-s 1. Nimetatud sätte puhul tuleb hankijal kohaldada kaalutusõigust ja hinnata ise oma tegevuse proportsionaalsust ehk kas tulenevalt hanke eeldatavast eelarvest ja läbipaistvuse, kontrollitavuse üldpõhimõtte tagamiseks on sobiv, vajalik ja mõõdukas võtta pakkumused nt e-kirja teel või piisab suulistest pakkumustest, mida dokumenteerib pakkumuse valiku põhjendus, mis lisatakse vastavalt kas lepingu või arve juurde. Autor on seisukohal, et

¹⁸⁴ Vt Lisa 2. Tabel 2 ridu 2, 3, 5 ja 6.

suulised pakkumused ja nende põhjal koostatav selgitus hanketulemuste kohta ei ole üheselt kontrollitav, selgitus ei ole avalik ja annab lepingu koostajale/allkirjastajale või arve kinnitajale hanke osas informatsiooni, aga selgitus ise ei tõenda suuliste pakkumuste olemasolu või seda kas pakkumusi üldse küsiti. Suuliste pakkumuste tõendusväärtuse annab asjaolu, kui hankija teavitab pakkujaid hanketulemustest vähemalt e-kirja teel, sellisel juhul saavad suuliste pakkumuste esitajad teadlikuks, kuidas nende pakkumused üksteisega suhestusid. MKM teavitab kõikides hankemenetlustes pakkujaid tulemustest hankekorra § 6 lg 2 kohaselt.¹⁸⁵ Samas peab autor etteruttavalt märkima, et alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisel on ministriumide hankekordade kohaselt hanketulemustest teavitamist lubamatult vähe, aga sellest käsitlusest täpsemalt edaspidi.

Sisuliselt on taolise alla lihthanke piirmäära jäävate hangete piirmäära kehtestanud ka HTM, JuM, KaM, KuM, RaM, SoM ja VÄM. Nimetatud hankijate poolt hankekordades kehtestatud viidatud piirmääraks on 5000 eurot.¹⁸⁶ Alla 5000 euro eeldatava maksumusega hangete osas ei ole HTM, JuM, RaM ja SoM suhtes võimalik läbipaistvust, kontrollitavust ja proportsionaalsust hinnata, kuna hankekordades puuduvad alla selle piirmäära hangete läbiviimiseks menetlusreeglid, kordades on viidatud ainult üldpõhimõtetele, HTM puhul ka riigihanke teostamise heale tavale ja läbirääkimiste pidamise võimalusele, kuid RHS § 3 p-s 1 sätestatud üldpõhimõtte tagamiseks sellest ei piisa, sest antud põhimõtet pole sisustatud.¹⁸⁷

KaM on hankekorras alla 5000 euro eeldatava eelarvega hangete osas väljendanud, et üldpõhimõtteid kohaldada selliselt, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus ning aja- ja rahakulu, KuM lubab pakkumusi küsida suuliselt või võrrelda hindu ka avalikult kättesaadava info alusel, aga lepingu või arve juurde tuleb vastavalt DHS-i või arvekeskkonda lisada selgitus võetud pakkumuste ja eduka pakkumuse valiku kohta.¹⁸⁸ VÄM puhul võib eeldada, et hankemenetlus toimub kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, sest pakkumused ja selgitus hanketulemuste kohta tuleb lisada lepingu juurde DHS-i. Toimingutest on nähtav, et ministriumide seisukohad on erinevad, kes lubab samas piirmääras küsida suulisi pakkumusi, kes kirjalikult taasesitatavaid.¹⁸⁹ Suuliste pakkumuste osas on eelpool seisukohta juba

¹⁸⁵ Vt *Ibid.*, rida 1.

¹⁸⁶ Vt *Ibid.*, ridu 2 ja 5.

¹⁸⁷ Vt *Ibid.*, ridu 1, 2, 4 ja 5.

¹⁸⁸ Vt *Ibid.*, ridu 2 ja 5.

¹⁸⁹ Vt *Ibid.*

väljendatud, aga KuM puhul ei ole üheselt selge, et kas pakkumused on suulised või ainult pakkumuse esitamise ettepanek, sest hankekorras on väljend „pakkumusi võib küsida suuliselt“, mis grammatiliselt tõlgendatult tähendab suulist hinnapäringut.¹⁹⁰

Üle 5000 euro eeldatava maksumusega alla lihthanke piirmäära jäävate hangete korral on HTM, JuM, KaM, KuM, RaM, SoM ja VäM puhul menetlusreeglid suhteliselt sarnased.¹⁹¹ Ministeeriumid küsivad üldjuhul pakkumusi kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, tellimiskirja või hankelepingu juurde tuleb DHS-i lisada pakkumused, parima pakkumuse valimise kriteeriumid ehk sisuliselt hinnapäring koos hindamiskriteeriumidega, selgitus pakkumuste hindamisest ja hanketulemustest. Kui tehing teostatakse ilma hankelepingu sõlmimiseta ehk nt arve alusel, siis lisatakse arve juurde arvekeskkonda selgitus hankeprotsessi kohta, pakkumuste hindamisest ja hanketulemustest. Lisaks kasutab RaM väikeostu puhuks väljatöötatud hinnapäringumalle, mis tõstab pakkumuse esitamise ettepaneku sisu osas kvaliteeti ja ühtlustab ministeeriumisisest praktikat, mistõttu on läbipaistvus ja kontrollitavus paremini tagatud. HTM lubab hankekorra kohaselt struktuuritoetuste vahenditest rahastatud 5000-10000 eurot eeldatava maksumusega hangetes suulisi pakkumusi, KuM korras on kirjalik taasesitatav vorm soovituslik, seega võib olla teatud juhtudel aktsepteeritud ka pakkumuste küsimine suuliselt. Autor täpsustab, et kuna alla lihthanke piirmäära jäävad ehitustööde hanked on SoM hankekorras reguleerimata ja HTM hankekorras peamiselt reguleerimata eeldatava maksumusega vahemikus 30000-59999,99 eurot, siis ei vasta nimetatud korrad selles spektris läbipaistvuse, kontrollitavuse ja proportsionaalsuse põhimõttele.¹⁹² KaM ehitustööde hankeid eeldatava maksumusega vahemikus 30000-59999,99 eurot menetleb KaM VA hankekorra kohaselt RKIK ja teeb seda üldjuhul RR-is väikehanke menetluse võimalust kasutades või siis vähemalt e-postiteel kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Pakkumuse esitamise ettepanek, pakkumused, hanketulemused koos hindamisega säilitatakse DHS-is ja pakkujatele saadetakse teavitus hanketulemuste kohta koos põhjendusega.

KeM, MaM ja SiM ei ole alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes oma alampiirmäärasid kehtestanud, seega kõiki alla lihthanke piirmäära jäävaid hankeid menetletakse ministeeriumi raames samade reeglite alusel.¹⁹³ Menetlus toimub kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis,

¹⁹⁰ Vt *Ibid.*

¹⁹¹ Vt *Ibid.*, ridu 3, 6 ja 7.

¹⁹² Vt *Ibid.*, rida 7.

¹⁹³ Vt *Ibid.*, ridu 2 ja 5.

kõik hankega seotud dokumendid, sh hinnapäring, pakkumused, hanketulemuste kokkuvõte või seletuskiri lisatakse DHS-i ja säilitatakse seal. SiM täpsustab sealjuures, et hankega seotud registreeritavad dokumendid on ka väikeostu kohta esitatud täpsustavad küsimused ja hankija vastused neile ning pakkujatele saadetud teade eduka pakkumuse väljavalimise otsusest koos valiku põhjendusega. Siinkohal saab tagasi tulla hanketulemustest teavitamise juurde, mille on kohustusena kõikide alla lihthanke piirmäära jäävate hangete osas hankekorda sisse kirjutanud ainult MKM ja SiM. RaM teavitab hanketulemustest teisi pakkujaid pärast lepingu sõlmimist (kuna alla 5000 euro eeldatava maksumusega hanked reguleerimata, siis hetkel tagab üldpõhimõtet hangete puhul eeldatava maksumusega alates 5000 eurost), SoM on sama nõude sätestanud asjade ostmise ja teenuste tellimise hangetes kui sõlmitakse suuline leping ehk tehingu maksumus jääb alla 20000 euro, KaM nimel tegutsev RKIK ehitustööde hangetes eeldatava maksumusega 30000-59999,99 eurot ja VäM on alates 5000 eurost eeldatava maksumusega hangete korral näinud kohustuse tagada infovahetus pakkujate ja hankija vahel, mis võib sisu osas tähendada nii selgituste küsimist ja neile vastamist kui ka hanketulemustest teavitamist.¹⁹⁴ Hanketulemustest teavitamine peab olema iga läbiviidava hanke osa olenemata hanke eeldatavast maksumusest ja alla lihthanke piirmäära jäävate hangete korral tuleb tulemustest teavitamine reguleerida hankekorras. Hanketulemustest teavitamine toiminguna aitab tagada üldpõhimõtetest läbipaistvust, kontrollitavust ja võrdset kohtlemist.

Kokkuvõttes saab järeldada, et suulised hinnapäringud ja suulised pakkumused ei ole täielikult läbipaistvad ja kontrollitavad, aga alla 5000 euro eeldatava maksumusega hangete puhul on mõistlik rakendada sellist menetlusviisi halduskoormuse vähendamiseks arvestades, et hanketulemused saadetakse pakkujatele välja vähemalt e-kirjateel, selliselt on pakkujaid teavitatud, tulemus on pakkujate poolt kontrollitav ja läbipaistev ning neil on võimalik teatele reageerida. Kuna suuliste pakkumuste küsimine ja aktsepteerimine hoiab aja- ja rahakulu kokku ning on seetõttu väiksema halduskoormusega, siis on see ka proportsionaalne meede. Samas piirmääras kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis pakkumuste küsimine ja aktsepteerimine on tõhusamalt kontrollitav ka hankija kui töandja enda poolt, läbipaistev ja autor on seisukohal, et e-kirjateel läbiviidav menetlus ei ole ebaproportsionaalselt suure halduskoormusega, siis kindlasti on üldpõhimõtted paremini tagatud e-kirjateel läbiviidava menetlusega, sama kehtib kindlasti üle 5000 euro eeldatava maksumusega alla lihthanke piirmäära jäävate riigihangete puhul. Hankijate korral, kes ei ole alampiirmäära kehtestanud ja menetlevad kõiki alla lihthanke

¹⁹⁴ Vt *Ibid.*

piirmäära jäävaid hankeid ühetaoliselt, võib tekkida küsimus meetmete proportsionaalsuses, kuna väheväärtuslikke hankeid menetletakse samamoodi eeldatavalt maksumuselt suuremate alla lihthanke piirmäära jäävate hangetega, kuid kindlasti on kirjalikku taasesitamist võimaldav vorm hankemenetluse korraldamisel üldpõhimõtete läbipaistvust ja kontrollitavust silmas pidades tagatud. Hankija peab lisaks oma sisemisi protseduurireegleid ning tööjõu- ja ajakulu hindama, et jõuda selgusele, kas kõikide alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemine üheviisiliselt on halduskoormust silmas pidades aktsepteeritav. RKIK on ainus hankija, kes töös nimetatutest kasutab hankekorra kohaselt alla lihthanke piirmäära jäävate hangete läbiviimiseks RR väikehanke menetluse võimalust tagades seejuures kõige paremini läbipaistvuse ja kontrollitavuse üldpõhimõtte.

Tulenevat eeltoodust järeldub, et HTM, JuM, RaM ja SoM hankekorrad alla 5000 euro eeldatava maksumusega hangetes ei vasta RHS § 3 p-s 1 sätestatud läbipaistvuse, kontrollitavuse, proportsionaalsuse põhimõttele, sest lisaks üldpõhimõttele viitamise ei ole hankekorras välja toodud ühtegi sellist meetet või toimingut, kuidas alla nimetatud piirmäära hangete menetlemisel üldpõhimõttele vastavus saavutatakse.¹⁹⁵ Samuti ei vasta samal põhjusel HTM hankekord RHS § 3 p-s 1 sätestatule alla lihthanke piirmäära jäävates ehitustööde hangetes eeldatava maksumusega 30000-59999,99 eurot ning SoM hankekord kõikides alla lihthanke piirmäära jäävates ehitustööde hangetes.¹⁹⁶

MKM ja SiM hankekorrad vastavad terviklikult RHS § 3 p-s 1 sätestatud üldpõhimõttele alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes, kuna sisaldavad ka hanketulemustest teavitamist ning menetlus on läbipaistev, kontrollitav ja proportsionaalne.¹⁹⁷ RaM ja VäM hankekorrad vastavad samal põhjusel RHS § 3 p-le 1 alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes eeldatava maksumusega üle 5000 euro,¹⁹⁸ RKIK hankekord KaM ehitustööde hangetes eeldatava maksumusega vahemikus 30000-59999,99 eurot.¹⁹⁹ SoM hankekord vastab RHS § 3 p-le 1 asjade ostmise ja teenuste tellimise hangetes kui tehingu eeldatav maksumus ulatub üle 5000 euro, aga jääb alla 20000 euro, sest samuti on seejuures tagatud hanketulemustest teavitamine ning menetlus on läbipaistev, kontrollitav ja proportsionaalne.²⁰⁰ Ülejäänud ministeeriumide hankekorrad järelejäänud

¹⁹⁵ Vt *Ibid.*, ridu 1, 2, 4 ja 5.

¹⁹⁶ Vt *Ibid.*, rida 7.

¹⁹⁷ Vt *Ibid.*, ridu 1, 2, 4 ja 5.

¹⁹⁸ Vt *Ibid.*, ridu 3, 6 ja 7.

¹⁹⁹ Vt *Ibid.*, rida 7.

²⁰⁰ Vt *Ibid.*, rida 3.

spektrites alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes vastavad RHS § 3 p-le 1 osaliselt, kuna kordades puudub kohustus hanketulemustest teavitada.²⁰¹

2.1.2. Hankekordade regulatsiooni vastavus võrdse kohtlemise põhimõttele

Autor on alljärgneva analüüsi võrdse kohtlemise põhimõtte osas esitanud ka tabeli (Lisa 3. Tabel 3. Võrdne kohtlemine) kujul, millest nähtub milliseid toiminguid hankekordade (viidetega konkreetsetele hankekorra punktidele) kohaselt ministeeriumides tehakse alla lihthanke piirmäära jäävates asjade ostmise, teenuste ja ehitustööde tellimise hangetes, sh kehtestatud alampiirmäärade lõikes tagamaks vastavust võrdse kohtlemise põhimõttele.

Võrdne kohtlemine eeldab, et kõigile huvitatud isikutele tagatakse pakkumuse koostamisel võrdsed võimalused ja esitatud pakkumustele kehtivad hinnapäringus esitatud samad tingimused, see tähendab, et pakkumuse esitamise ettepanek peab olema selge ja täpselt kirjeldama hanke eset, hindamiskriteeriumeid, vajadusel kvalifitseerimistingimusi, et pakkujatel oleks võimalik võrreldavaid pakkumusi esitada ning hankija peab pakkumuste läbivaatamisel kinni hinnapäringus enda esitatud tingimustest. Pakkumuste läbivaatamisel, sh hindamisel ja kaalutusõiguse kasutamisel, peab hankija otsust põhjendama ja esitama hinnatavad näitajad nii, et pakkujad otsusega objektiivselt tutvudes ise jõuaks samale tulemusele.

Kõikide ministeeriumide, v.a MaM, hankekordades viidatakse hangete menetlemisel üldpõhimõtete rakendamisele, sh ka võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamisele, kuid autor uuris, kuidas on kordades nimetatud põhimõtte sisustatud.

Alla 5000 euro eeldatava maksumusega hangete osas ei ole HTM, JuM, RaM ja SoM osas võimalik hinnangut anda, kuna hankekorras pole alla selle piirmäära hangete läbiviimiseks menetlusreegleid välja toodud, samuti on nii HTM ehitustööde hangetes eeldatava maksumusega üle 30000 euro alla lihthanke piirmäära ning SoM ehitustööde kõikides hangetes alla lihthanke piirmäära.²⁰² HTM hankekorra punktis 5.2 välja toodud läbiraakimiste pidamise võimalus meetmena antud

²⁰¹ Vt *Ibid.*

²⁰² Vt Lisa 3. Tabel 3 ridu 1, 2, 4 ja 5.

üldpõhimõtte tagamist täita ei aita. See omakorda tähendab, et nimetatud juhtudel on võrdne kohtlemine üldpõhimõttena täpsemalt sisustamata.

KaM, KuM, VäM hankekordades alla 5000 euro eeldatava maksumusega²⁰³ hangete korral toob KuM täpsemalt välja hindamiskriteeriumide valiku pakkumuse esitamise ettepaneku koostamiseks ja selgituse/põhjenduse nõude eduka pakkumuse valiku kohta, viimase nõude toob välja ka VäM hankekord. Alla 15000 euro eeldatava maksumusega alla lihthanke piirmäära jäävate hangete korral sätestab MKM samuti pakkumuse valiku põhjendamise nõude.²⁰⁴ Kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis läbiviidud hanke korral on hankijal endal võimalik kontrollida võrdse kohtlemise põhimõtte täitmist ja kuna MKM § 6 lg-st 2 tuleneb kohustus igas menetluses saata hanketulemused pakkujatele välja, siis see tähendab, et pakkujatel endil on võimalik ka hinnata, kas neid koheldi võrdselt või mitte. Sama seis on suuliste pakkumuste küsimise ja aktsepteerimise korral, selle vahega, et hankijal endal võib olla raskem võrdse kohtlemise põhimõttest kinni pidada, kui ta ei ole hanketingimusi, sh vastavustingimusi, hindamiskriteeriume vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis esitanud, aga seda aitab leevendada hanketulemustest teavitamine nt e-kirjateel, mis tasakaalustab võrdse kohtlemise põhimõtte saavutamist pakkujate võimaliku reageeringu hinnaga.

Eeldatava maksumusega alates 5000 eurost alla lihthanke piirmäära jäävates asjade ostmise ja teenuste tellimise hangetes on HTM, JuM, KaM, KuM, RaM, SoM ja VäM hankekordades üldiselt välja toodud, et kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis pakkumuse esitamise ettepanekus peab olema esitatud hanke eseme andmed ehk tehniline kirjeldus ja kindlaks määratud hindamiskriteeriumid, et tagada ühesugustel alustel pakkumuste küsimine, mis aitab saavutada seda, et pakkujad on üheselt aru saanud, mida hankija soovib ja sellega tagatakse pakkumuste võrreldavus.²⁰⁵ Hankeprotsessi on kirjeldatud selgituses, mõningatel juhtudel on hindamine koos pakkumuste võrdlustabeliga, põhjendatakse eduka pakkumuse valimise otsust. Hanketulemustest teavitamine on siinkohal hankekorras nõudena RaM-il, VäM-il ja SoM-il, viimasel neist suulistes tehingutes alla 20000 euro.²⁰⁶ Üle 5000 euro, kuid alla lihthanke piirmäära jäävate ehitustööde hangetes on kord sarnane, v.a HTM-il vahemikus 30000-59999,99 eurot, kus võrdset kohtlemist

²⁰³ Vt *Ibid.*, ridu 2 ja 5.

²⁰⁴ Vt *Ibid.*

²⁰⁵ Vt *Ibid.*, rida 3.

²⁰⁶ Vt *Ibid.*, ridu 3, 6 ja 7.

tagavad menetlusreeglid on korras kehtestamata jäänud.²⁰⁷ Samuti ei ole SoM hankekorras alla lihthanke piirmäära jäävates ehitustööde hangetes menetlusreegleid kehtestatud.²⁰⁸ Lisaks peab KaM ehitustööde hangetes eeldatavas hinnavaheemikus 30000-59999,99 eurot RKIK hankekorra kohaselt pakkumuse esitamise ettepanekus selgelt nähtuma hanke ese, pakkumuse hindamiskriteeriumid, muud võrreldavate pakkumuste saamiseks vajalikud tingimused, pakkujaid tuleb teavitada eduka pakkumuse valimisest ja eelistest võrreldes teiste pakkumustega ning üldjuhul teostab RKIK alla lihthanke piirmäära jäävaid hankeid RR-is.²⁰⁹ RaM on hankekorras kehtestanud ehitustööde hangetes eeldatava maksumusega 30000-59999,99 eurot eraldi tingimuse, et koostada tuleb tellitava ehitustöö hankedokumentatsioon, sh tehniline kirjeldus, parima pakkumuse valimise hindamiskriteeriumid, pärast pakkumuste saamist hanketulemused ja teiste pakkujate teavitamine lepingu sõlmimisest toimub pärast hankelepingu allkirjastamist.²¹⁰

KeM, MaM ja SiM menetleb alampiirmäära mittekehtestamise tõttu alla lihthanke piirmäära jäävaid hankeid ühesugusel viisil,²¹¹ tehes seda kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis koos hankedokumentide säilitamisega, seega on võrdset kohtlemist võimalik ka tagantjärele nt auditi käigus kontrollida. Samas ei ole üheselt selge, milline on kirjapandud hanketingimuste kvaliteet hinnapäringus, KeM nõuab lisaks seletuskirja koostamist, mille eesmärgiks on anda informatsiooni RHS § 3 nõuete täitmise kohta, sh tuua välja võrdse kohtlemise juures tingimuste proportsionaalsus, asjakohasus, põhjendatus. MaM viitab turukonkurentsivõistlevatele pakkumustele või muudele samaväärsetele alustele, mis tähendab parima pakkumuse valimist hindamiskriteeriumeid kasutades ja nõuab hanketulemuste kokkuvõtet parima pakkumuse valikuga. SiM viitab hinnapäringule, pakkumustele, hanke kohta esitatud küsimustele ja hankija antud vastustele, pakkujatele saadetud teatele eduka pakkumuse väljavalimise otsusest koos valiku põhjendusega, mis kõik aitavad tagada pakkujate võrdset kohtlemist. Siinkohal ei välista autor, et KeM, MaM või muu ministeerium siiski pakkujaid reaalsuses hanketulemustest teavitavad, kuid hankekorra kohaselt teeb seda käesolevas lõigus nimetatutest ainult SiM.²¹²

Tulenevat eeltoodust järeldub, et HTM, JuM, RaM ja SoM hankekorrad alla 5000 euro eeldatava maksumusega hangetes ei vasta RHS § 3 p-s 2 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõttele, sest

²⁰⁷ Vt *Ibid.*, ridu 6 ja 7.

²⁰⁸ Vt *Ibid.*, rida 5.

²⁰⁹ Vt *Ibid.*, rida 7.

²¹⁰ Vt *Ibid.*

²¹¹ Vt *Ibid.*, ridu 2 ja 5.

²¹² Vt *Ibid.*

lisaks üldpõhimõttele viitamise ei ole hankekorras välja toodud ühtegi sellist meedet või toimingut, mis üldpõhimõttele vastavuse tagaks.²¹³ Samuti ei vasta samal põhjusel HTM hankekord RHS § 3 p-s 2 sätestatule alla lihthanke piirmäära jäävates ehitustööde hangetes eeldatava maksumusega 30000-59999,99 eurot ning SoM hankekord kõikides alla lihthanke piirmäära jäävates ehitustööde hangetes.²¹⁴

MKM ja SiM hankekorrad vastavad terviklikult RHS § 3 p-s 2 sätestatud üldpõhimõttele alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes, kuna sisaldavad ka hanketulemustest teavitamist ning lähtudes menetluse käigus teostatavatest toimingutest saab järeldada, et võrdse kohtlemise üldpõhimõte on tagatud.²¹⁵ RaM ja VäM hankekorrad vastavad samal põhjusel RHS § 3 p-le 2 alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes eeldatava maksumusega üle 5000 euro,²¹⁶ RKIK hankekord KaM ehitustööde hangetes eeldatava maksumusega vahemikus 30000-59999,99 eurot.²¹⁷ SoM hankekord vastab RHS § 3 p-le 2 asjade ostmise ja teenuste tellimise hangetes kui tehingu eeldatav maksumus ületab 5000 eurot, aga jääb alla 20000 euro, sest samuti on seejuures tagatud hanketulemustest teavitamine ning menetlusedokumentide sisunõudest saab järeldada võrdse kohtlemise tagamist.²¹⁸ Ülejäänud ministeeriumide hankekorrad järelejäänud spektrites alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes vastavad RHS § 3 p-le 2 osaliselt, kuna kordades puudub kohustus hanketulemustest teavitada.²¹⁹

2.1.3. Hankekordade regulatsiooni vastavus konkurentsi efektiivse ärakasutamise põhimõttele

Autor on alljärgneva analüüsi konkurentsi efektiivse ärakasutamise osas esitanud ka tabeli (Lisa 4. Tabel 4. Konkurents) kujul, millest nähtub milliseid toiminguid hankekordade (viidetega konkreetsetele hankekorra punktidele) kohaselt ministeeriumides tehakse alla lihthanke piirmäära

²¹³ Vt *Ibid.*

²¹⁴ Vt *Ibid.*, rida 7.

²¹⁵ Vt *Ibid.*

²¹⁶ Vt *Ibid.*, ridu 3, 6 ja 7.

²¹⁷ Vt *Ibid.*, rida 7.

²¹⁸ Vt *Ibid.*, rida 3.

²¹⁹ Vt *Ibid.*

jäävates asjade ostmise, teenuste ja ehitustööde tellimise hangetes, sh kehtestatud alampiirmäärade lõikes selleks, et tagada konkurentsi efektiivne ärakasutamine.

RHS eesmärgiks ei ole nt vähese väärtusega ostude puhul rakendada konkurentsi ärakasutamist iga hinna eest ja mõistlik on käituda selliselt, et pakkujaskonna kaasamine menetlusse oleks tasakaalus hanke eseme väärtuse ning kaasneva halduskoormusega.²²⁰ Selleks on 11-st ministeeriumist kaheksa kehtestanud alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes asjakohased alampiirmäärad. Seitsmel ministeeriumil on selleks piirmääraks kehtestatud 5000 eurot, MKM-il 15000 eurot.²²¹ Kuna kolmel ministeeriumil (JuM, RaM, SoM) ei ole peale üldpõhimõtetele viitamise täpsemat regulatsiooni alla 5000 euro eeldatava maksumusega hangetes kehtestatud, siis nende osas ei ole võimalik konkurentsi efektiivse ärakasutamise üldpõhimõttele vastavust hinnata.²²² HTM-il on alla 5000 euro eeldatava maksumusega hangetes hankekorra punktis 5.2 kehtestatud läbirääkimiste pidamise võimalus, mis üldjuhul tähendab konkurentsi olemasolu, et oleks pakkujaid, kellega läbirääkimisi pidada.²²³ Kahe ministeeriumi (KaM ja KuM) hankekordades alla 5000 euro eeldatava maksumusega hangetes tuleb järgida, et üldpõhimõtteid kohaldades kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus ning aja-, raha- ja tööjõukulu, vajadusel võetakse võrreldavad pakkumused, lisaks toob KuM hankekorras välja, et hindu võib võrrelda avalikult kättesaadava info alusel, mis vähendab hankija aja- ja tööjõukulu märgatavalt ning samas on konkurents efektiivselt tagatud, mis tähendab, et ka rahakulu on kontrollitud.²²⁴ VäM hankekorras on rõhutatud, et tagada tuleb tehingu maksumuse vastavus turuhinnale, mis samuti eeldab pakkumuse võrdlemist turul pakutava hanke eseme hinnaga.²²⁵ Ehitustööde tellimise hangetes on raskem avaliku info põhjal tööde maksumusi võrrelda, aga mitte võimatu, alla 5000 euro eeldatava maksumusega hangete menetlemisel on hankekordades ülaltooduga sama regulatsioon.

Kuna MKM on alampiirmäära kehtestanud kõrgema, siis sellest võib järeldada, et konkurentsi efektiivsema ärakasutamisele pööratakse rohkem rõhku, samas on hankekorras väljatoodud, et alla 15000 euro eeldatava maksumusega hangete (nii asjade, teenuste kui ka ehitustööde) korral tuleb samuti lähtuda hankija jaoks võimalikult väikesest halduskoormusest, aja- ja rahakulust, aga samas

²²⁰ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 125.

²²¹ Vt Lisa 4. Tabel 4.

²²² Vt *Ibid.*, ridu 2 ja 5.

²²³ Vt *Ibid.*

²²⁴ Vt *Ibid.*, ridu 1, 2, 4 ja 5.

²²⁵ Vt *Ibid.*, ridu 2 ja 5.

on rõhutatud, et valiku tegemisel tuleb lähtuda turuhinnale vastavast hinnatasemest, seega konkurentsi ärakasutamise üldpõhimõtte on tagatud.²²⁶

Alampiirmäära kehtestanud ministriumid kohustuvad hankekorra kohaselt konkurentsi korral üle selle piirmäära²²⁷, kuid alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes tegema pakkumuse esitamise ettepaneku mitmele või valdavalt isegi vähemalt kolmele potentsiaalsele pakkujale. Pelgalt ettepaneku tegemine kolmele ei taga kolme esitatavat pakkumust, mida omavahel võrrelda, samas peab tunnistama, et konkurents on olemas vähemalt kahe pakkumuse olemasolu korral, kui need on omavahel võrreldavad ja vastavad hinnapäringu tingimustele. Küsimärgi alla võib seejuures seada, kas sellisel juhul on tegemist piisava efektiivsusega konkurentsi ärakasutamisel. Autori arvamuse kohaselt on konkurents ka sellisel juhul piisavalt efektiivne, sest võrreldava pakkumuse korral on hankijal olemas tunnetus turuhinnast ja ta saab seda suhestada ka hanke eeldatava eelarvega. Samuti lubavad nimetatud ministriumid viidatud eeldatava eelarvega hangetes nt turukonkurentsi puudumisel ja põhjendamise korral teha ettepanek pakkumuse esitamiseks ka ainult ühele pakkujale või kui pakkumusi esitati vähem kui kolm, siis tuleb põhjendada pakkumuste vähesust või võrdlevate pakkumuste puudumist või mõningal juhul võib ka pakkumuste võtmata jätmine olla objektiivselt põhjendatud. Seda käsitlust toetatakse ka RHS kommenteeritud väljaandes, kus märgitakse, et alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes võib hankija ette näha korra, mille puhul võib hankija pöörduda otse asjakohase ettevõtja poole ilma võistlevat menetlust läbi viimata.²²⁸ Ehitustööde hangete osas tuleb märkida, et HTM hankekorra punkti 5.2 kohaselt kehtib hangetes eeldatava maksumusega vahemikus 30000-59999,99 eurot menetlusmeetmena ainult läbirääkimiste pidamise võimalus, aga see meede aitab konkurentsi põhimõttele vastavust saavutada.²²⁹ Samas on SoM hankekorrast alla lihthanke piirmäära jäävate ehitustööde hangete menetluskord üldse välja jäänud, seega ei ole seda spektrit võimalik analüüsida konkurentsi efektiivsusest ärakasutamise põhimõttest lähtuvalt.²³⁰ Üle 30000 euro eeldatava maksumusega, kuid alla lihthanke piirmäära jäävate KaM ehitustööde hangete puhul rakendab RKIK hankekorra punkti 8.17.1 kohaselt väikeostu tingimusi ja viib hanke üldjuhul läbi RR-is, kus hanke avalikustamise tõttu on kõigil hankest huvitatud ettevõtjatel võimalus pakkumus

²²⁶ Vt *Ibid.*

²²⁷ HTM, JuM, RaM, SoM, KaM, KuM, VäM puhul üle 5000 euro või MKM puhul üle 15000 euro.

²²⁸ Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 125.

²²⁹ Vt Lisa 4. Tabel 4 rida 7.

²³⁰ Vt *Ibid.*, rida 5.

esitada, mistõttu võimaldab selline teguviis hankijal kõige efektiivsemalt konkurentsi ära kasutada.²³¹

Alampiirmäära mitte kehtestanud KeM, MaM ja SiM menetlevad kõiki alla lihthanke piirmäära jäävaid hankeid ministeeriumi lõikes üheviisiliselt. Turukonkurentsi korral tuleb tagada võistlevad pakkumused ehk konkurentsi kasutatakse ära mitme pakkumuse võrdlemise teel, MaM hankekorras on väljatoodud, et kui ei saada hinnapäringule piisaval hulgal vastuseid ehk pakkumusi, siis tuleb juurde lisada põhjendatud selgitus.²³²

Tulenevat eeltoodust järeldub, et JuM, RaM ja SoM hankekordad alla 5000 euro eeldatava maksumusega hangetes ei vasta RHS § 3 p-s 3 sätestatud konkurentsi efektiivse ärakasutamise põhimõttele, sest lisaks üldpõhimõttele viitamise ei ole hankekorras välja toodud ühtegi toimingut, kuidas alla nimetatud piirmäära hankeid menetletakse või kuidas üldpõhimõttele vastavus saavutatakse.²³³ Samuti ei vasta samal põhjusel SoM hankekord RHS § 3 p-s 3 sätestatule kõikides alla lihthanke piirmäära jäävates ehitustööde hangetes.²³⁴ JuM ja RaM hankekordad vastavad RHS § 3 p-s 3 sätestatud konkurentsi efektiivse ärakasutamise põhimõttele üle 5000 euro alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes ning SoM hankekord alla lihthanke piirmäära jäävates asjade ostmise ja teenuste tellimise hangetes üle 5000 euro.²³⁵ Ülejäänud ministeeriumide (HTM, KaM, KeM, KuM, MaM, MKM, SiM, VäM) hankekordad vastavad alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes ja RKIK hankekord alla lihthanke piirmäära jäävates ehitustööde hangetes vahemikus 30000-59999,99 eurot RHS § 3 p-s 3 sätestatud üldpõhimõttele.²³⁶

2.1.4. Hankekordade regulatsiooni vastavus huvide konflikti vältimise põhimõttele

Autor on alljärgneva analüüsi huvide konflikti vältimise osas esitanud ka tabeli (Lisa 5. Tabel 5. Huvide konflikt) kujul, millest nähtub milliseid meetmeid hankekordade (viidetega konkreetsetele

²³¹ Vt *Ibid.*, rida 7.

²³² Vt *Ibid.*, ridu 2 ja 5.

²³³ Vt *Ibid.*

²³⁴ Vt *Ibid.*, rida 5.

²³⁵ Vt *Ibid.*, ridu 5, 6 ja 7.

²³⁶ Vt *Ibid.*

hankekorra punktidele) kohaselt ministriumides kasutatakse alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes tagamaks vastavus huvide konflikti vältimise põhimõttele.

Hankijal tuleb huvide konflikti vältida mööndusteta, see tähendab, et sealhulgas ka kõikides alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlustes. RHS § 9 lg 4 p 6 kohaselt tuleb hankekorras sätestada meetmed huvide konflikti ennetamiseks, tuvastamiseks ja kõrvaldamiseks riigihankel, kui need meetmed ei ole kindlaks määratud muus organisatsioonisisises töökorraldust käsitlevas dokumendis. Kõik ministriumid, v.a MaM, on oma hankekorras kehtestatud huvide konflikti- ja korruptsioonivastased meetmed ning teenistuja teavitamis- ja taandamiskohustuse.²³⁷ MaM hankekorras ei ole eraldi huvide konflikti ennetamise, tuvastamise, kõrvaldamise meetmeid välja toodud, aga meetmed on kindlaks määratud muus organisatsioonisisises dokumendis. MaM on loonud ja kehtestanud korruptsiooni ennetamise korra²³⁸, mis kehtib kogu valitsemisalas ja selles käsitletakse taandamis- ja teavitamiskohustust.

Üldjuhul kehtib igas ministriumis kord, et kõik riigihanke ettevalmistamise ja korraldamise kaasatud isikud, sh ka hankelepingu täitmisega seotud isikud, peavad vältima huvide konflikti. Isik, kelle puhul tekib kasvõi kahtlus tema erapooletuses, peab ise teavitama üldjuhul oma vahetut juhti (nimetatud on ka osakonnajuhatajat, korruptsiooni ennetamist koordineerivat isikut, hanke eest vastutavat isikut, juristi, asekanterit, kanterit) ja taandama ennast hankeprotsessist.²³⁹ Riigikontrolli poolt 2019. a läbiviidud hanketegevuse korralduse auditi raames ministriumidele²⁴⁰ saadetud märgukirjadest²⁴¹ selgub, et riigikontrolli arvates ei ole selline meede, et töötaja ise peab tööandjat teavitama huvide konflikti tekkimisest, piisav. Isikud, kellele esineb huvide konflikti risk, ei pruugi sellest tahtmatult või tahtlikult hankijat teavitada ning sellise teavituskohustuse panemine neile ei maanda realselt huvide konflikti tekke riski.²⁴² Riigikontroll on märgukirjades teinud ministriumidele ettepaneku täiendada hankekorda huvide konflikti ennetava meetmena igakordse sõltumatuse kinnitamise nõudega, mis võimaldaks paremini teadvustada kehtivaid toimingupiiranguid ja võimalikku huvide konflikti, et tagada avaliku raha

²³⁷ Vt Lisa 5. Tabel 5.

²³⁸ Maaeluministriumi ministri 30.09.2021. a käskkiri nr 120 „Korruptsiooni ennetamise kord Maaeluministriumi valitsemisalas“.

²³⁹ Vt Lisa 5. Tabel 5.

²⁴⁰ Audit hõlmas 6 ministriumi ja nende valitsemisala: HTM, KaM, KuM, MaM, MKM, SiM.

²⁴¹ Riigikontrolli 13. detsembri 2019. a märgukirjad nr 2-1/80024/4, 2-1/80024/5, 2-1/80024/6, 2-1/80024/7, 2-1/80024/8 ja 20. detsembri 2019. a märgukiri nr 2-1/80024/9.

²⁴² Riigikontroll. (2020) Auditi „Hanketegevuse korraldus riigiasutustes“ aruanne, lk 13. Kättesaadav: [Riigikontrolli audit Hanketegevuse korraldus riigiasutuses](#), 03.12.2021.

kasutamine ausalt, läbipaistvalt ning kallutamatu. Riigikontrolli hanketegevuse korralduse auditi aruande kohaselt tuleks igakordset sõltumatuse kinnitamist nõuda kasutades selleks bürokraatiat mitteduurendavaid võimalusi, nt luua RaM-i poolt RR-is selleks automatiseeritud lahendus.²⁴³

HTM, KuM, SiM hankekorra kohaselt nõutakse sõltumatuse kinnitamist hankesse kaasatud asutuseväliselt eksperdilt/isikult, VäM nõuab hankekorra kohaselt eksperdi teavitamist huvide konflikti puudutavatest nõuetest.²⁴⁴ JuM, KeM, RaM ja SoM hankekorra kohaselt tuleb esitada riigihanke menetlemisel osaleval isikul kinnitus huvide konflikti puudumise kohta ministeeriumi nõudmisel.²⁴⁵ Siinkohal ei ole selge ja hankekordades ei ole täpsustatud, et millisel juhul või milliste tingimuste täitmisel ministeerium sellist nõudeõigust rakendab. KaM VA hankekorras on välja toodud, et KaM ja sh RKIK peavad võimalusel rakendama igakordset sõltumatuse kinnitamist bürokraatiat mitteduurendaval viisil.²⁴⁶ RKIK hankekorra kohaselt tuleb lisaks eksperdile sõltumatuse kinnitus esitada ka teistel hanke ettevalmistamisesse, korraldamisse ja hilisemasse lepingu täitmisesse kaasatud isikutel.²⁴⁷ MKM hankekorra kohaselt tuleb sõltumatuse deklaratsioon esitada hankega seotud isikutel alates hanke eeldatavast maksumusest 15000 eurot, kuid selle nõude täidab ära ka hankelepingu kooskõlastamis-, allkirjastamismärge ning kui hankega seotud isik ei osalenud lepingu kooskõlastamisel, siis tuleb isikul eraldi sõltumatuse deklaratsioon allkirjastada.²⁴⁸ MaM eraldi sõltumatuse kinnitamist hankekorras, ega korruptsiooni ennetamise korras ei käsitle.²⁴⁹

Eeltoodust võib järeldada, et eraldi sõltumatuse kinnitust nõutakse valikuliselt ja pigem on nähtud vajadust seda nõuda hankesse kaasatud asutuseväliselt isikutelt, kes ilmselt muidu ei pruugi teadvustada huvide konflikti võimaluse esinemist ja sellega kaasnevat piiranguid. MKM ei näe vajadust nõuda eraldi huvide konflikti puudumise kinnitust hangetes, mille eeldatav maksumus on alla 15000 euro ehk kus hanke rahaline väärtus on väiksem. Ainult RKIK nõuab hankekorra kohaselt kinnitust kõigilt hankega seotud isikutelt ja kuna RKIK menetleb hankekorra punkti 8.17.1 järgi üldjuhul alla lihthanke piirmäära jäävaid hankeid RR-is ning praeguseks hetkeks on Riigikontrolli poolt tehtud ettepanek ellurakendatud ja registris automatiseeritud sõltumatuse

²⁴³ *Ibid.*

²⁴⁴ Vt Lisa 5. Tabel 5 ridu 1, 5, 9 ja 11.

²⁴⁵ Vt *Ibid.*, ridu 2, 4, 8 ja 10.

²⁴⁶ Vt Lisa 5. Tabel 5 rida 3.

²⁴⁷ Vt *Ibid.*, rida 3.

²⁴⁸ Vt *Ibid.*, rida 7.

²⁴⁹ Vt *Ibid.*, rida 6.

kinnituse andmise võimalus loodud, siis RKIK-il on võimalik igakordset huvide konflikti puudumise kinnitust anda RR-is.

Lahendus töötaks kõikide väikehangete puhul kui ministeeriumid oma väikehankeid, sh alla lihthanke piirmäära jäävaid hankeid, RR-is menetleks, samas kas isegi igakordne kinnitus maandaks huvide konflikti tekke riski, sest ametiisikut, kes tahab olla huvide konfliktis ei takista miski kinnituse andmisel. Asutusesisene igakordne sõltumatuse kinnitamine deklaratsiooniga oleks bürokraatiat suurendav meede ja samuti mitte huvide konflikti välistavalt tõhus. Seetõttu saab jõuda arusaamisele, et taolised üldised konflikti ennetamise meetmed ei pruugi tagada oma eesmärki ja rakendada tuleks pigem spetsiifilisi abinõusid, nagu näiteks nelja silma põhimõtet või kollegiaalsuse põhimõtet, mis tähendab, et otsuste sisu valmistatakse ette vähemalt kahe inimese nõusolekul või kollegiaalselt.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et ministeeriumid ja RKIK nõuavad hankekordades ning MaM korruptsiooni ennetamise korras huvide konflikti vältimist hankega seotud isikutelt ja on rakendanud ennetamiseks, tuvastamiseks ning kõrvaldamiseks mitmeid meetmeid, mis aitavad huvide konflikti vältida,²⁵⁰ mistõttu saab järeldada, et kõik hankekorrad vastavad RHS § 3 p-s 4 sätestatud hanke üldpõhimõttele, kuid samas peab teadvustama, et ükski rakendatavatest meetmetest ei pruugi olla inimfaktori tõttu huvide konflikti välistavalt tõhus.

2.1.5. Hankekordade regulatsiooni vastavus põhimõttele rahaliste vahendite säästlik ja otstarbekas kasutamine, parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte alusel hankelepingu sõlmimine ning riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimine

Autor on alljärgneva analüüsi rahaliste vahendite kasutamise, hinna ja kvaliteedi suhte arvestamisega ning hanke mõistliku aja jooksul läbiviimise osas esitanud ka tabeli (Lisa 6. Tabel 6. Säästlikkus ja otstarbekus, hinna ja kvaliteedi suhe, aeg) kujul, millest nähtub milliseid meetmeid hankekordade (viidetega konkreetsetele hankekorra punktidele) kohaselt ministeeriumides kasutatakse alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes tagamaks rahaliste vahendite säästlik ja otstarbekas kasutamine, parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte alusel hankelepingu sõlmimine ning riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimine.

²⁵⁰ Vt Lisa 5. Tabel 5.

Kõikide ministriumide hankekordades (v.a MaM hankekorras) on viidatud üldpõhimõtetele või need on eraldi ka välja toodud sh, et hankija kohustab rahalisi vahendeid kasutama säästlikult ja otstarbekalt, tehing tuleb teha parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte alusel ning riigihange peab olema läbiviidud mõistliku aja jooksul. MaM hankekorras ei ole rõhutatult välja toodud rahaliste vahendite säästlikkuse ja otstarbeka kasutamise põhimõtte ning parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte alusel tehingu tegemise kohast tegutsemist, aga seda saab eeldada, kuna alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes tuleb turukonkurentsisis pakkumused panna omavahel võistleva või kasutada selleks muid samaväärseid aluseid ehk lisaks teisi hindamiskriteeriume ning nendest lähtuvalt saab valida parima pakkumuse, mis lisaks rahaliste vahendite säästule aitab tagada hanke tulemuse kvaliteeti.²⁵¹ Sama saab järelda ka teiste ministriumide hankekordadest, kuna hankijad üldjuhul soovivad alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes samuti ära kasutada turukonkurentsi, tehniliste tingimuste äramääratlemise ning võrreldavate pakkumuste näol on hankes võimalik saavutada rahaliste vahendite kokkuhoid ja ratsionaalselt otstarbekas kasutamine ning tagada parim hind ja kvaliteet.²⁵² KuM hankekorras on lisaks markeeritud, et hankija peab olema veendunud tehtavate kulutuste otstarbekuses, sihipärasuses ja ökonoomsuses, samuti on eelarveliste vahendite sihipärase kasutamise nõue sätestatud SiM hankekorras.²⁵³ HTM toob hankekorras välja, et alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes võib pidada läbirääkimisi, mis sh tähendab läbirääkimisi tehniliste tingimuste või maksumuse osas.²⁵⁴ See võib näiteks tähendada kõikidelt võrreldavatelt pakkujatelt allahindluse küsimist, millest tulenevalt on kõikidel pakkujatel võimalik oma pakkumuse maksumust muuta soodsamaks ja selliselt uuesti konkureerida, siinkohal peab hankija kindlasti erilisel silmas pidama, et kõiki pakkujaid tuleb läbirääkimiste käigus kohelda võrdsetel alustel.

KaM on hankekorras alla 5000 euro ja MKM alla 15000 euro eeldatava maksumusega hangete ning KuM kõikide alla lihthanke piirmäära jäävate hangete läbiviimisel sätestanud võimalikult väikese halduskoormuse nõude, mis sh tähendab saavutada hanke tulemus võimalikult väikese aja- ja rahakuluga.²⁵⁵ MKM-i hankekorras on lisaks veel kahel korral hanke läbiviimise ajalised mõõdet rõhutatud (§ 4 g 1 p 5 – kõikide hangete osas ja § 8 lg 2 p 1 – üle 15000 euro hangete osas).²⁵⁶ See

²⁵¹ Vt Lisa 6. Tabel 6 rida 6.

²⁵² Vt Tabel 6.

²⁵³ Vt *Ibid.*, ridu 5 ja 9.

²⁵⁴ Vt *Ibid.*, rida 1.

²⁵⁵ Vt *Ibid.*, ridu 3, 5 ja 7.

²⁵⁶ Vt *Ibid.*, rida 7.

omakorda eeldab, et hankija ei venita põhjendamatult hankemenetluse lõpuleviimisega ja viib hanke läbi mõistliku aja jooksul, tagades nendes ministriumides (KaM puhul alla 5000 euro hangete osas) RHS § 3 p-s 5 kehtestatud hanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõttele vastavuse. KaM on lisaks sätestanud, et alates 5000 euro eeldatava maksumusega alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes tuleb pakkumuste esitamisele määrata mõistlik tähtaeg lähtuvalt hangitavast esemest ning sama nõude on sätestanud oma hankekorras ka RKIK, kes on lisaks kehtestanud ajalise nõude hanketulemustest teavitamise osas.²⁵⁷ RaM on hankelepingu sõlmimisest teavitamisele samuti tähtaja määranud.²⁵⁸ Samas ainult pakkumuste esitamise tähtaeg või eraldi hanketulemuste edastamise tähtaeg ei määra kogu riigihanke ajaliseks läbiviimiseks kuluvat aega, sest selles sisaldub ka aeg, mil hankija viib läbi oma toiminguid, sh pakkumuste läbivaatamine, vajadusel selgituste küsimine, pakkumuste hindamine, tulemuste kooskõlastamine/edastamine, tehingu sõlmimine. Samas pakkumuste esitamise tähtaja ja hanketulemuste edastamise tähtaja koos reguleerimine juba annab teatava ajalise efekti, nt RKIK puhul. Ülejäänud ministriumide hankekordades on riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõtte osa täpsemalt sisustamata jäänud.

Seega võib järeldada, et üldiselt on ministriumid oma hankekordades alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes lähtunud rahaliste vahendite säästliku ja otstarbeka kasutamise ning parima hinna ja kvaliteedi alusel hankelepingu sõlmimise põhimõttest ning sisustanud põhimõtte läbi konkurentsi ärakasutamise. Samas on riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõtte jäänud enamasti tagaplaanile, sellele on viidatud kui üldpõhimõttele, mida tuleb järgida, aga seda täpsemalt sisustanud on vähesed. Seega rangelt võttes vastavad ainult MKM, KuM ja RKIK (ehitustööde hangetes eeldatava maksumusega vahemikus 30000-59999,99 eurot) hankekorrad RHS § 3 p-le 5 ja KaM hankekord vastab RHS § 3 p-le 5 hangetes eeldatava maksumusega alla 5000 euro. KaM ja RaM hankekorrad vastavad üle 5000 euro eeldatava maksumusega alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes RHS § 3 p-s 5 sätestatud rahaliste vahendite säästliku ja otstarbeka kasutamise ning parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte alusel hankelepingu sõlmimisele, aga riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõttele osaliselt, kuna KaM on hankekorra selles osas reguleerinud ainult pakkumuse esitamise tähtaega ja RaM hanketulemustest teavitamise tähtaega. JuM, RaM ja SoM hankekorrad alla 5000 euro jäävate hangete osas ei vasta RHS § 3 p-s 5 sätestatud üldpõhimõttele, kuna alla selle piirmäära ei ole korras ühtegi menetlusreeglit välja toodud, mis aitaks üldpõhimõtet tagada, sama seis on SoM hankekorras alla

²⁵⁷ Vt *Ibid.*, rida 3.

²⁵⁸ Vt *Ibid.*, rida 8.

lihthanke piirmäära jäävate ehitustööde tellimise hangete osas. JuM ja SoM (viimasel neist ainult asjade ja teenuste hangete puhul) hankekordrad vastavad üle 5000 euro alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes RHS § 3 p-le 5 rahaliste vahendite säästliku ning otstarbeka kasutamise ja parima võimaliku hinna ning kvaliteedi suhte alusel hankelepingu sõlmimise põhimõttele, kuid ei vasta riigihanke mõistliku ajalise läbiviimise põhimõtte osale, sest selles osas ei ole meetmeid välja toodud.

Ülejäänud ministriumide (HTM, KeM, MaM, SiM, VäM) hankekordade regulatsioon alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes vastab RHS § 3 p-le 5 rahaliste vahendite säästliku ning otstarbeka kasutamise ja parima võimaliku hinna ning kvaliteedi suhte alusel hankelepingu sõlmimise põhimõttele, kuid ei vasta riigihanke mõistliku ajalise läbiviimise põhimõtte osale, sest selles osas ei ole meetmeid välja toodud ja põhimõttega arvestamist ei saa millestki tuletada.

2.2. Analüüsi tulemused alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisest ministriumides ja ettepanekud menetlusreeglitiku parendamiseks

Tulenevalt analüüsist tagavad MKM hankekorras kehtestatud alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlusreeglid kõige paremini vastavuse RHS §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetele. MKM hankekorras kehtestatud menetlusreeglitega on kõikidele RHS §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetele vastavus tagatud.

Tulenevalt analüüsist tagavad SiM hankekorras kehtestatud alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlusreeglid võrreldes MKM hankekorraga peaaegu sama hästi vastavuse RHS §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetele. Vajaka jääb ainult RHS § 3 p-s 5 sisalduv riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõtte sisustamine, mille järgimist on küll SiM hankekorra punktis 2.1.5 nõutud, kuid selle põhimõtte osa saavutamiseks ei ole ettenähtud alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisel konkreetseid meetmeid. **Ettepanek:** muuta hankekorda ja kehtestada kohustus määrata mõistlik pakkumuse esitamise tähtaeg lähtuvalt hanke esemest; hanketulemuste edastamisele määrata tähtaeg, mille jooksul pakkujaid tulemustest teavitatakse.

RaM hankekord ei vasta alla 5000 euro eeldatava maksumusega hangetes RHS § 3 p-des 1, 2, 3 ja 5 sätestatud läbipaistvuse, kontrollitavuse, proportsionaalsuse, võrdse kohtlemise, efektiivse konkurentsi ärakasutamise ning rahaliste vahendite säästliku ja otstarbeka kasutamise, parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte alusel hankelepingu sõlmimise ning riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõttele, sest lisaks lakoonilisele üldpõhimõtetele viitamise RaM hankekorra punktis 3.2, ei ole hankekorras välja toodud ühtegi meetet või toimingut, kuidas alla 5000 euro eeldatava maksumusega alla lihthanke piirmäära jäävaid hankeid menetletakse või kuidas nimetatud üldpõhimõtetele vastavus saavutatakse. Alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes eeldatava maksumusega üle 5000 euro vastab RaM hankekord RHS § 3 p-des 1 ja 2 sätestatud põhimõttele, kuna hanke läbiviimine sisaldab ka hanketulemustest teavitamist²⁵⁹, mis koos kehtestatud hanke menetlusreeglite²⁶⁰ järgimisega saavutavad läbipaistvuse, kontrollitavuse, proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõttele vastavuse. Alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes eeldatava maksumusega üle 5000 euro vastab RaM hankekord RHS § 3 p-s 3 sätestatud efektiivse konkurentsi ärakasutamise põhimõttele, kuna menetlusreeglid²⁶¹ soosivad hankes konkurentsi ärakasutamist võrreldavate pakkumuste võtmise näol. RaM hankekord vastab RHS § 3 p-s 4 sätestatud huvide konflikti vältimise põhimõttele, kuna korra punkti 6 alap-des sisalduvad huvide konflikti – ja korrupsioonivastased meetmed ning teenistuja teavitamiskohustus²⁶². RaM hankekord vastab alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes eeldatava maksumusega üle 5000 euro RHS § 3 p-s 5 sätestatud rahaliste vahendite säästliku ja otstarbeka kasutamise ning parima hinna ja kvaliteedi alusel hankelepingu sõlmimise põhimõttele ja on põhimõtte sisustanud läbi konkurentsi ärakasutamise,²⁶³ lisaks on hanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõtte tagatud osaliselt, põhimõtte järgimist on küll RaM hankekorra punktis 3.2 nõutud ja hanketulemuste teavitamise tähtaega on reguleeritud punktis 3.10, aga see ei hõlma kogu riigihanke ajaliseks läbiviimiseks kuluvat aega. **Ettepanek:** muuta hankekorda ja kehtestada kohustus määrata mõistlik pakkumuse esitamise tähtaeg lähtuvalt hanke esemest; kehtestada konkreetset menetlusreeglid ehk sisustada üldpõhimõtted hangete menetlemisele eeldatava maksumusega alla 5000 euro.

²⁵⁹ RaM hankekorra p 3.10.

²⁶⁰ *Ibid.*, p 3.3 alap 3.3.1-3.3.3.

²⁶¹ *Ibid.*, p 3.3.2.

²⁶² *Ibid.*, p 6 alap 6.1-6.3.

²⁶³ *Ibid.*, p 3.3 alap 3.3.1-3.3.3.

VäM hankekord vastab osaliselt alla 5000 euro eeldatava maksumusega hangetes RHS § 3 p-des 1 ja 2 sätestatud läbipaistvuse, kontrollitavuse, proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõttele, sest hangete läbiviimiseks kehtestatud menetlusreeglid²⁶⁴ ei sisalda hanketulemustest teavitamist. Alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes eeldatava maksumusega üle 5000 euro vastab VäM hankekord RHS § 3 p-des 1 ja 2 sätestatud põhimõttele, kuna hanke läbiviimine sisaldab infovahetust hankija ja pakkujate vahel²⁶⁵, mis tähendab ka hanketulemustest teavitamist, mis koos kehtestatud hanke menetlusreeglite järgimisega saavutavad läbipaistvuse, kontrollitavuse, proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõttele vastavuse. Kõikides alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes vastab VäM hankekord RHS § 3 p-s 3 sätestatud efektiivse konkurentsi ärakasutamise põhimõttele, kuna menetlusreeglid²⁶⁶ soosivad hankes konkurentsi ärakasutamist võrreldavate pakkumuste võtmise näol. VäM hankekord vastab RHS § 3 p-s 4 sätestatud huvide konflikti vältimise põhimõttele, kuna korra punktis 1.4 sisalduvad huvide konfliktiga seotud meetmed ning teavitamiskohustus. VäM hankekord vastab alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes RHS § 3 p-s 5 sätestatud rahaliste vahendite säästliku ja otstarbeka kasutamise ning parima hinna ja kvaliteedi alusel hankelepingu sõlmimise põhimõttele ja on põhimõtte sisustanud läbi konkurentsi ärakasutamise, aga hanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõtte on jäänud tagaplaanile, põhimõtte järgimist on küll VäM hankekorra punktis 2.1 nõutud, kuid selle põhimõtte osa saavutamiseks ei ole ettenähtud alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisel ühtegi meetet. **Ettepanek:** muuta hankekorda ja kehtestada kohustus edastada hanketulemused kõikides alla lihthanke piirmäära jäävates hankemenetlustes vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, määrata tähtaeg tulemuste edastamisele, kehtestada kohustus määrata mõistlik pakkumuse esitamise tähtaeg lähtuvalt hanke esemest.

SoM hankekord ei vasta alla 5000 euro eeldatava maksumusega hangetes RHS § 3 p-des 1, 2, 3 ja 5 sätestatud läbipaistvuse, kontrollitavuse, proportsionaalsuse, võrdse kohtlemise, efektiivse konkurentsi ärakasutamise ning rahaliste vahendite säästliku ja otstarbeka kasutamise, parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte alusel hankelepingu sõlmimise ning riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõttele, sest lisaks üldpõhimõtetele viitamise SoM hankekorra punktis 4.1, ei ole hankekorrast välja toodud meetmeid või toiminguid, kuidas alla 5000 euro eeldatava maksumusega alla lihthanke piirmäära jäävaid hankeid menetletakse või kuidas nimetatud üldpõhimõtetele vastavus saavutatakse. Alla lihthanke piirmäära jäävates asjade ostmise ja

²⁶⁴ VäM hankekorra p 2.3 ja p 2.15.

²⁶⁵ *Ibid.*, p 2.4.

²⁶⁶ *Ibid.*, p 2.3 ja p 2.4.

teenuste tellimise hangetes eeldatava maksumusega üle 5000 euro vastab SoM hankekord RHS § 3 p-des 1 ja 2 sätestatud põhimõtetele osaliselt, kuna väikeostu kehtestatud menetlusreeglid punkti 4 alap-des võimaldavad läbipaistvuse, kontrollitavuse, proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtte tagada osaliselt ja korra punktis 4.5 sisalduv nõue hanketulemuste pakkujatele edastamise osas kehtib suuliste lepingute korral, mida on võimalik sõlmida tehingutes, mille maksumus jääb alla 20000 euro. Samas alla lihthanke piirmäära hangete korral on kõne all tehingud, mille maksumus asjade ostmise ja teenuste tellimise osas jäävad alla 30000 euro. Alla lihthanke piirmäära jäävates asjade ostmise ja teenuste tellimise hangetes eeldatava maksumusega üle 5000 euro vastab SoM hankekord RHS § 3 p-s 3 sätestatud efektiivse konkurentsi ärakasutamise põhimõttele, kuna menetlusreeglid²⁶⁷ soosivad hankes konkurentsi ärakasutamist võrreldavate pakkumuste võtmise näol. SoM hankekord vastab alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes RHS § 3 p-s 4 sätestatud huvide konflikti vältimise põhimõttele, kuna korra punkti 7 alap-des sisalduvad huvide konflikti- ja korrupsioonivastased meetmed ning teenistuja teavitamiskohustus. SoM hankekord vastab alla lihthanke piirmäära jäävates asjade ostmise ja teenuste tellimise hangetes üle 5000 euro RHS § 3 p-s 5 sätestatud rahaliste vahendite säästliku ja otstarbeka kasutamise ning parima hinna ja kvaliteedi alusel hankelepingu sõlmimise põhimõttele ja on põhimõtte sisustanud läbi konkurentsi ärakasutamise²⁶⁸, aga hanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõtte on jäänud tagaplaanile, põhimõtte järgimist on küll SoM hankekorra punktis 4.1 nõutud, kuid selle põhimõtte osa saavutamiseks ei ole ettenähtud konkreetseid meetmeid. Hankekorras ei ole reguleeritud alla lihthanke piirmäära jäävaid ehitustööde hankeid, sest korra p 2.13 defineerib väikeostu mõiste, mis selle kohaselt laieneb ainult asjade ostmise ja teenuste tellimisele eeldatava maksumusega alla 30000 euro, samuti peab märkima, et ehitustööde vastavate hangete tehingud on need, mis jäävad alla 60000 euro. Seega ei vasta SoM hankekord alla lihthanke piirmäära jäävate ehitustööde tellimise hangete osas ühelegi RHS §-s 3 nimetatud üldpõhimõttele (v.a RHS § 3 p 4). **Ettepanek:** muuta hankekorda ja kehtestada kohustus edastada hanketulemused kõikides alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, määrata tähtaeg tulemuste edastamisele, kehtestada kohustus määrata mõistlik pakkumuse esitamise tähtaeg lähtuvalt hanke esemest, kehtestada konkreetsed menetlusreeglid ehk sisustada üldpõhimõtted hangete menetlemisele eeldatava maksumusega alla 5000 euro ja ehitustööde hangetele alla lihthanke piirmäära.

²⁶⁷ SoM hankekorra p 4.2.1.

²⁶⁸ *Ibid.*, p-d 4.2.1 ja 4.2.2.

KaM hankekord vastab alla lihthanke piirmäära jäävate hangete (sh ehitustööde hanked alla 30000 euro) korraldamisel RHS § 3 p-des 1 ja 2 sätestatud põhimõtetele osaliselt, kuna kehtestatud menetlusreeglid²⁶⁹ võimaldavad läbipaistvuse, kontrollitavuse, proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtte tagada osaliselt, sest ei sisalda pakkujatele hanketulemuste edastamist. Alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes (sh ehitustööde hanked alla 30000 euro) vastab KaM hankekord RHS § 3 p-des 3 ja 4 sätestatud efektiivse konkurentsi ärakasutamise ning huvide konflikti vältimise põhimõtetele, kuna menetlusreeglid²⁷⁰ soosivad hankes konkurentsi ärakasutamist, sh võtta võrreldavaid pakkumusi ja KaM hankekorra punktides 1.5-1.7.4 on kehtestatud huvide konflikti- ja korruptsioonivastased meetmed ning isiku teavitamiskohustus. Alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes (sh ehitustööde hanked alla 30000 euro) vastab KaM hankekord RHS § 3 p-s 5 sätestatud rahaliste vahendite säästliku ja otstarbeka kasutamise ning parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte alusel hankelepingu sõlmimisele, aga riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõtetele osaliselt - alla 5000 euro eeldatava maksumusega hangetes on KaM ajakulu välja toonud²⁷¹ võimalikult väikese halduskoormuse nõude raames, aga üle 5000 euro eeldatava maksumusega alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes (sh ehitustööde hanked alla 30000 euro) on KaM reguleerinud²⁷² ainult pakkumuse esitamise tähtaega, mis ei hõlma kogu riigihanke ajalist läbiviimist. Kuna alates 30000 eurot eeldatavast maksumusest on KaM hanked määratud menetleda RKIK-ile, kui kesksele hankijale, siis viib KaM ehitustööde vastavaid alla lihthanke piirmäära jäävaid hanked läbi RKIK oma hankekorra kohaselt. RKIK hankekord vastab nimetatud hangete menetlemisel kõigile RHS § 3 p-des 1-5 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetele. **Ettepanek:** muuta KaM hankekorda ja kehtestada kohustus edastada hanketulemused vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, määrata tähtaeg tulemuste edastamisele.

HTM hankekord ei vasta RHS § 3 p-dele 1 ja 2 alla 5000 euro eeldatava maksumusega hangetes ja alla lihthanke piirmäära jäävates üle 30000 euro eeldatava maksumusega ehitustööde hangetes, sest lisaks üldpõhimõtetele ja riigihanke teostamise heale tavale viitamise HTM hankekorra punktis 5.1, ei ole korras välja toodud ühtegi meetet või toimingut, kuidas nimetatud piirmääraga vahemikku jäävate hangete puhul tagatakse läbipaistvus, kontrollitavus, proportsionaalsus ja võrdne kohtlemine. Kuna hankekorra punkti 5.2 kohaselt on alla lihthanke piirmäära jäävates

²⁶⁹ KaM VA hankekorra p 11 alap-d; KaM hankekorra p 4 alap-d.

²⁷⁰ KaM VA hankekorra p-d 11.3, 11.4; KaM hankekorra p-d 4.3, 4.4.

²⁷¹ KaM hankekorra p 4.3

²⁷² *Ibid.*, p 4.4.3.

hangetes kehtestatud läbivõimude pidamise võimalus, siis võib eeldada, et hankija on ka alla 5000 euro eeldatava maksumusega hangetes ja alla lihthanke piirmäära jäävates üle 30000 euro eeldatava maksumusega ehitustööde hangetes oluliseks pidanud konkurentsi, parima hinna ja kvaliteedi suhte saavutamist ning hanketingimuste kehtestamist, et oleks kellega ja mille üle läbivõimude pidada. Seega võib järeldada, et alla 5000 euro eeldatava maksumusega hangetes ja alla lihthanke piirmäära jäävates üle 30000 euro eeldatava maksumusega ehitustööde hangetes on RHS § 3 p-des 3 ja 5 sätestatud üldpõhimõtted peamiselt tagatud, vajaka jääb riigihanke mõistliku ajalise läbiviimise mõõtmega arvestamisest, sest selle osas ei ole meetmeid välja toodud ja sellega arvestamist ei saa millestki tuletada. Alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes eeldatava maksumusega vahemikus üle 5000 euro - alla 30000 euro, vastab HTM hankekord RHS § 3 p-des 1 ja 2 sätestatud põhimõtetele osaliselt, kuna kehtestatud menetlusreeglid²⁷³ võimaldavad läbipaistvuse, kontrollitavuse, proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtte tagada osaliselt, sest kehtestatud menetlusreeglid punkti 5 alap-des ei sisalda hanketulemustest teavitamist. Kõikides alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes vastab HTM hankekord RHS § 3 p-s 3 sätestatud efektiivse konkurentsi ärakasutamise põhimõttele, kuna menetlusreeglid²⁷⁴ võimaldavad hankes konkurentsi ärakasutamist võrreldavate pakkumuste võtmise näol. HTM hankekord vastab RHS § 3 p-s 4 sätestatud huvide konflikti vältimise põhimõttele, kuna korra punkti 11 alap-des sisalduvad huvide konflikti vältimise ja vastutuse nõuded ning viidatakse sisekorra ja korrupsiooni ennetamise juhise järgimise kohustusele. HTM hankekord vastab alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes eeldatava maksumusega vahemikus üle 5000 euro - alla 30000 euro RHS § 3 p-s 5 sätestatud rahaliste vahendite säästliku ja otstarbeka kasutamise ning parima hinna ja kvaliteedi alusel hankelepingu sõlmimise põhimõttele ja on põhimõtte sisustanud läbi konkurentsi ärakasutamise²⁷⁵, aga hanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõtte on jäänud tagaplaanile, põhimõtte järgimist on küll HTM hankekorra punktis 5.1 nõutud, kuid selle põhimõtte osa saavutamiseks ei ole ettenähtud ühtegi meetet. **Ettepanek:** muuta hankekorda ja kehtestada kohustus edastada hanketulemused vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, määrata tähtaeg tulemuste edastamisele, kehtestada kohustus määrata mõistlik pakkumuse esitamise tähtaeg lähtuvalt hanke esemest, kehtestada konkreetsed menetlusreeglid ehk sisustada üldpõhimõtted hangete menetlemisele eeldatava maksumusega alla 5000 euro, muuta HTM hankekorra punkti 5.4 ja asendada numbriline piirmäär „30000 eurot“ mõttega „alla lihthanke

²⁷³ HTM hankekorra p-d 5.2, 5.4, 5.5.

²⁷⁴ *Ibid.*

²⁷⁵ *Ibid.*

piirmäära jääv eeldatav maksumus“, sest sellisel juhul oleks kaetud nii asjade ja teenuste hanked, kui ka ehitustööde tellimise hanked alla lihthanke piirmäära.

JuM hankekord ei vasta alla 5000 euro eeldatava maksumusega hangetes RHS § 3 p-des 1, 2, 3 ja 5 sätestatud läbipaistvuse, kontrollitavuse, proportsionaalsuse, võrdse kohtlemise, efektiivse konkurentsi ärakasutamise ning rahaliste vahendite säästliku ja otstarbeka kasutamise, parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte alusel hankelepingu sõlmimise ning riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõttele, sest lisaks üldpõhimõtetele viitamise JuM hankekorra punktis 3.2, ei ole hankekorras välja toodud ühtegi meetet või toimingut, kuidas alla 5000 euro eeldatava maksumusega alla lihthanke piirmäära jäävaid hankeid menetletakse või kuidas nimetatud üldpõhimõtetele vastavus saavutatakse. Alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes eeldatava maksumusega üle 5000 euro vastab JuM hankekord RHS § 3 p-des 1 ja 2 sätestatud põhimõtetele osaliselt, kuna kehtestatud menetlusreeglid²⁷⁶ võimaldavad läbipaistvuse, kontrollitavuse, proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtte tagada osaliselt ja väikeostu kehtestatud menetlusreeglid punkti 3 alap-des ei sisalda hanketulemustest teavitamist. Eeldatava maksumusega üle 5000 euro alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes vastab JuM hankekord RHS § 3 p-s 3 sätestatud efektiivse konkurentsi ärakasutamise põhimõttele, kuna menetlusreeglid²⁷⁷ võimaldavad hankes konkurentsi ärakasutamist võrreldavate pakkumuste võtmise näol. JuM hankekord vastab RHS § 3 p-s 4 sätestatud huvide konflikti vältimise põhimõttele, kuna korra punkti 6 alap-des sisalduvad huvide konflikti- ja korrupsioonivastased meetmed ning teenistuja teavitamiskohustus. JuM hankekord vastab alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes eeldatava maksumusega üle 5000 euro RHS § 3 p-s 5 sätestatud rahaliste vahendite säästliku ja otstarbeka kasutamise ning parima hinna ja kvaliteedi alusel hankelepingu sõlmimise põhimõttele ja on põhimõtte sisustanud läbi konkurentsi ärakasutamise²⁷⁸, aga hanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõtte on jäänud tagaplaanile, põhimõtte järgimist on küll JuM hankekorra punktis 3.2 nõutud, kuid selle põhimõtte osa saavutamiseks ei ole ettenähtud alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisel ühtegi meetet. **Ettepanek:** muuta hankekorda ja kehtestada kohustus edastada hanketulemused vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, määrata tähtaeg tulemuste edastamisele, kehtestada kohustus määrata mõistlik pakkumuse

²⁷⁶ JuM hankekorra p 3.3 alap 3.3.1-3.3.2.

²⁷⁷ *Ibid.*, p 3.3 alap 3.3.1.

²⁷⁸ *Ibid.*, p 3.3 alap 3.3.1-3.3.2.

esitamise tähtaeg lähtuvalt hanke esemest, kehtestada konkreetset menetlusreeglid ehk sisustada üldpõhimõtted hangete menetlemisele eeldatava maksumusega alla 5000 euro.

KeM hankekord vastab alla lihthanke piirmäära jäävate hangete korraldamisel RHS § 3 p-des 1 ja 2 sätestatud põhimõtetele osaliselt, kuna kehtestatud menetlusreeglid²⁷⁹ võimaldavad läbipaistvuse, kontrollitavuse, proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtte tagada osaliselt, sest ei sisalda pakkujatele hanketulemuste edastamist. Alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes vastab KeM hankekord RHS § 3 p-s 3 sätestatud efektiivse konkurentsi ärakasutamise põhimõttele, kuna menetlusreeglid²⁸⁰ soosivad hankes konkurentsi ärakasutamist võrreldavate pakkumuste võtmise näol. KeM hankekord vastab RHS § 3 p-s 4 sätestatud huvide konflikti vältimise põhimõttele, kuna korra punkti 9 alap-des sisalduvad huvide konflikti- ja korruptsioonivastased meetmed ning teenistuja teavitamiskohustus. KeM hankekord vastab alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes RHS § 3 p-s 5 sätestatud rahaliste vahendite säästliku ja otstarbeka kasutamise ning parima hinna ja kvaliteedi alusel hankelepingu sõlmimise põhimõttele ja on põhimõtte sisustanud läbi konkurentsi ärakasutamise²⁸¹, aga hanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõtte on jäänud tagaplaanile, põhimõtte järgimist on küll KeM hankekorra punktis 8.3 nõutud, kuid selle põhimõtte osa saavutamiseks ei ole ettenähtud alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisel konkreetset meetet. **Ettepanek:** muuta hankekorda ja kehtestada kohustus edastada hanketulemused vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, määrata tähtaeg tulemuste edastamisele, määrata mõistlik pakkumuse esitamise tähtaeg lähtuvalt hanke esemest.

KuM hankekord vastab alla lihthanke piirmäära jäävate hangete korraldamisel RHS § 3 p-des 1 ja 2 sätestatud põhimõtetele osaliselt, kuna kehtestatud menetlusreeglid²⁸² võimaldavad läbipaistvuse, kontrollitavuse, proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtte tagada osaliselt ning ei sisalda pakkujatele hanketulemuste edastamist. Alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes vastab KuM hankekord RHS § 3 p-s 3 sätestatud efektiivse konkurentsi ärakasutamise põhimõttele, kuna menetlusreeglid²⁸³ soosivad hankes konkurentsi ärakasutamist võrreldavate pakkumuste võtmise näol. KuM hankekord vastab alla lihthanke piirmäära jäävate hangete

²⁷⁹ KeM hankekorra p 7 ja p 8 alap-d.

²⁸⁰ *Ibid.*, p 8.3.

²⁸¹ *Ibid.*, p 8.3.

²⁸² KuM hankekorra p 8 alap-d.

²⁸³ *Ibid.*, p 8.3.1 ja p 8.3.2.

korraldamisel RHS § 3 p-des 4 ja 5 sätestatud põhimõtetele, kuna korras kehtestatud menetlusreeglid²⁸⁴ tagavad põhimõtete järgimise. **Ettepanek:** muuta hankekorda ja kehtestada kohustus edastada hanketulemused vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, soovitatavalt määrata tähtaeg tulemuste edastamisele.

MaM hankekord vastab alla lihthanke piirmäära jäävate hangete läbiviimisel RHS § 3 p-des 1 ja 2 sätestatud põhimõtetele osaliselt, kuna kehtestatud menetlusreeglid²⁸⁵ võimaldavad läbipaistvuse, kontrollitavuse, proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtte tagada osaliselt ja korra peatükis IV kehtestatud menetlusreeglid sisaldavad küll hanketulemuste kokkuvõtte koostamise kohustust, kuid ei sisalda pakkujatele hanketulemuste edastamist. Alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes vastab MaM hankekord RHS § 3 p-s 3 sätestatud efektiivse konkurentsi ärakasutamise põhimõttele, kuna menetlusreeglid²⁸⁶ soosivad hankes konkurentsi ärakasutamist võrreldavate pakkumuste võtmise näol. MaM hankekorras ei ole huvide konflikti vältimise põhimõtteid välja toodud, kuid MaM on kehtestanud eraldi korruptsiooni ennetamise korra²⁸⁷, mis sisaldab taandamis- ja teavitamiskohustust, seega vastab MaM vastav kord RHS § 3 p-s 4 sätestatud huvide konflikti vältimise põhimõttele. MaM hankekord vastab alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes RHS § 3 p-s 5 sätestatud rahaliste vahendite säästliku ja otstarbeka kasutamise ning parima hinna ja kvaliteedi alusel hankelepingu sõlmimise põhimõttele ja on põhimõtte sisustanud läbi konkurentsi ärakasutamise²⁸⁸, aga hanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõtet ei ole sisustatud ja selle põhimõtte osa saavutamiseks ei ole ettenähtud alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisel ühtegi meetet. **Ettepanek:** muuta hankekorda ja kehtestada kohustus edastada hanketulemused vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, määrata tähtaeg tulemuste edastamisele, kehtestada kohustus määrata mõistlik pakkumuse esitamise tähtaeg lähtuvalt hanke esemest.

²⁸⁴ *Ibid.*, p 3 alap-d ja p-d 8.1, 8.2, 8.3.3, 8.3.5.

²⁸⁵ MaM hankekorra p 14 ja p 15.

²⁸⁶ *Ibid.*, p 14.

²⁸⁷ Maaeluministeriumi ministri 30.09.2021. a käskkiri nr 120 „Korruptsiooni ennetamise kord Maaeluministeriumi valitsemisalas“.

²⁸⁸ MaM hankekorra p 14.

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärgiks oli uurida Eesti Vabariigi kõikide 11 ministeeriumi hankekordades alla lihthanke piirmäära jäävate hangete käsitlemist ja menetlusreegleid ning kas need reeglid tagavad RHS §-st 3 tulenevate riigihanke korraldamise üldpõhimõtetele vastavuse. Sellest tulenevalt otsis autor analüüsi käigus vastust uurimisküsimusele, millest selguks, kas ministeeriumide hankekorras kehtestatud menetlusreeglid alla lihthanke piirmäära jäävate hangete läbiviimiseks vastavad RHS §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetele. Töö koosneb kahest peatükist. Töö esimeses, teoreetilises peatükis, käsitles autor riigihangete õiguslikku korraldust nii EL-is kui Eestis, riigihanke olemust, eesmärke ja kehtestatud madalaimad piirmäärasid ning andis ülevaate kõikidest RHS §-s 3 sätestatud üldpõhimõtetest, milledele alla lihthanke piirmäära jäävate hangete läbiviimine vastama peab. Töö teises peatükis analüüsis autor kõikide Eesti Vabariigi 11 ministeeriumi hankekorras kehtestatud alla lihthanke piirmäära jäävate riigihangete menetlusreegleid ja kontrollis, kas kehtestatud reeglid tagavad vastavuse RHS §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetele.

Uurimuse tulemustest nähtub, et ainult Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Siseministeeriumi hankekorrades alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisel ning Kaitseministeeriumi keskse hankijana tegutsev Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus ja tema hankekord Kaitseministeeriumi ehitustööde alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisel eeldatava maksumusega üle 30000 euro ilma käibemaksuta on peamiselt kõiki RHS §-s 3 tulenevaid riigihanke korraldamise üldpõhimõtteid arvestav.

Uurimuse tulemustest selgub, et teiste ministeeriumide hankekordades kehtestatud menetlusreeglid võimaldavad alla lihthanke piirmäära jäävate hangete läbiviimisel RHS §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtteid tagada osaliselt. Peamised probleemkohad ministeeriumide hankekordades lähtudes uurimuse tulemustest on järgmised:

1. Haridus- ja Teadusministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Rahandusministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi hankekorra probleemkoht alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisel seisneb selles, et 5000 euro (ilma käibemaksuta) alampiirmäära kehtestamisega on alla selle piirmäära jäävate hangete menetlusreeglid peamiselt kehtestamata jäänud. Viidatud on küll RHS §-st 3 tulenevate riigihanke korraldamise üldpõhimõtete järgimise kohustusele, kuid üldpõhimõtteid täpsemalt sisustatud ei ole, sellest tulenevalt ei vasta nende ministeeriumide hankekordad suures osas nimetatud spektris RHS §-s 3 sätestatud üldpõhimõtetele;
2. pakujate hanketulemustest teavitamise kohustus on osaliselt või täielikult puudu Haridus- ja Teadusministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Kaitseministeeriumi, Keskkonnaministeeriumi, Kultuuriministeeriumi, Maaeluministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi ja Välisministeeriumi hankekordade alla lihthanke piirmäära jäävate hangete läbiviimise menetlusreeglitest. Sellest tulenevalt ei vasta nimetatud ministeeriumide hankekordad alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisel osaliselt RHS § 3 p-des 1 ja 2 sätestatud läbipaistvuse, kontrollitavuse, proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõttele;
3. riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimise üldpõhimõtte (RHS § 3 p-s 5 sätestatud üldpõhimõtte osa) tagamiseks tuleks hankekordades reguleerida pakumuste esitamise ja hanketulemuste edastamise tähtaja määramist. Täielikult või osaliselt on nimetatud asjaolu reguleerimata üheksa ministeeriumi hankekordas, ainult Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Kultuuriministeeriumi ning Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse hankekordad (viimasel neist ehitustööde hangetes eeldatava maksumusega vahemikus 30000-59999,99 eurot) vastavad RHS § 3 p-le 5. Seega nimetatud ministeeriumide hankekordad ei vasta täielikult või osaliselt RHS § 3 p-s 5 sätestatud üldpõhimõttele;
4. lisaks sisaldub Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Sotsiaalministeeriumi hankekordas probleem alla lihthanke piirmäära jäävate ehitustööde hangete menetlemisega arvestamisel. Haridus- ja Teadusministeeriumi hankekorra punktis 5.4 sisalduva numbrilise ülempiirmäära tõttu jäävad reguleerimisalast suuresti välja ehitustööde alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemine üle 30000 euro ilma käibemaksuta. Sellest tulenevalt ei vasta Haridus- ja Teadusministeeriumi hankekord selles osas RHS § 3 p-des 1 ja 2 sätestatud läbipaistvuse, kontrollitavuse, proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõttele, samuti RHS § 3 p-s 5 sisalduva riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõtte osale. Sotsiaalministeeriumi hankekordas ei ole üldse reguleeritud

alla lihthanke piirmäära jäävaid ehitustööde hankeid, sest korra punkt 2.13 defineerib väikeostu mõiste, mis selle kohaselt laieneb ainult asjade ostmise ja teenuste tellimisele eeldatava maksumusega alla 30000 euro ilma käibemaksuta. Sellest tulenevalt ei laiene hankekorra punkti 4 alapunktides reguleeritud väikeostu menetlus alla lihthanke piirmäära jäävate ehitustööde hangetele ning Sotsiaalministeeriumi hankekord ei vasta selles spektris ühelegi RHS §-s 3 nimetatud üldpõhimõttele (v.a RHS § 3 p 4).

Uurimistulemustest järeldub, et enamike ministeeriumide hankekordi tuleb muuta, et need vastaksid alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisel RHS §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetele. Vastavad hankekorra muutmise ettepanekud on autor iga ministeeriumi osas teinud töö alapeatükis 2.2. Üldistatult vajavad teatud hankekordades muutmist järgmised asjaolud:

1. Haridus- ja Teadusministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Rahandusministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi hankekordades kehtestada konkreetset menetlusreeglid hangete menetlemisele eeldatava maksumusega alla 5000 euro (ilma käibemaksuta);
2. Haridus- ja Teadusministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Kaitseministeeriumi, Keskkonnaministeeriumi, Kultuuriministeeriumi, Maaeluministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi ja Välisministeeriumi hankekordades kehtestada kohustus edastada hanketulemused vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kõigis alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlustes;
3. kõigi ministeeriumide (v.a Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Kultuuriministeeriumi, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse) hankekordades alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlustes määrata tähtaeg tulemuste edastamisele ja kehtestada kohustus määrata mõistlik pakkumuse esitamise tähtaeg lähtuvalt hanke esemest, kui neid asjaolusid koos või eraldi pole juba korras reguleeritud;
4. muuta Haridus- ja Teadusministeeriumi hankekorra punkti 5.4 ja asendada numbriline piirmäär „30000 eurot“ mõttega „alla lihthanke piirmäära jääv eeldatav maksumus“, sest sellisel juhul oleks kaetud nii asjade ja teenuste hanked, kui ka ehitustööde tellimise hanked alla lihthanke piirmäära. Muuta Sotsiaalministeeriumi hankekorda ja kehtestada konkreetset menetlusreeglid alla lihthanke piirmäära jäävate ehitustööde hangete menetlemisele.

Autor võtab endale kohustuse edastada kaitstud töös sisalduvad uurimistulemused koos ettepanekutega ministeeriumidele.

Uurimistulemuste järeldest selgunud hankekordade muutmisvajadus viib selleni, et kui ministriumid viivad hankekorrade alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisel RHS §-s 3 sätestatud üldpõhimõtetega kooskõlla, siis järgmiseks etapiks on hankijal kohustus hankekorrade kehtestatud menetlusreegleid õiguspäraselt rakendada. Sellest tulenevalt jõuab autor teema võimaliku edasiarenduseni, milleks on kontrollida alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemist vastavuses RHS §-s 3 sätestatud üldpõhimõtetega ministriumide hankepraktikas.

SUMMARY

COMPLIANCE WITH THE GENERAL PRINCIPLES OF PUBLIC PROCUREMENT IN THE PROCESSING OF PROCUREMENTS IN MINISTRIES BELOW THE SIMPLE PROCEDURE TRESHOLD

Krista Talvar

On 4/17/2014 were adopted three EU directives, regulating public procurements, which were implemented into Estonian law by the new Public Procurement Act (PPA) on 09/1/2017. Consequently, all contracting authorities with the requirement to establish a procurement procedure were obliged to prepare new internal procurement procedures taking into account the PPA. Pursuant to PPA, contracting authorities themselves procure the procedural rules for procurements below the simple procedure threshold and, based on the relatively new legal framework, the question arises whether the contracting authorities have lawfully applied the general principles of public procurement from Article 3 of the PPA. Author decided that the aim of the master's thesis is to examine procurement rules of procurements below the simple procedure threshold in all ministries of the Republic of Estonia and whether these rules comply with the general principles of public procurement arising from Article 3 of the PPA.

During the analysis, the author finds the answer to the following research question:

Do the procedural rules established in procurement procedures of the ministries for procurements below the simple procedure threshold comply with the general principles of public procurement provided in Article 3 of the PPA?

In order to achieve the goal, the author used a deductive research method, through which the general principles of public procurement provided in Article 3 of the PPA were first interpreted and impact on procurement below the simple procedure threshold were explained. Author then individually analyzed the procurement procedures of all 11 ministries and the corresponding

procedural rules established, checked whether the established regulation for processing procurements below the simple procedure threshold complies with the general principles of public procurement provided in Article 3 of the PPA.

The general principles of public procurement of the Article 3 in PPA are: transparency, controllability, proportionality; equal treatment; effective competition; avoidance in conflicts of interest; the economical and efficient use of funds, the award of contracts based on the best possible value for money and the award of public contracts within a reasonable time. Contracts below the simple procedure threshold are contracts for the purchase of goods and services with an estimated value of less than 30000 EUR excluding VAT, also construction and service concessions with an estimated value of less than 60000 EUR excluding VAT. The author has deliberately limited the subject by leaving the concession out the topic. Consequently, the object of the study was the general principles of public procurement provided in Article 3 of the PPA and the procedural rules established in the procurement procedures of ministries for conducting procurements below the simple procedure threshold. Main sources for compiling the work were PPA, the EU public procurement directives, professional literature of research books and articles, decisions of Estonian and the European Court of Justice and procurement procedures of ministries.

As a result of the research, it became clear that, the procedural rules established in the procurement procedures of ministries allow for the partial guarantee of the general principles of public procurement provided for in Article 3 of the PPA for procurements below the simple procurement threshold. Only the procurement procedures of the Ministry of Economic Affairs and Communications and the Ministry of the Interior when processing procurements below the simple procurement threshold mainly comply with all the general principles of public procurement arising from Article 3 of the PPA. The State Defense Investment Center, acting as central contracting authority of the Ministry of Defense, and its procurement procedure for the procurement of construction works under the Ministry of Defense with an estimated value of more than 30,000 euros without VAT are also in compliance with general principles of public procurement. The main problems in procurement procedures of other ministries in procurements below the simple procurement threshold are lack of obligation to communicate results to tenderers, lack of specific procedural rules for procurement procedures with an estimated cost of less than 5,000 euros, ensuring general principle of conducting public procurement within a reasonable timeframe. In addition to the problem of the procurement procedure of the Ministry of Education and Research

and the Ministry of Social Affairs when taking into account procurement of construction works below the simple procurement threshold.

Research results describe that the procurement procedures of certain ministries need to be changed in order to comply with the general principles of public procurement provided in Article 3 of the PPA. The respective proposals for each ministry, to change the procurement procedure have been made by the author in subchapter 2.2.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

Teadusraamatud

1. Arrowsmith, S. (2014). *The Law of Public and Utilities Procurement: Regulation in the EU and UK*. 3rd ed. London: Sweet & Maxwell/Thomson Reuters.
2. Bovis, C. H. (2012). *EU Public Procurement Law*. 2nd ed. Cheltenham, UK; Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing Limited.
3. Cerqueira Gomes, P. (2021). *EU public procurement and innovation: the innovation partnership procedure and harmonization challenges*. Northampton: Edward Elgar Publishing.
4. *Discretion in EU public procurement law*. (2019). /Eds. S. Bogojević, X. Groussot, J. Hettne. Oxford: Hart Publishing.
5. *EU Public Contract Law: Public Procurement and Beyond*. (2014). /Eds. M. Trybus, R. Caranta, G. Edelstam. Brüssel: Cork Bruylant.
6. *EU Public Procurement Law. Brussels Commentary*. (2018). /Eds. M. Steinicke, P. L. Vesterdorf. 1st ed. Baden-Baden: Nomos; München: C.H.Beck; Oxford: Hart.
7. Georgieva, I. (2017). *Using transparency against corruption in public procurement: a comparative analysis of the transparency rules and their failure to combat corruption*. Cham: Springer.
8. Kuźma, K., Hartung, W. (2020). *Combating Collusion in Public Procurement. Legal Limitations on Joint Bidding*. Cheltenham, UK; Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing.
9. Minumets, D., Kulm. P. (2014). *Riigihangete õigus*. Tallinn: Juura.
10. *Modernising public procurement: the approach of EU member states*. (2018). /Eds. S. Treumer, M. Comba. Cheltenham, UK; Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing.
11. *Public procurement, Innovation and Policy: International Perspectives*. (2014). /Eds. V. Lember, R. Kattel, T. Kalvet. Berlin; Heidelberg: Springer.
12. *Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne*. (2019). /Koost. M. A. Simovart, M. Parind. Tallinn: Juura.

13. Sánchez Graells, A. (2011). *Public Procurement and the EU Competition Rules*. Oxford, UK; Portland, USA: Hart Publishing.
14. Sánchez Graells, A. (2015). *Public Procurement and the EU Competition Rules*. 2nd ed. Oxford, UK; Portland, USA: Hart Publishing.
15. Semple, A. (2015). *A Practical Guide to Public Procurement*. 1st ed. Oxford: Oxford University Press.
16. *The Challenges of Public Procurement Reforms*. (2021). /Eds. A. Castelli, G. Piga, S. Saussier, T. Tátrai. Oxon, UK; New York, USA: Routledge.

Teadusartiklid

17. Anderson, R. D., Kovacic, W. E. (2009). Competition Policy and International Trade Liberalisation: Essential Complements to Ensure Good Performance in Public Procurement Markets. – *Public Procurement Law Review*. No. 18, 67-101.
18. de Mars, S. (2013). The limits of general principles: a procurement case study. – *European Law Review*. Vol. 38, No. 3, 316-352.
19. Dragos, D. C., Vornicu, R. (2015). Public Procurement below Thresholds in the European Union: EU Law Principles and National Responses. – *European Procurement and Public Private Partnership Law Review*. Vol. 10, No. 3, 187-206.
20. Ginter, C., Parrest, N., Simovart, M. A. (2013). Ärisaladuse kaitse ja hankelepingute avalikustamise nõue riigihankeõiguses. – *Juridica*. Nr. 9, 658-665.
21. Hebly, J. M., Meesters, J. (2014). Netherlands: The Proportionality Principle in the Dutch Public Procurement Act. – *European Procurement and Public Private Partnership Law Review*. Vol. 9, No. 4, 266-270.
22. Kuusmann, T. (2019). Riigihankedirektiivide piirmäärdest väiksema maksumusega riigihanked Euroopa Liidu õiguses. – *Juridica*. Nr. 4, 264-274.
23. Sánchez Graells, A. (2015). The Continuing Relevance of the General Principles of EU Public Procurement Law After the Adoption of the 2014 Concessions Directive. – *European Procurement and Public Private Partnership Law Review*. Vol. 10, No. 3, 130-139.
24. Semple, A., Andrecka, M. (2015). Classification, Conflicts of Interest and Change of Contractor: A Critical Look at the Public Sector Procurement Directive. – *European Procurement and Public Private Partnership Law Review*. Vol. 10, No. 3, 171-186.
25. Simovart, M. A. (2014). Arvustus. D. Minumets, P. Kulm. Riigihangete õigus. – *Juridica*. Nr. 10, 781-786.
26. Simovart, M. A. (2012). Riigihanke üldpõhimõtetest tulenevad hankelepingu sisupiirangud. Näiteid vaidlustuskomisjoni praktikast. – *Juridica*. Nr. 2, 83-89.

27. Simovart, M. A., Koroljov, D. (2016). Leppetrahvi tingimuste sisustamine hankelepingutes – *Juridica*. Nr. 1, 44-51.
28. Simovart, M. A., Parrest, N. (2018). Põhimõttest *lex specialis derogat legi generali* riigihankeõiguse näitel. – *Juridica*. Nr. 4, 223-233.
29. Snider Smith, J. J. (2008). Competition and Transparency: What works for Public Procurement Reform. – *Public Contract Law Journal*. Vol. 38, No. 1, 85-129.
30. Soloveičik, D., Simanskis, K. (2017). The Evolving Concept of Conflict of Interests in the EU Public Procurement Law. – *European Procurement and Public Private Partnership Law Review*. Vol. 12, No. 2, 112-131.
31. Triipan, M. (2006). Proportsionaalsuse põhimõte Euroopa Liidu õiguses. – *Juridica*. Nr. 3, 151-158.
32. Usai, A. (2014). Caught Between the Public Procurement Principles and the ‘Public Procurement Function’ of Directive 2006/123/EC. – *European Procurement and Public Private Partnership Law Review*. Vol. 9, No. 4, 228-239.

Eesti õigusaktid

33. Haridus- ja Teadusministeeriumi ministri 08.06.2021. a käskkirjaga nr 150 kinnitatud „Haridus- ja Teadusministeeriumi ning tema valitsemisala hankekord“.
34. Justiitsministeeriumi ministri 23.10.2017. a käskkiri nr 91 „Riigihangete korraldamise ja lepingute sõlmimise kord“.
35. Kaitseministeeriumi kantsleri 17.01.2019. a käskkiri nr 9 „Kaitseministeeriumi hankekord“.
36. Kaitseministeeriumi ministri 23.04.2020. a käskkiri nr 93 „Kaitseministeeriumi valitsemisala hankekord“.
37. Keskkonnaministeeriumi ministri 08.02.2018. a käskkirjaga nr 79 kinnitatud „Riigihangete korraldamise ja lepingute sõlmimise kord“.
38. Kultuuriministeeriumi kantsleri 10.02.2021. a käskkiri nr 97 (muudetud kantsleri 01.03.2021. a käskkirjaga nr 148, 22.06.2021. a käskkirjaga nr 197, 22.10.2021. a käskkirjaga nr 210) „Kultuuriministeeriumi 2021. a hankeplaani kinnitamine“.
39. Kultuuriministeeriumi ministri 13.09.2017. a käskkirjaga nr 198 (muudetud ministri 22.06.2021. a käskkirjaga nr 109) kinnitatud „Kultuuriministeeriumi hankekord“.
40. Maaeluministeeriumi kantsleri 05.03.2021. a käskkirjaga nr 4 kinnitatud „Maaeluministeeriumi 2021. a hankeplaani“.

41. Maaeluministeeriumi ministri 16.10.2017. a käskkiri nr 127 (muudetud ministri 18.03.2021. a käskkirjaga nr 42) „Maaeluministeeriumi hankekord“.
42. Maaeluministeeriumi ministri 30.09.2021. a käskkiri nr 120 „Korruptsiooni ennetamise kord Maaeluministeeriumi valitsemisalas“.
43. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministri ning majandus- ja taristuministri 03.10.2017. a käskkirjaga nr 199 kinnitatud „Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi hankekord“.
44. Perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seadus. RT I, 02.06.2021, 21.
45. Perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse seadus. RT I, 13.03.2019, 110.
46. Perioodi 2004–2006 struktuuritoetuse seadus. RT I, 25.10.2016, 17.
47. Rahandusministeeriumi rahandusministri ja riigihalduse ministri 22.01.2018. a käskkiri nr 10 „Riigihangete korraldamise ja lepingute sõlmimise kord“.
48. Riigihangete seadus. RT I, 08.07.2020, 8.
49. Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse direktori 07.12.2020. a käskkirjaga nr 77 kinnitatud „Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse hankekord“.
50. Siseministeeriumi ministri 30.03.2021. a käskkiri nr 29 „Siseministeeriumi riigihangete läbiviimise kord“.
51. Sotsiaalministeeriumi sotsiaalkaitseministri ning tervise- ja tööministri 22.11.2017. a käskkirjaga nr 110 kinnitatud „Riigihangete korraldamise ja lepingute sõlmimise kord“ (muudetud Sotsiaalministeeriumi sotsiaalkaitseministri ning tervise- ja tööministri 09.01.2019. a käskkirjaga nr 2 „Sotsiaalkaitseministri ning tervise- ja tööministri 20.07.2017 käskkirja nr 84 ja 22.11.2017 käskkirja nr 110 muutmine“).
52. Välisministeeriumi ministri 14.09.2017. a käskkiri nr 183 „Riigihanke korraldamise ja hankelepingu sõlmimise kord“.

EL-i ja rahvusvahelised õigusaktid

53. Euroopa Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2019/1827; 30. oktoober 2019, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/23/EL seoses kontsessioonilepingute suhtes kohaldatavate piirmääradega.
54. Euroopa Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2019/1828, 30. oktoober 2019, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/24/EL seoses asjade, teenuste ja ehitustööde hankelepingute ning ideekonkursside suhtes kohaldatavate piirmääradega.
55. Euroopa Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2019/1829, 30. oktoober 2019, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/25/EL seoses asjade,

teenuste ja ehitustööde hankelepingute ning ideekonkursside suhtes kohaldatavate piirmääradega.

56. Euroopa Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2019/1830, 30. oktoober 2019, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/81/EÜ seoses asjade, teenuste ja ehitustööde hankelepingute suhtes kohaldatavate piirmääradega.
57. Euroopa parlamendi ja nõukogu direktiiv 2004/17/EÜ, 31. märts 2004, millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused.
58. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2004/18/EÜ, 31. märts 2004, ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta.
59. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2007/66/EÜ, 11. detsember 2007, millega muudetakse nõukogu direktiive 89/665/EMÜ ja 92/13/EMÜ riigihankelepingute sõlmimise läbivaatamise korra tõhustamise osas.
60. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/81/EÜ, 13. juuli 2009, millega kooskõlastatakse teatavate kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas ostjate poolt sõlmitavate ehitustööde ning asjade ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise kord ja muudetakse direktiive 2004/17/EÜ ja 2004/18/EÜ.
61. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/23/EL, 26. veebruar 2014, kontsessioonilepingute sõlmimise kohta.
62. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/24/EL, 26. veebruar 2014, riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta.
63. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/25/EL, 26. veebruar 2014, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ.

Eesti kohtulahendid

64. TlnHKo 3-17-2743
65. TlnHKo 3-12-2350
66. TrtRKO 2-14-8299
67. RKHKo 3-3-1-48-99
68. RKHKo 3-3-1-69-00
69. RKHKo 3-3-1-58-06
70. RKHKo 3-3-1-51-16

Muud kohtulahendid

71. Euroopa Kohtu (EK) otsus, 25.4.1996, *komisjon vs. Belgia*, C-87/94, EU:C:1996:161
72. Euroopa Kohtu (EK) otsus, 7.12.2000, *ARGE Gewässerschutz*, C-94/99, EU:C:2000:677
73. Euroopa Kohtu (EK) otsus, 18.10.2001, *SIAC Construction*, C-19/00, EU:C:2001:553
74. Euroopa Kohtu (EK) otsus, 12.12.2002, *Universale-Bau jt*, C-470/99, EU:C:2002:746
75. Euroopa Kohtu (EK) otsus, 29.4.2004, *komisjon vs. CAS Succhi di Frutta*, C-496/99, EU:C:2004:236
76. Euroopa Kohtu (EK) otsus, 24.11.2005, *eViaggi di Maio jt*, C-331/04, EU:C:2005:718
77. Euroopa Kohtu (EK) otsus, 19.5.2009, *Assitur*, C-538/07, EU:C:2009:317
78. Euroopa Kohtu (EK) otsus, 29.3.2012, *SAG ELV Slovensko jt*, C-599/10, EU:C:2012:191
79. Euroopa Kohtu (EK) otsus, 10.10.2013, *Manova*, C-336/12, EU:C:2013:647
80. Euroopa Kohtu (EK) otsus, 6.11.2014, *Cartiera dell'Adda*, C-42/13, EU:C:2014:2345
81. Euroopa Kohtu (EK) otsus, 12.03.2015, *eVigilo*, C-538/13, EU:C:2015:166
82. Euroopa Kohtu (EK) otsus, 7.4.2016, *Partner Apelski Dariusz*, C-324/14, EU:C:2016:214
83. Euroopa Kohtu (EK) otsus, 2.6.2016, *Pippo Pizzo*, C-27/15, EU:C:2016:404
84. Euroopa Kohtu (EK) otsus, 14.12.2016, *Connexion Taxi*, C-171/15, EU:C:2016:948
85. Euroopa Kohtu (EK) otsus, 11.5.2017, *Archus ja Gama Jacek Lipik*, C-131/16, EU:C:2017:358
86. Euroopa Kohtu (EK) otsus, 12.07.2018, *VAR ja ATM*, C-14/17, EU:C:2018:568.

Muud allikad

87. Rahandusministeerium. (2014) Hankekordade analüüs: näited heast ja halvast hankepraktikast. Kättesaadav: [Hankekordade analüüs: näited hankepraktikast](#), 19. detsember 2021.
88. Rahandusministeerium. (2021) Riigihangete valdkonna 2020. a ülevaade. Kättesaadav: [Riigihangete valdkonna 2020 ülevaade](#), 08. november 2021.

89. Rahandusministeeriumi koduleht. Korduma kippuvad küsimused. Väikehange. Kättesaadav <https://www.rahandusministeerium.ee/et/kkk/1841>, 03. november 2021.
90. Riigihangete seaduse eelnõu (450 SE) seletuskiri. Kättesaadav: <https://eelnou.valitsus.ee/RHSeelnou/seletuskiri>, 29. detsember 2021.
91. Riigikontroll. (2020) Auditi „Hanketegevuse korraldus riigiasutustes“ aruanne. Kättesaadav: [Riigikontrolli audit Hanketegevuse korraldus riigiasutuses](#), 29. detsember 2021.
92. Riigikontrolli 13. detsembri 2019. a märgukirjad nr 2-1/80024/4, 2-1/80024/5, 2-1/80024/6, 2-1/80024/7, 2-1/80024/8 ja 20. detsembri 2019. a märgukiri nr 2-1/80024/9.
93. Riigi Tugiteenuste Keskuse koduleht. Euroopa Liidu välisvahendid. Kättesaadav: <https://rtk.ee/toetusfondid-ja-programmid/euroopa-liidu-valisvahendid/2021-2027-planeerimine>, 29. detsember 2021.

LISAD

Lisa 1. Tabel 1. Hankeplaanis kajastuvad hanked

Ministeeriumid	HTM	JuM	KaM	KeM	KuM	MaM	MKM	RaM	SiM	SoM	VaM
Keskne hankija		RTK	RKIK	RTK				RTK		RTK	
1 Asjad ja teenused	HTM hk p 2.1 kohaselt alates 30000	JuM hk p 4.2 kohaselt alates 30000	KaM hk p 2.5 kohaselt KaM majandushangete plaanis alla 30000 hankeid ei ole	KeM hk p 2.1 kohaselt alates 30000	KuM hk p 5.1 kohaselt alates 30000	MaM hk p 14 järeldeb, et ka alla lihthanke piirmäära jäävad hanked, st et kõik hanked alates 0,01 eurost	MKM hk § 7 lg 1 kohaselt alates 30000	RaM hk p 4.2 kohaselt alates 30000	SiM hk p 5.4 kohaselt alates 10000	SoM hk p 5.2 kohaselt alates 30000	VaM hk p 4.2 kohaselt alates 30000
2 Ehitustööd	HTM hk p 2.1 kohaselt alates 30000, sh ehitustööd.	JuM hk p 4.3 kohaselt alates 60000. JuM hk p 4.2 tekitab segadust, kuna märgib, et kõik hanked alates 30000, aga p 4.3 täpsustab, et need, mis nõuavad toiminguid RR-is, seega hankeplaanis ei ole ehitustööde hankeid 30000-59999,99	KaM hk p 2.5 kohaselt KaM majandushangete plaanis alla 30000 hankeid ei ole, KaM VA hk p 3.1 kohaselt on KaM ehitustööde hangete menetlemine alates 30000 eurost üle antud RKIK-le ja KaM VA hk p 5.15 kohaselt on RKIK hankeplaanides kõik teise asutuse vajaduseks tehtavad hanked olenemata maksumusest, sh alates 30000 eurost.	alates 60000. KeM hk p 2.1 sõnastuse ebaselgus jätab mulje, et TPIS-is on ka ehitustööde hanked alates 30000, kuid hk p 4.1 kohaselt viib RTK läbi hankeid, mis nõuavad toiminguid RR-is ehk ehitustööde puhul alates 60000 eurost, siis järelikult on hankeplaanis ehitustööd alates 60000 eurost	KuM hk p 5.1 kohaselt alates 60000	MaM hk p 14 järeldeb, et ka alla lihthanke piirmäära jäävad hanked, st et kõik hanked alates 0,01 eurost	MKM hk § 7 lg 1 kohaselt alates 60000	RaM hk p 4.4 kohaselt alates 60000. RaM hk p 4.2 tekitab segadust, kuna märgib, et kõik hanked alates 30000, aga p 4.4 täpsustab, et need, mis nõuavad toiminguid RR-is, seega hankeplaanis ei ole ehitustööde hankeid 30000-59999,99.	SiM hk p 5.4 kohaselt alates 10000	SoM hk p 5.3 kohaselt alates 60000. SoM hk p 5.2 tekitab segadust, kuna märgib, et kõik hanked alates 30000, aga p 5.3 täpsustab, et need, mis nõuavad toiminguid RR-is, seega hankeplaanis ei ole ehitustööde hankeid 30000-59999,99.	VaM hk p 4.2 kohaselt alates 60000
3 Hankeplaanis kajastuvad hanked	alates 30000	alates lihthanke piirmäärast	KaM hankeplaanis sisaldub KaM hk p 2.5 kohaselt sotsiaal- ja eriteenuste ning lihtsustatud korras tellitavate teenuste hanked alates 60000 eurost ja minikonkursid alates 30000 eurost. RKIK hankeplaanis KaM ehitustööde hanked alates 30000 eurost.	alates lihthanke piirmäärast	alates lihthanke piirmäärast, kuid KuM hk p 5.1 sätestab, et vajadusel võib hankeplaanis kajastada ka hk p 2.4 nimetatud väikehanked	kõik hanked alates 0,01 eurost	alates lihthanke piirmäärast (MKM hk § 3 lg 2 kohaselt TPIS-is kõik alla lihthanke piirmäära hanked)	alates lihthanke piirmäärast	alates 10000	alates lihthanke piirmäärast	alates lihthanke piirmäärast

Allikas: koostatud kasutatud allikate loetelus Eesti õigusaktide liigituse all nimetatud hankekordade alusel.

Lisa 2. Tabel 2. Läbipaistvus, kontrollitavus, proportsionaalsus

Ministeeriumid	HTM	JuM	KaM	KeM	KuM	MaM	MKM	RaM	SIM	SoM	VaM	
Keskne hankija		RTK	RKIK	RTK				RTK		RTK		
1	Asjade ja teenuste hanked	HTM hk p 5.1 viidatud üldpõhimõtetele ja riigihangete teostamise heale tavale, p 5.2 kohaselt läbiraakimiste pidamise võimalus.	JuM hk p 3.2 viidatud üldpõhimõtetele	KaM hk p 4.1 viidatud üldpõhimõtetele	KeM hk p 7.1 viidatud üldpõhimõtetele ja p 8.3 üldpõhimõtted eraldi väljatoodud	KuM hk p 8.1 alusel kohaldada üldpõhimõtteid nii, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus, sh aja-, raha- ja tööjõukulu. Hankedokumentide säilitamine DHS-is KuM hk p 8.2 kohaselt.	MaM hk ei ole üldpõhimõtetele viidatud, aga RHS § 3 kehtib otse	MKM hk § 4 üldpõhimõtted eraldi väljatoodud, § 6 lg 2 kohaselt hanketulemustest teavitamine kõikides menetlustes	RaM hk p 3.2 viidatud üldpõhimõtetele	SiM hk p 2.1 üldpõhimõtted eraldi väljatoodud	SoM hk p 4.1 viidatud üldpõhimõtetele	VaM hk p 2.1 viidatud üldpõhimõtetele, joonealuses viites RHS § 3 eraldi väljatoodud.
2	alla 5000 euro osaliselt reguleerimata, kehtib läbiraakimiste pidamise võimalus HTM hk p 5.2 kohaselt.	alla 5000 euro reguleerimata. JuM hk p 3.7 on välja toodud, kellel on õigus alla 5000 euro eeldatava maksumusega lepinguid allkirjastada, kuid menetlust või toiminguid, kuidas tehinguni/lepinguni jõutakse, pole hk sätestatud.	alla 5000 euro kohaldada üldpõhimõtteid selliselt, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus ning aja- ja rahakulu (KaM hk p 4.3)	alla 30000 euro hangetes KeM hk p 8.7 alusel lisada lepingu juurde DHS-i pakkumus ja muud lepingu sõlmimise aluseks olevad vajalikud dokumendid, KeM hk p 8.6 kohaselt lisada kirjalik seletuskiri, mille eesmärk on anda infot RHS § 3 nõuete täitmise kohta	alla 5000 euro võib küsida pakkumusi suuliselt või võrrelda avalikult kättesaadava info alusel (KuM hk p 8.3.2), selgitus hanketulemuste ja hindamise kohta DHSi lepingu või arve juurde. Kui võetakse e- kirja teel, siis säilitatakse kõik hankedok DHS-is (KuM hk p 8.2).	alla 30000 euro hangetes pakkumuse esitamise ettepanek, pakkumused, hanketulemuste kokkuvõtte, hankija osakjuh nõustumus edukale pakkumusele registreerida DHS-is (MaM hk p 14, 15)	alla 15000 euro võib pakkumusi võtta suuliselt kohaldades üldpõhimõtteid selliselt, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus ning aja- ja rahakulu (MKM hk § 9 lg 1)	alla 5000 euro reguleerimata. RaM hk p 3.7 on välja toodud, kellel on õigus alla 5000 euro eeldatava maksumusega lepinguid allkirjastada, kuidas tehinguni/lepinguni jõutakse, pole hk sätestatud.	alla 30000 euro mõistlikkuse printsiibist lähtudes SiM hk p 7.6 kohaselt kõik hankedok kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ja säilitatakse DHS-is, sh hinnapäring, pakkumused, selgituste küsimised, vastused neile, teade pakkujatele eduka pakkumuse väljalimise kohta koos põhjendusega (SIM hk p 7.4)	alla 5000 euro reguleerimata	alla 5000 euro VaM hk p 2.3 võib eeldada, et hankemenetlus toimub kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, sest pakkumused ja selgitus hanketulemuste kohta tuleb lisada lepingu juurde DHSi (VaM hk p 2.15).	
3	10000-29999,99 eurot HTM hk p 5.4 viitab pakkumuste võtmisele (DHSi arve/lepingu juurde selgitus hanketulemuste kohta), eeldatavasti kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, sest p 5.5 käsitletud strktoetuste vah ja nende kaasfin korral võib hangetes 5000-10000 eurose maksumuse korral võtta pakkumusi suuliselt, oluline on fikseerida, kuidas järgiti RH üldpõhimõtteid ja kirjalik selgitus (kontrollijalg) hanketulemuste kohta.	5000-29999,99 eurot JuM hk p 3.3 kohaselt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ettepanek ja pakkumused, registreerida DHS-is, lisada selgitus hindamise osas.	5000-29999,99 eurot ettepanek ja pakkumused kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, DHSi lepingu või tellimiskirja juurde hinnapäring, pakkumused, selgitus hanketulemuste kohta (KaM hk p 4.4 alap)		5000-29999,99 eurot hinnapäring ja pakkumused soovituslikult kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis (KuM hk p 8.3.1), selgitus hanketulemuste ja hindamise kohta DHSi lepingu või arve juurde. E- kirja teel toimunud hankemenetluses säilitatakse kõik hankedok DHS-is (KuM hk p 8.2).		15000-29999,99 eurot hankeprotsess dokumenteeritakse ja säilitatakse DHS-is, kuhu registreeritakse pakkumused, memo hanketulemuste kohta (MKM hk § 8 lg 2 p 3)	5000-29999,99 eurot kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ettepanek pakkumuse esitamiseks (hinnapäringumallid), DHSi lepingu juurde pakkumused ja memo hanketulemuste ja hindamise kohta (RaM hk p 3.3 alap), lepingu sõlmimisest teavitus pakkujatele (RaM hk p 3.10).		kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ja säilitatakse DHS-is, sh hinnapäring, pakkumused, selgituste küsimised, vastused neile, teade pakkujatele eduka pakkumuse väljalimise kohta koos põhjendusega (SIM hk p 7.4)	5000-29999,99 eurot hangetes pakkumuse esitamise ettepanek kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, pakkumused ja hanketulemused memona lisada DHS-i lepingu juurde (SoM hk p 4.2 alap), kui memo on saanud kooskõlastuse, siis edastada hanketulemuste pakkujatele suuliselt lepingute puhul tehingutes alla 20000 euro (SoM hk p 4.5).	5000-29999,99 eurot VaM hk p 2.4 võib eeldada, et hankemenetlus toimub kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, sest pakkumused ja selgitus hanketulemuste kohta tuleb lisada lepingu juurde DHSi (VaM hk p 2.15). Ettepanek, pakkumused, tagada infovahetus pakkuja ja hankija vahel (VaM hk p 2.4).

	Ministeeriumid	HTM	JuM	KaM	KeM	KuM	MaM	MKM	RaM	SIM	SoM	VaM
4	Ehitustööde hanked	HTM hk p 5.1 viidatud üldpõhimõtetele ja riigihangete teostamise heale tavale, p 5.2 kohaselt läbirääkimiste pidamise võimalus.	JuM hk p 3.2 viidatud üldpõhimõtetele	KaM hk p 4.1, KaM VA hk p 11.1 viidatud üldpõhimõtetele	KeM hk p 8.3 üldpõhimõtted eraldi väljatoodud	KuM hk p 8.1 alusel kohaldada üldpõhimõtteid nii, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus, sh aja-, raha- ja tööjõukulu. Hankedokumentide säilitamine DHS-is KuM hk p 8.2 kohaselt.	MaM hk ei ole üldpõhimõtetele viidatud, aga RHS § 3 kehtib otse	MKM hk § 4 üldpõhimõtted eraldi väljatoodud, § 6 lg 2 kohaselt hanketulemustest teavitamine kõikides menetlustes	RaM hk p 3.2 viidatud üldpõhimõtetele	SiM hk p 2.1 üldpõhimõtted eraldi väljatoodud		VaM hk p 2.1 viidatud üldpõhimõtetele, joonealuses viites RHS § 3 eraldi väljatoodud RHS § 3
5		alla 5000 euro osaliselt reguleerimata, kehtib läbirääkimiste pidamise võimalus HTM hk p 5.2 kohaselt.	alla 5000 euro reguleerimata. JuM hk p 3.7 on välja toodud, kellel on õigus alla 5000 euro eeldatava maksumusega lepinguid allkirjastada, kuid menetlust või toiminguid, kuidas tehinguni/lepinguni jõutakse, pole hk sätestatud.	alla 5000 euro kohaldada üldpõhimõtteid sellisel, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus ning aja- ja rahakulu (KaM hk p 4.3)		alla 5000 euro võib küsida pakkumusi suuliselt või võrrelda avalikult kättesaadava info alusel (KuM hk p 8.3.2), selgitus hanketulemuste ja hindamise kohta DHSi lepingu või arve juurde. Kui võetakse e-kirja teel, siis säilitatakse kõik hankedok DHS-is (KuM hk p 8.2).		alla 15000 euro võib pakkumusi võtta suuliselt kohaldades üldpõhimõtteid sellisel, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus ning aja- ja rahakulu (MKM hk § 9 lg 1)	alla 5000 euro reguleerimata. RaM hk p 3.7 on välja toodud, kellel on õigus alla 5000 euro eeldatava maksumusega lepinguid allkirjastada, kuid menetlust või toiminguid, kuidas tehinguni/lepinguni jõutakse, pole hk sätestatud.		alla 5000 euro VaM hk p 2.3 võib eeldada, et hankemenetlus toimub kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, sest pakkumused ja selgitus hanketulemuste kohta tuleb lisada lepingu juurde DHSi (VaM hk p 2.15).	
6		10000-29999,99 eurot HTM hk p 5.4 viitab pakkumuste võtmisele (DHSi arve/lepingu juurde selgitus hanketulemuste kohta), eeldatavasti kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, sest p 5.5 käsitletud strktoetuste vah ja nende kaasin korral võib hangetes 5000-10000 eurose maksumuse korral võtta pakkumusi suuliselt, oluline on fikseerida, kuidas järgiti RH üldpõhimõtteid ja kirjalik selgitus (kontrollijalg) hanketulemuste kohta.	5000-59999,99 eurot JuM hk p 3.3 kohaselt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ettepanek ja pakkumused, registreerida DHS-is, lisada selgitus hindamise osas.	5000-29999,99 eurot ettepanek ja pakkumused kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, DHSi lepingu või tellimiskirja juurde hinnapäring, pakkumused, selgitus hanketulemuste kohta (KaM hk p 4.4 alap)	Ehitustööde regulatsioon on KeM hk väikestude punktist 7 välja jäänud, aga lepingute sõlmimise punktides on regulatsioon üldine, seega kehtib sh ka ehitustööde puhul. Alla 60000 euro hangetes KeM hk p 8.7 alusel lisada lepingu juurde DHS-i pakkumus ja muud lepingu sõlmimise aluseks olevad vajalikud dokumendid, KeM hk p 8.6 kohaselt lisada kirjalik seletuskiri, mille eesmärk on anda infot RHS § 3 nõuete täitmise kohta	5000-59999,99 eurot hinnapäring ja pakkumused soovituslikult kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis (KuM hk p 8.3.1), selgitus hanketulemuste ja hindamise kohta DHSi lepingu või arve juurde. E-kirja teel toimunud hankemenetluses säilitatakse kõik hankedok DHS-is (KuM hk p 8.2).	alla 60000 euro hangetes pakkumuse esitamise ettepanek, pakkumused, hanketulemuste kokkuvõtte, hankija osakjuh nõustus edukale registreerida DHS-is (MaM hk p 14, 15)	15000-59999,99 eurot hankeprotsess dokumenteeritakse ja säilitatakse DHS-is, kuhu registreeritakse pakkumused, memo hanketulemuste kohta (MKM hk § 8 lg 2 p 3)	5000-29999,99 eurot kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ettepanek pakkumuse esitamiseks (hinnapäringumallid), DHSi lepingu juurde pakkumused ja memo hanketulemuste ja hindamise kohta (RaM hk p 3.3 alap), lepingu sõlmimisest teavitus pakkujatele (RaM hk p 3.10).	alla 60000 euro mõistlikkuse printsiibist lähtudes SiM hk p 7.6 kohaselt kõik hankedok kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ja säilitatakse DHS-is, sh hinnapäring, pakkumused, selgituste küsimised, vastused neile, teade pakkujatele eduka pakkumuse väljavalimise kohta koos põhjendusega (SiM hk p 7.4)	alla 60000 euro reguleerimata, SoM hk p 2.13 defineerib, et väikeost on asjad ja teenused, mille eeldatav maksumus on alla 30000 euro. Alla lihthanke piirmäära jäävad ehitustööde hanked on väikeostu reguleerimisalast välja jäänud ja nende eeldatav maksumus on kuni 60000 eurot	5000-59999,99 eurot VaM hk p 2.4 võib eeldada, et hankemenetlus toimub kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, sest pakkumused ja selgitus hanketulemuste kohta tuleb lisada lepingu juurde DHSi (VaM hk p 2.15). Ettepanek, pakkumused, taastada infovahetus pakkuja ja hankija vahel (VaM hk p 2.4).
7		30000-59999,99 eurot osaliselt reguleerimata, kehtib läbirääkimiste pidamise võimalus HTM hk p 5.2 kohaselt.		30000-59999,99 eurot menetleb RKIK, RKIK hk p 8.17.1 alusel üldjuhul menetlus RR-is või siis vähemalt e-postiteel; p 8.17 alap kohaselt ettepanek, pakkumused, hanketulemused koos hindamisega säilitatakse DHS-is; teavitus pakkujatele hanketulemuste kohta koos põhjendusega (p 8.17.5).					30000-59999,99 eurot kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis hinnapäring hindamiskriteeriumide ja tehnilise kirjeldusega (RaM p 3.6), DHSi lepingu juurde pakkumused ja memo hanketulemuste ja hindamise kohta (RaM hk p 3.3 alap), lepingu sõlmimisest teavitus pakkujatele (RaM hk p 3.10).			

Allikas: koostatud kasutatud allikate loetelus Eesti õigusaktide liigituse all nimetatud hankekordade alusel.

Lisa 3. Tabel 3. Võrdne kohtlemine

	Ministeeriumid	HTM	JuM	KaM	KeM	KuM	MaM	MKM	RaM	SiM	SoM	VaM
	Keskne hankija		RTK	RKIK	RTK				RTK		RTK	
1	Asjade ja teenuste hanked	HTM hk p 5.1 viidatud üldpõhimõtetele ja riigihangete teostamise heale tavale, p 5.2 kohaselt läbirääkimiste pidamise võimalus.	JuM hk p 3.2 viidatud üldpõhimõtetele	KaM hk p 4.1 viidatud üldpõhimõtetele	KeM hk p 7.1 viidatud üldpõhimõtetele ja p 8.3 viidatud eraldi väljatoodud	KuM hk p 8.1 alusel kohaldada üldpõhimõtteid nii, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus, sh aja- ja raha- ja tööjõukulu	MaM hk ei ole üldpõhimõtetele viidatud, aga RHS § 3 kehtib otse	MKM hk § 4 üldpõhimõtteid eraldi väljatoodud, § 6 lg 2 kohaselt hanketulemustest teavitamine kõikides menetlustes	RaM hk p 3.2 viidatud üldpõhimõtetele	SiM hk p 2.1 üldpõhimõtteid eraldi väljatoodud	SoM hk p 4.1 viidatud üldpõhimõtetele	VaM hk p 2.1 viidatud üldpõhimõtetele, joonealuses viites RHS § 3 eraldi väljatoodud.
2		alla 5000 euro osaliselt reguleerimata, kehtib läbirääkimiste pidamise võimalus HTM hk p 5.2 kohaselt.	alla 5000 euro reguleerimata. JuM hk p 3.7 on välja toodud, kellel on õigus alla 5000 euro eeldatava maksumusega lepinguid allkirjastada, kuid menetlust või toiminguid, kuidas tehinguni/lepinguni jõutakse, pole hk sätestatud.	alla 5000 euro kohaldada üldpõhimõtteid selliselt, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus ning aja- ja rahakulu (KaM hk p 4.3)	reguleerimata. JuM hk p 3.7 on välja toodud, kellel on õigus alla 5000 euro eeldatava maksumusega lepinguid allkirjastada, kuid menetlust või toiminguid, kuidas tehinguni/lepinguni jõutakse, pole hk sätestatud.	alla 5000 euro hangetes KuM hk p 8.3.3 ja 8.3.4 toovad välja hindamiskriteeriumide valiku sobivaima pakkumuse leidmiseks, selgitus võetud pakkumuste ja eduka pakkumuse valiku kohta.		alla 15000 euro kohaldada üldpõhimõtteid selliselt, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus ning aja- ja rahakulu; tuleb põhjendada pakkumuse valikut (MKM hk § 9 lg 1)	alla 5000 euro reguleerimata. RaM hk p 3.7 on välja toodud, kellel on õigus alla 5000 euro eeldatava maksumusega lepinguid allkirjastada, kuid menetlust või toiminguid, kuidas tehinguni/lepinguni jõutakse, pole hk sätestatud.	alla 30000 euro hangetes SiM hk p 7.4 viidatakse hinnapäringule,	alla 5000 euro reguleerimata	alla 5000 euro hangetes pole eraldi võrdse kohtlemise meetmeid välja toodud (VaM hk p 2.3), aga pakkumused ja põhjendus eduka pakkumuse väljavalimise kohta DHS-is annavad võimaluse kontrollida võrdse kohtlemise põhimõtte täitmist (VaM hk p 2.15)
3		10000-29999,99 eurot HTM hk p 5.4 sätestab, et hankija selgitab välja eduka pakkumuse objektiivselt hinnatavad eelised. Strktoetuste vah ja nende kaasfin korral tuleb lisaks 5000-10000 eurose maksumuse korral fikseerida, kuidas järgiti RH üldpõhimõtteid, kuidas on pakkumusi võrreldud, mis on valitud pakkumuse eelised (HTM hk p 5.5).	5000-29999,99 eurot hangetel tuleb DHS-i lisada pakkumused ja välja tuua parima pakkumuse valimise kriteeriumid (JuM hk p 3.3.2)	5000-29999,99 eurot hanketes peavad pakkumuse esitamise ettepanekus olema esitatud andmed ja kindlaks määratud kriteeriumid, et tagada pakkumuste võrreldavus (KaM hk p 4.4.3), DHS-i lisada pakkumuse esitamise ettepanek, pakkumused, selgitus eduka pakkumuse valimise otsuse põhjendamiseks (KaM hk p 4.4.5)	KeM hk p 8.6 välja toodud seletuskirja koostamise nõue, mille eesmärgiks on anda informatsiooni RHS § 3 nõuete täitmise kohta, sh tuua välja võrdse kohtlemise juures tingimuste proportsionaalsus, asjakohasus, põhjendus.	5000-29999,99 eurot hangetes KuM hk p 8.3.3 ja 8.3.4 toovad välja hindamiskriteeriumide valiku sobivaima pakkumuse leidmiseks, selgitus võetud pakkumuste ja eduka pakkumuse valiku kohta.	alla 30000 euro hangetes DHS-i pakkumuse esitamise ettepanek, pakkumused, hanketulemuste kokkuvõtte parima pakkumuse valikuga (MaM hk p 14, 15)	15000-29999,99 eurot hangetes DHS-i pakkumused, koostatud memo asjakohase infoga konkreetse pakkumuse valiku kohta (MKM hk § 8 lg 2 p 3)	5000-29999,99 eurot hangetes koostatakse ostateva asja või tellitava teenuse kirjeldus, et tagada ühesugustel alustel pakkumuste küsimine (RaM hk p 3.3.1), koostatakse memo, milles antakse ülevaade parima pakkumuse valimise hinnapäringu tulemustest võimalusel koos võrdlustabeliga (RaM hk p 3.3.3). Teiste pakkujate teavitamine lepingu sõlmimisest pärast hanketulemustest teavitamist (RaM hk p 3.10).	pakkumustele ja hankija antud vastustele, pakkujatele saadetud teatele eduka pakkumuse väljavalimise otsusest koos valiku põhjendusega, mis kõik aitavad tagada pakkujate võrdset kohtlemist.	5000-29999,99 eurot hangetes pakkumused ja parima pakkumuse valimise kriteeriumid DHS-i, koostada memo, mis sisaldab lepingu sõlmimise vajaduse põhjendust, eseme infot, vajadusel hinnavõrdlustabelit (SoM hk p 4.2 alap), pakkujate teavitamine hanketulemustest suuliste lepingute korral tehingutes alla 20000 euro (SoM hk p 4.5)	5000-29999,99 eurot hangetes nõue, et pakkumused peavad olema võrreldavad, st pakkujad peavad olema üheselt aru saanud, mida soovitakse osta, pakkujaid tuleb kohelda võrdse, tagada infovahetus pakkujate ja hankija vahel (VaM hk p 2.4), pakkumused ja põhjendus eduka pakkumuse väljavalimise kohta DHS-is (VaM hk p 2.15).

	Ministeeriumid	HTM	JuM	KaM	KeM	KuM	MaM	MKM	RaM	SIM	SoM	VaM
4	Ehitustööde hanked	HTM hk p 5.1 viidatud üldpõhimõtetele ja riigihangete teostamise heale tavale, p 5.2 kohaselt läbirääkimiste pidamise võimalus.	JuM hk p 3.2 viidatud üldpõhimõtetele	KaM hk p 4.1, KaM VA hk p11.1 viidatud üldpõhimõtetele	KeM hk p 8.3 üldpõhimõtted eraldi väljatoodud	KuM hk p 8.1 alusel kohaldada üldpõhimõtteid nii, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus, sh aja-, raha- ja tööjõukulu	MaM hk ei ole üldpõhimõtetele viidatud, aga RHS § 3 kehtib otse	MKM hk § 4 üldpõhimõtted eraldi väljatoodud, § 6 lg 2 kohaselt hanketulemustest teavitamine kõikides menetlustes	RaM hk p 3.2 viidatud üldpõhimõtetele	SIM hk p 2.1 üldpõhimõtted eraldi väljatoodud		VaM hk p 2.1 viidatud üldpõhimõtetele, joonealusel viites RHS § 3 eraldi väljatoodud
5		alla 5000 euro osaliselt reguleerimata, kehtib läbirääkimiste pidamise võimalus HTM hk p 5.2 kohaselt.	alla 5000 euro reguleerimata. JuM hk p 3.7 on välja toodud, kellel on õigus alla 5000 euro eeldatava maksumusega lepinguid allkirjastada, kuid menetlust või toiminguid, kuidas tehinguni/lepinguni jõutakse, pole hk sätestatud.	alla 5000 euro kohaldada üldpõhimõtteid selliselt, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus ning aja- ja rahakulu (KaM hk p 4.3)		alla 5000 euro hangetes KuM hk p 8.3.3 ja 8.3.4 toovad välja hindamiskriteeriumide valiku sobivama pakkumuse leidmiseks, selgitus võetud pakkumuste ja eduka pakkumuse valiku kohta.		alla 15000 euro kohaldada üldpõhimõtteid selliselt, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus ning aja- ja rahakulu; tuleb põhjendada pakkumuse valikut (MKM hk § 9 lg 1)	alla 5000 euro reguleerimata. RaM hk p 3.7 on välja toodud, kellel on õigus alla 5000 euro eeldatava maksumusega lepinguid allkirjastada, kuid menetlust või toiminguid, kuidas tehinguni/lepinguni jõutakse, pole hk sätestatud.		alla 5000 euro hangetes pole eraldi võrdse kohtlemise meetmeid välja toodud (VaM hk p 2.3), aga pakkumused ja põhjendus eduka pakkumuse väljavalmimise kohta DHS-is annavad võimaluse kontrollida võrdse kohtlemise põhimõtte täitmist (VaM hk p 2.15)	
6		10000-29999,99 eurot HTM hk p 5.4 sätestab, et hankija selgitab välja eduka pakkumuse objektiivselt hinnatavad eelised. Strktoetuste vah ja nende kaasfin korral tuleb lisaks 5000-10000 eurose maksumuse korral fikseerida, kuidas järgiti RH üldpõhimõtteid, kuidas on pakkumusi võrreldud, mis on valitud pakkumuse eelised (HTM hk p 5.5).	5000-59999,99 eurot hangetel tuleb DHS-i lisada pakkumused ja välja tuua parima pakkumuse valimise kriteeriumid (JuM hk p 3.3.2)	5000-29999,99 eurot hanketes peavad pakkumuse esitamise ettepanekus olema esitatud andmed ja kindlaks määratud kriteeriumid, et tagada pakkumuste võrreldavus (KaM hk p 4.4.3), DHS-i lisada pakkumuse esitamise ettepanek, pakkumused, selgitus eduka pakkumuse valimise otsuse põhjendamiseks (KaM hk p 4.4.5)	Ehitustööde regulatsioon on KeM hk väikeostude punktist 7 välja jäänud, aga lepingute sõlmimise punktides on regulatsioon üldine, seega kehtib sh ka ehitustööde puhul, alla 60000 euro hangetes välja toodud seletuskirja koostamise nõue, mille eesmärgiks on anda informatsiooni RHS § 3 nõuete täitmise kohta, sh tuua välja võrdse kohtlemise juures tingimuste	5000-59999,99 eurot hangetes KuM hk p 8.3.3 ja 8.3.4 toovad välja hindamiskriteeriumide valiku sobivama pakkumuse leidmiseks, selgitus võetud pakkumuste ja eduka pakkumuse valiku kohta.	alla 60000 euro hangetes DHS-i pakkumuse esitamise ettepanek, pakkumused, hanketulemuste kokkuvõtte parima pakkumuse valikuga (MaM hk p 14, 15)	5000-29999,99 eurot hangetes DHS-i pakkumused, koostatud memo asjakohase infoga konkreetse pakkumuse valiku kohta (MKM hk § 8 lg 2 p 3)	alla 60000 euro hangetes SIM hk p 7.4 viidatakse hinnapäringule, pakkumustele, hanke kohta esitatud küsimustele ja hankija antud vastustele, pakkujatele saadetud teatele eduka pakkumuse väljavalmimise otsusest koos valiku põhjendusega, mis kõik aitavad tagada pakkujate võrdset kohtlemist.	alla 60000 reguleerimata, SoM hk p 2.13 defineerib, et väikeost on asjad ja teenused, mille eeldatav maksumus on alla 30000 euro. Alla lihthanke piirmäära jäävad ehitustööde hanked on väikeostu reguleerimisalast välja jäänud ja nende eeldatav maksumus on kuni 60000 eurot	5000-59999,99 eurot hangetes nõue, et pakkumused peavad olema võrreldavad, st pakkujad peavad olema üheselt aru saanud, mida hankija soovib, pakkujaid tuleb kohelda võrdset, tagada infovahetus pakkujate ja hankija vahel (VaM hk p 2.4), pakkumused ja põhjendus eduka pakkumuse väljavalmimise kohta DHS-is (VaM hk p 2.15).	
7		30000-59999,99 eurot osaliselt reguleerimata, kehtib läbirääkimiste pidamise võimalus HTM hk p 5.2 kohaselt.		30000-59999,99 eurot menetleb RKIK, KaM VA hk p 11.4.4, 11.4.5 ja RKIK hk p 8.17.3, 8.17.4 alusel peab pakkumuse esitamise ettepanekus selgelt nähtuma hanke ese, pakkumuse hindamiskriteeriumid, muud võrreldavate pakkumuste saamiseks vajalikud tingimused; teavitada pakkujaid eduka pakkumuse valimisest ja eelistest võrreldes teiste pakkumustega (RKIK hk p 8.17.5)	proportsionaalsus, asjakohasus, põhjendatus.				30000-59999,99 eurot tellitava ehitustöö hanke dokumentatsioon, sh tehniline kirjeldus, parima pakkumuse valimise hindamiskriteeriumid, hanke tulemused (RaM hk p 3.6). Teiste pakkujate teavitamine lepingu sõlmimisest pärast hankelepingu allkirjastamist (RaM hk p 3.10).			

Allikas: koostatud kasutatud allikate loetelus Eesti õigusaktide liigituse all nimetatud hankekordade alusel.

Lisa 4. Tabel 4. Konkurents

	Ministeeriumid	HTM	JuM	KaM	KeM	KuM	MaM	MKM	RaM	SiM	SoM	VaM
	Keskne hankija		RTK	RKIK	RTK				RTK		RTK	
1	Asjade ja teenuste hanked	HTM hk p 5.1 viidatud üldpõhimõtetele ja riigihangete teostamise heale tavale, p 5.2 kohaselt läbirääkimiste pidamise võimalus.	JuM hk p 3.2 viidatud üldpõhimõtetele	KaM hk p 4.1 viidatud üldpõhimõtetele	KeM hk p 7.1 viidatud üldpõhimõtetele ja p 8.3 üldpõhimõtted eraldi väljatoodud	KuM hk p 8.1 alusel kohaldada üldpõhimõtteid nii, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus, sh aja-, raha- ja tööjõukulu	MaM hk ei ole üldpõhimõtetele viidatud, aga RHS § 3 kehtib otse	MKM hk § 4 üldpõhimõtted eraldi väljatoodud	RaM hk p 3.2 viidatud üldpõhimõtetele	SiM hk p 2.1 üldpõhimõtted eraldi väljatoodud	SoM hk p 4.1 viidatud üldpõhimõtetele	VaM hk p 2.1 viidatud üldpõhimõtetele, joonealus viites RHS § 3 eraldi väljatoodud.
2		alla 5000 euro kehtib läbirääkimiste pidamise võimalus HTM hk p 5.2 kohaselt.	alla 5000 euro reguleerimata. JuM hk p 3.7 on välja toodud, kellel on õigus alla 5000 euro eeldatava maksumusega lepinguid allkirjastada, kuid menetlust või toiminguid, kuidas tehinguni/lepinguni jõutakse, pole hk sätestatud.	alla 5000 euro kohaldada üldpõhimõtteid sellisel, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus ning aja- ja rahakulu (KaM hk p 4.3)		alla 5000 euro võrreldavate pakkumuste võtmine soovituslik, täpsustatud, et võrrelda avalikult (KuM hk p 8.3.2)		alla 15000 euro kohaldada üldpõhimõtteid sellisel, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus ning aja- ja rahakulu; valiku tegemisel lähtuma turuhinnale vastavast hinnatasemest (MKM hk § 9 lg 1)	alla 5000 euro reguleerimata. RaM hk p 3.7 on välja toodud, kellel on õigus alla 5000 euro eeldatava maksumusega lepinguid allkirjastada, kuid menetlust või toiminguid, kuidas tehinguni/lepinguni jõutakse, pole hk sätestatud.		alla 5000 euro reguleerimata	alla 5000 euro tagada tehingu maksumuse vastavust turuhinnale, vajadusel võetakse kolm pakkumust (VaM hk p 2.3)
3		10000-29999,99 eurot HTM hk p 5.4 viitab mitme pakkumuse võtmisele; põhjendus, kui ettepanek on tehtud ainult ühele pakkujale. Strktoetuste vah ja nende kaasfin korral tuleb lisaks 5000-10000 eurose maksumuse korral fikseerida, kuidas järgiti RH üldpõhimõtteid, võtta võrreldavad pakkumused või põhjendus, kui pakkumus võetud ainult ühelt pakkujalt (HTM hk p 5.5).	5000-29999,99 eurot võimaluse korral küsida vähemalt 3 pakkujalt, põhjendus pakkumuste mittevõtmise kohta (JuM hk p 3.3)	5000-29999,99 eurot tuleb ära kasutada olemasolevat konkurentsi, ettepanek vähemalt 3-le pakkujale, kui pakkumusi oli vähem kui 3, siis põhjendus pakkumuste vähesuse kohta (KaM hk p 4.4)	alla 30000 euro tagades võimaluse korral konkurentsi mitme pakkumuse võrdlemise teel (KeM hk p 8.3)	5000-29999,99 eurot konkurentsi korral, halduskoormust, otstarbekust ja võimalust arvestades küsida vähemalt 3 pakkumust (KuM hk p 8.3.1)	alla 30000 euro turukonkurentsi korral võistlevad pakkumused, hanketulemuste kokkuvõttes lisada põhjendatud selgitus, kui ei saada hinnapäringule piisaval hulgal vastuseid/pakkumusi (MaM hk p 14)	15000-29999,99 eurot konkurentsi olemasolu korral tuleb esitada pakkumuse esitamise ettepanek vähemalt 3-le pakkujale, põhjendus miks erinevaid pakkumusi ei võetud (MKM hk § 8 lg 2)	5000-29999,99 eurot võimaluse korral küsida vähemalt 3 pakkujalt, võrdlevate pakkumuste puudumise kohta põhjendus (RaM hk p 3.3)	alla 30000 euro pole eraldi väljatoodud konkurentsi tagamise meetmeid, kuid SiM hk p 7.4 võib järeldada mitme pakkumuse võtmise kohustust, kuna sõnastuses mitmus	5000-29999,99 eurot võimaluse korral küsida vähemalt 3 pakkujalt, põhjendus pakkumuste mittevõtmise kohta (SoM hk p 4.2)	5000-29999,99 eurot konkurentsi olemasolu korral teha ettepanek vähemalt 3-le pakkujale, ei kehti, kui pakkumuste võtmata jätmise on objektiivselt põhjendatud (VaM hk p 2.4)

	Ministeeriumid	HTM	JuM	KaM	KeM	KuM	MaM	MKM	RaM	SIM	SoM	VaM
4	Ehitustööde hanked	HTM hk p 5.1 viidatud üldpõhimõtetele ja riigihangete teostamise heale tavale, p 5.2 kohaselt läbirääkimiste pidamise võimalus.	JuM hk p 3.2 viidatud üldpõhimõtetele	KaM hk p 4.1, KaM VA hk p 11.1 viidatud üldpõhimõtetele	KeM hk p 8.3 üldpõhimõtted eraldi väljatoodud	KuM hk p 8.1 alusel kohaldada üldpõhimõtteid nii, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus, sh aja-, raha- ja tööjõukulu	MaM hk ei ole üldpõhimõtetele viidatud, aga RHS § 3 kehtib otse	MKM hk § 4 üldpõhimõtted eraldi väljatoodud	RaM hk p 3.2 viidatud üldpõhimõtetele	SIM hk p 2.1 üldpõhimõtted eraldi väljatoodud		VaM hk p 2.1 viidatud üldpõhimõtetele, joonealuses viites RHS § 3 eraldi väljatoodud RHS § 3
5		alla 5000 euro kehtib läbirääkimiste pidamise võimalus HTM hk p 5.2 kohaselt.	alla 5000 euro reguleerimata. JuM hk p 3.7 on välja toodud, kellel on õigus alla 5000 euro eeldatava maksumusega lepinguid allkirjastada, kuid menetlust või toiminguid, kuidas tehinguni/lepinguni jõutakse, pole hk sätestatud.	alla 5000 euro kohaldada üldpõhimõtteid selliselt, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus ning aja- ja rahakulu (KaM hk p 4.3)		alla 5000 euro võrreldavate soovituslik (KuM hk p 8.3.2)		alla 15000 euro kohaldada üldpõhimõtteid selliselt, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus ning aja- ja rahakulu; valiku tegemisel lähtuma turuhinnale vastavast hinnatasemest (MKM hk § 9 lg 1)	alla 5000 euro reguleerimata. RaM hk p 3.7 on välja toodud, kellel on õigus alla 5000 euro eeldatava maksumusega lepinguid allkirjastada, kuid menetlust või toiminguid, kuidas tehinguni/lepinguni jõutakse, pole hk sätestatud.		alla 60000 reguleerimata, SoM hk p 2.13 defineerib, et väikeost on asjad ja teenused, mille eeldatav maksumus on alla 30000 euro. Alla lihthanke piirmäära jäävad ehitustööde hanked on väikeostu reguleerimisalast välja jäänud ja nende eeldatav maksumus on kuni 60000 eurot	alla 5000 euro tagada tehingu maksumuse vastavus turuhinnale, vajadusel võetakse kolm pakumust (VaM hk p 2.3)
6		10000-29999,99 eurot HTM hk p 5.4 viitab mitme pakumuse võtmisele; põhjendus, kui ettepanek on tehtud ainult ühele pakkujale. Strktoetuste vah ja nende kaasin korral tuleb lisaks 5000-10000 eurose maksumuse korral fikseerida, kuidas järgiti RH üldpõhimõtteid, võtta võrreldavad pakumused või põhjendus, kui pakumust võetud ainult ühelt pakkujalt (HTM hk p 5.5).	5000-59999,99 eurot võimaluse korral küsida vähemalt 3 pakkujalt, põhjendus pakumuste mittevõtmise kohta (JuM hk p 3.3)	5000-29999,99 eurot tuleb ära kasutada olemasolevat konkurentsi, ettepanek vähemalt 3-le pakkujale, kui pakumusi oli vähem kui 3, siis põhjendus pakumuste vähesuse kohta (KaM hk p 4.4)	Ehitustööde regulatsioon on KeM hk väikeostude punktist 7 välja jäänud, aga lepingute sõlmimise punktides on regulatsioon üldine, seega kehtib sh ka ehitustööde puhul, alla 60000 euro tagades võimaluse korral konkurentsi mitme pakumuse võrdlemise teel (KeM hk p 8.3)		alla 60000 euro turukonkurentsi korral võistlevad pakumused, hanketulemuste kokkuvõttes lisada põhjendatud selgitus, kui ei saada hinnapäringute piisaval hulgal vastuseid/pakumusi (MaM hk p 14)	15000-59999,99 eurot konkurentsi olemasolu korral tuleb esitada pakumuse esitamise ettepanek vähemalt 3-le pakkujale, põhjendus miks erinevaid pakumusi ei võetud (MKM hk § 8 lg 2)	5000-29999,99 eurot võimaluse korral küsida vähemalt 3 pakkujalt, võrdlevate pakumuste puudumise kohta põhjendus (RaM hk p 3.3)	alla 60000 euro pole eraldi väljatoodud konkurentsi tagamise meetmeid, kuid SIM hk p 7.4 võib järeldada mitme pakumuse võtmise kohustust, kuna sõnastuses mitmus		5000-59999,99 eurot konkurentsi olemasolu korral teha ettepanek vähemalt 3-le pakkujale, ei kehti, kui pakumuste võtmata jätmise on objektiivselt põhjendatud (VaM hk p 2.4)
7		30000-59999,99 eurot kehtib läbirääkimiste pidamise võimalus HTM hk p 5.2 kohaselt.		30000-59999,99 eurot menetleb RKIK, RKIK hk p 8.17.1 alusel üldjuhul menetlus RR-is või siis vähemalt e-postiteel; KaM VA hk p 11.4 ja RKIK hk p 8.17 alusel ettepanek vähemalt 3-le pakkujale, kui pakumusi küsiti vähem kui 3-lt, siis põhjendus selle kohta.					30000-59999,99 eurot hangetes RaM hk p 3.6 viitab sõnastuses mitmusele, seega pakumustele, mida omavahel võrrelda ja mille seast hindamiskriteeriumide alusel parim pakumust valida			

Allikas: koostatud kasutatud allikate loetelus Eesti õigusaktide liigituse all nimetatud hankekordade alusel.

Lisa 5. Tabel 5. Huvide konflikt

Ministeeriumid

1	HTM	HTM hk-s reguleerib järelevalvet ja vastutust p 11 alap 11.1-11.5. HTM hk p 11.1 - Kõik riigihangete ettevalmistamise, läbiviimisega või lepingute täitmisega seotud isikud peavad vältima huvide konflikti, järgima oma asutuse sisekorda ja juhiseid korruptsiooni ennetamiseks. HTM hk p 11.5 - Kõik riigihangete dokumentidega kokku puutuvad isikud on kohustatud hoidma pakkujate ärisaladust ning muud konfidentsiaalset infot. HTM hk p 8.5 kohaselt tuleb sõltumatuse kinnitus esitada hankesse kaasatud asutusevälisel eksperdil.
2	JuM	JuM hk p 2.1 on huvide konflikt mõistena eraldi väljatoodud. Veel reguleerivad teemat JuM hk p-d 6.1-6.3. JuM hk p 6.1 - KVS-st tulenevad toimingupiirangud kohalduvad muuhulgas lepingu sõlmimist korraldavale teenistujale, otsustusõiguslikule isikule, lähteülesande esitamise eest vastutavale teenistujale ja lepingu täitmise eest vastutavale isikule; korruptsioonivastase meetmete ja teavitamiskohustuse kord on sätestatud täpsemalt ministeeriumi sisekorra reeglites. JuM hk p 6.2 on sätestatud teavitamis- ja taandamiskohustus, teavitada vahetut juhti; huvide konfliktist teavitamiseks on asutusel õigus kehtestada eraldi asutusesisene kord. JuM hk p 6.3 kohaselt esitab riigihanke menetlemisel osalev isik ministeeriumi nõudmisel kinnituse huvide konflikti puudumise kohta.
3	KaM	KaM VA hk p 17.1 kohaselt tuleb asutusesiseses hankekorras mh sätestada huvide konflikti ennetamise meetmed. Lisaks on KaM VA hk p 1.3 välja toodud, et KaM ja sh RKIK rakendavad võimalusel igakordset sõltumatuse kinnitamist bürokraatiat mittesuurendaval viisil. KaM hk reguleerivad teemat p-d 1.5-1.7. KaM hk p 1.5 toob välja huvide konflikti mõiste ja nõude, et hankesse ei tohi olla kaasatud isik, kellel võib olla huvide konflikt. KaM hk p 1.7 kohaselt kohustuvad riigihanke ettevalmistamise ja korraldamisse kaasatud isikud, sh hankelepingu täitmise eest vastutav isik, vältima huvide konflikti, mitte avaldama pakkuja ärisaladust ning muud konfidentsiaalset infot. KaM hk p 1.7.4 sätestab teavitamis- ja taandamiskohustuse, teavitada hanke eest vastutavat isikut või kantslerit. RKIK hk reguleerib põhjalikult huvide konflikti ning kingituste ja soodustuste vastuvõtmist p-des 15.1-15.14. Välja on toodud huvide konflikti mõiste, näited otsestest ja peidetud ohtudest. RKIK hk p 15.5 sätestab, et kõik isikud, kes on kaasatud hanke ettevalmistamisesse, korraldamisse ja hilisemasse lepingu täitmisesse peavad kinnitama huvide konflikti puudumist. Teavitamis- ja taandamiskohustust ei ole täpsemalt väljatoodud, kuid seda eeldab RKIK hk p 15.10. RKIK hk p 15.11 toob välja, et soodustuste ja kingituste vastuvõtmist tuleb vältida, kui see seab isiku erapooletuse kasvõi näiliselt kahtluse alla. Hinnangu kingi eesmärgile peab andma töötaja ise ja kui ta otsustab vastuvõtmise kasuks, siis tuleb sellest teavitada vahetut juhti ja auditijuhti e-kirja teel (RKIK hk p-d 15.13, 15.14).
4	KeM	KeM hk reguleerivad huvide konflikti p-d 9.1-9.6. KeM hk p 9.1 - Riigihanke menetlusprotsessis osalevatel isikutel (dokumentide koostajad, kooskõlastajad, kinnitajad) tuleb vältida huvide konflikti ja järgida KVS § 11 (tegevus- ja toimingupiirangud) sätestatud nõudeid. KeM hk p 9.3, 9.5 - sätestavad teavitamis- ja taandamiskohustuse, teavitada vahetut juhti, üldosakonna juristi. KeM hk p 9.4 - Teenistuja peab järgima ametiisikute eetilise käitumise ja korruptsiooniohtlikes olukordades käitumise juhust. KeM hk p 9.6 - ministeeriumi nõudmisel esitab hanke menetlemisel osalev teenistuja allkirjastatud kinnituse huvide konflikti puudumise kohta.

5	KuM	KuM hk p-s 3.1 on huvide konflikt mõistena eraldi väljatoodud. Veel reguleerivad teemat KuM hk p-d 3.2-3.5. KuM hk p 3.3 - Riigihanke ettevalmistamise ja korraldamise kaasatud isikud, sh hanke eest vastutav isik, hankelepingu täitmise eest vastutav isik, kohustuvad vältima huvide konflikti, mitte avaldama pakkuja ärisaladust ning muud konfidentsiaalset infot. KuM hk p 3.3.4 sätestab teavitamis- ja taandamiskohustuse, teavitada kantslerit. Isik, kes ei ole ministeeriumi töötaja või teenistuja esitab kantsleri nõudel deklaratsiooni huvide konflikti puudumise kohta (KuM hk p 3.3.5). Kui huvide konflikti pole võimalik muude vahenditega vältida, siis taandatakse vastav isik hankeprotsessist (KuM hk p 3.4). Lisaks väljatoodule tuleb lähtuda ka muudes asutusesisestes dokumentides määratletud huvide konflikti meetmetest (KuM hk p 3.5).
6	MaM	MaM hankekorras ei ole eraldi huvide konflikti ennetamise, tuvastamise, kõrvaldamise meetmeid välja toodud, aga meetmed on kindlaks määratud muus organisatsioonisiseses dokumendis. MaM on loonud ja kehtestanud korruptsiooni ennetamise korra (ministri 30.09.2021. a käskkiri nr 120), mis kehtib kogu valitsemisalas. Korras käsitletakse taandamiskohustust ja teavitamiskohustust, teavitada osakonnajuhatajat, asutuse juhtkonna liiget või korruptsiooni ennetamist koordineerivat isikut.
7	MKM	MKM hk § 5 lg 4 kohaselt tuleb hankega seotud isikul alates 15000 eurot eeldatava maksumusega hangetes allkirjastada sõltumatus deklaratsioon huvide konflikti puudumise kohta. Nimetatud nõude täidab ära ka hankelepingu kooskõlastamis-, allkirjastamismärke DHS-is ning kui hankega seotud isik ei osalenud lepingu kooskõlastamisel, siis tuleb isikul allkirjastada sõltumatus deklaratsioon (MKM § 8 lg 3).
8	RaM	RaM hk p 6 alap-des 6.1-6.3 on kehtestatud huvide konflikti- ja korruptsioonivastased meetmed ning teenistuja teavitamiskohustus. Toimingupiirangud kohalduvad sh lepingu sõlmimist ja täitmist korraldavale teenistujale, kantslerile, hanke eest vastutavale isikule, täpsemini sätestatud meetmed on kajastatud RaM sisekorraeskirjas (RaM hk p 6.1). Teavitamis- ja taandamiskohustus tuleneb RaM hk p 6.2 - teavitada vahetut juhti. RaM hk p 6.3 kohaselt esitab ministeeriumi nõudmisel hanke menetlemisel osalev teenistuja allkirjastatud kinnituse huvide konflikti puudumise kohta.
9	SiM	SiM hk reguleerib huvide konflikti p-d 2.2 - 2.5. SiM hk p 2.2 toob välja kohustuse järgida KVS sätestatud toimingupiirangud. SiM hk p 2.3 kohaselt ei tohi pakkumuste hindamisse kaasata pakkujaga seotud isikuid ja hankija nimel tegutsev isik ei tohi olla seotud ühegi pakkujaga, mis kahjustab konkurentsi või võib seda teha. SiM hk p 2.4 sätestab teavitamis- ja taandamiskohustuse, teavitada vahetut juhti ning p 2.5 kohaselt kui taandamine ei ole võimalik, siis tuleb välistada igasugusest seotusest tulenev eelis. SiM hk p 4.2 kohaselt saab eksperdi kaasata hankesse ainult sõltumatus tingimusel.
10	SoM	SoM hk p 2.1 on huvide konflikt mõistena eraldi väljatoodud. SoM hk p 7 alap-des 7.1-7.3 on kehtestatud huvide konflikti- ja korruptsioonivastased meetmed ning teenistuja teavitamiskohustus. Toimingupiirangud kohalduvad sh väikeostu korraldavale teenistujale, otsustusõiguslikule isikule, hankedokumentide koostajale, lepingu täitmise eest vastutavale isikule, täpsemini sätestatud tingimused ja kord on kajastatud SoM sisekorras (SoM hk p 7.1). Teavitamis- ja taandamiskohustus tuleneb SoM hk p 7.2 - teavitada vahetut juhti. SoM hk p 7.3 kohaselt esitab ministeeriumi nõudmisel hanke menetlemisel osalev teenistuja allkirjastatud kinnituse huvide konflikti puudumise kohta.
11	VäM	VäM hk reguleerib teemat ainult üks punkt 1.4. VäM hk p 1.4 sätestab, et hanke otsustusprotsessist ei tohi osa võtta isik, kellel on või võib olla seoses hankega konkurentsi kahjustav huvide konflikt, teavitada haldusküsimuste asekanclerit. Huvide konflikti mõiste on eraldi välja toodud

	joonealuse viitena RHS § 4 p 8. VÄM hk p 1.4 sätestab teavitamiskohustuse võimaliku huvide konflikti olukorras ja vajadusel taandamise ning kui hankesse kaastakse väline isik, siis tuleb teda käesolevast punktist teavitada.
--	---

Allikas: koostatud kasutatud allikate loetelus Eesti õigusaktide liigituse all nimetatud hankekordade alusel.

Lisa 6. Tabel 6. Säätlikkus ja otstarbekus, hinna ja kvaliteedi suhe, aeg

Ministeeriumid

1	HTM	HTM hk p 5.1 kohaselt kohustus järgida üldpõhimõtteid ja head tava. HTM hk p 5.2 kohaselt võib alla lihthanke piirmäära jäävates hangetes pidada läbirääkimisi, mis tähendab sh läbirääkimisi maksumuse osas. HTM hk p 5.4 ja 5.5 kohaselt 5000-29999,99 eurot eeldatava maksumusega hangetes kasutada turukonkurentsi korral võrreldavaid pakkumusi ja võrrelda hindu, mis aitavad tagada rahalist säästu ja otstarbekat kasutamist. Ajalist põhimõtet ei sisustata.
2	JuM	JuM hk p 3.2 on kohustus üldpõhimõtteid järgida. JuM hk p 3.3 alapunktidest saab järeldada, et üle 5000 euro eeldatava maksumusega alla lihthanke piirmäära jääva hanke läbiviimisel turukonkurentsis pakkumuste võrdlemise ja parima pakkumuse väljalimisel erinevate kriteeriumide teel aitab meetmena tagada rahaliste vahendite säästu ja otstarbekat kasutamist. Riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõtte sisu ei ole hk-s avatud.
3	KaM	KaM VA hk p 11.3 ja KaM hk p 4.3 alusel alla 5000 euro hangetes kohaldada üldpõhimõtteid selliselt, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus ning aja- ja rahakulu. KaM VA hk p 11.4.1 ja KaM hk p 4.4.1 kohaselt alates 5000 eurot hangetes kasutada ära olemasolevat konkurentsi ning sellega tagada rahaliste vahendite kõige ratsionaalsem ja säästlikum kasutamine, KaM hk p 4.4.3 lisab pakkumuste esitamisele mõistliku tähtaja määramist lähtuvalt hangitavast esemest. RKIK hk p 8.17.2 sätestab nõude anda pakkumuse esitamiseks mõistlik tähtaeg lähtudes hangitavast esemest ja samuti kehtib RKIK-le KaM VA hk p 11.4.1 tulenev kohustus. RKIK hk p 8.17.5 on sätestatud tähtaeg (3 tp) ka hanketulemustest teavitamise osas.
4	KeM	KeM hk p 8.3 kohaselt tuleb hanke eesmärk saavutada mõistliku hinnaga, konkurentsi teel saavutada parim võimalik hinna ja kvaliteedi suhe, välja on toodud eraldi põhimõtted - rahaliste vahendite säästlik ja otstarbekas kasutamine, hanke läbiviimine mõistliku aja jooksul. KeM hk p 8.6 välja toodud seletuskirja koostamise nõue, mille eesmärgiks on anda informatsiooni RHS § 3 nõuete täitmise kohta. Ajalist põhimõtet täpsemalt ei sisustata.
5	KuM	KuM hk p 8.1 alusel kohaldada üldpõhimõtteid nii, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus, sh aja-, raha- ja tööjõukulu. KuM hk p 8.3.5 kohaselt peab hankija olema veendunud tehtavate kulutuste otstarbekuses, sihipärasuses ja ökonoomsuses. KuM hk p 8.3.3 kohaselt eelistatakse võrdväärsete pakkumuste korral valiku kriteeriumina madalaimat hinda, aga samas võib kasutada muid hindamiskriteeriume, et saavutada parim võimalik hinna ja kvaliteedi suhe.
6	MaM	MaM hk ei ole rõhutatult välja toodud rahaliste vahendite säästlikkuse ja otstarbeka kasutamise põhimõtte kohast tegutsemist, aga seda saab eeldada hk p-st 14, et turukonkurentsis tuleb pakkumused panna omavahel võistlema või kasutada selleks muid samaväärseid aluseid ehk muid hindamiskriteeriume ning nendest lähtuvalt tuleb valida parim pakkumus, see omakorda aitab tagada rahaliste vahendite säästu ja otstarbekat kasutamist. Riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõtte sisu ei ole hk-s avatud.

7	MKM	MKM hk § 4 lg 1 p 5 sätestab, et rahaliste vahendite kasutamine peab toimuma säästlikult ja otstarbekalt, tehing tuleb teha parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte alusel, riigihange peab olema läbiviidud mõistliku aja jooksul. MKM hk § 9 lg 1 kohaselt tuleb alla 15000 euro hangetes kohaldada üldpõhimõtteid selliselt, et hanke korraldamisel kaasneks hankijale võimalikult väike halduskoormus ning aja- ja rahakulu. MKM hk § 8 lg 2 p 1 kohaselt tuleb alla lihthanke piirmäär, kuid alates 15000 eurot eeldatava maksumusega hangetes järgida, et on tagatud RHS §-s 3 sätestatud üldpõhimõtetest kinnipidamine.
8	RaM	RaM hk p 3.2 on kohustus üldpõhimõtteid järgida. RaM hk p 3.3 alapunktidest saab järeldada, et üle 5000 euro eeldatava maksumusega alla lihthanke piirmäär jääva hanke läbiviimisel turukonkurentsisis pakkumuste võrdlemise ja parima pakkumuse väljavalimisel erinevate kriteeriumide teel aitab meetmena tagada rahaliste vahendite säästu ja otstarbekat kasutamist. Ehitustööde hangetes eeldatava maksumusega 30000-59999,99 eurot RaM hk p 3.6 kohaselt kehtivad rahaliste vahendite säästlikkuse ja otstarbekuse osas samad tingimused p 3.3 alapunktides sätestatuga. RaM on hankelepingu sõlmimisest teavitamisele tähtaja määranud - viivitamata või 3 tp jooksul - RaM hk p 3.10.
9	SiM	SiM hk p 2.1.5 kohustab rahalisi vahendeid kasutama säästlikult ja otstarbekalt, tehing tuleb teha parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte alusel, riigihange peab olema läbiviidud mõistliku aja jooksul. SiM hk p 3.4.1 lisab juurde eelarveliste vahendite sihipärase kasutamise nõude. SiM hk p 7.4 kohaselt turukonkurentsi ärakasutamist mitme pakkumuse võrdlemise teel aitab tagada rahalist säästu ja rahaliste vahendite otstarbekat kasutamist. Riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõtte sisu ei ole hk-s avatud.
10	SoM	SoM hk p 4.1 on kohustus üldpõhimõtteid järgida. SoM hk p 4.2 alapunktidest saab järeldada, et üle 5000 euro eeldatava maksumusega alla lihthanke piirmäär jäävate asjade ostmise ja teenuste tellimise hanke läbiviimisel turukonkurentsisis pakkumuste võrdlemise ja parima pakkumuse väljavalimisel erinevate kriteeriumide teel aitab meetmena tagada rahaliste vahendite säästu ja otstarbekat kasutamist. Riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõtte sisu ei ole hk-s avatud.
11	VäM	VäM hk p 2.1 viitab üldpõhimõtetele ja lisaks on eraldi väljatoodud, et hankija kohustab rahalisi vahendeid kasutama säästlikult ja otstarbekalt, tehing tuleb teha parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte alusel, riigihange peab olema läbiviidud mõistliku aja jooksul. VäM hk p 2.3 ja 2.4 lisab alla lihthanke piirmäär jääva hanke läbiviimise üldjuhul turukonkurentsi tingimustes, mis meetmena aitab saavutada rahalist säästu ja rahaliste vahendite otstarbekat kasutamist. Riigihanke mõistliku aja jooksul läbiviimise põhimõtte sisu ei ole hk-s avatud.

Allikas: koostatud kasutatud allikate loetelus Eesti õigusaktide liigituse all nimetatud hankekordade alusel.

Lisa 7. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks²⁸⁹

Mina, Krista Talvar (*autori nimi*)

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Riigihanke üldpõhimõtetele vastavus alla lihthanke piirmäära jäävate hangete menetlemisel ministriumides“,

(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on Uno Feldschmidt,
(*juhendaja nimi*)

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

04.01.2022 (kuupäev)

²⁸⁹ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingulise tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtajaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. ja 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.